

Magtubu to Jé lê bay jé to Luk li Kwôlo kôl kwôli magtubu to Luk li hen

Magtubu to Jé lê bay jé na, na magtubu to jôgij wôô to Luk li. Bô to tumô a to na Kwôlo Dôri hen na, ôbi na kôl na kwôli anga Jésu na li kirijna ôbi na baj sa terare a nà mera. Ayij tôri sa ayê wo Emen ayri hôrij derômaran a (Sapitre 1: 11) men, merê wo ôbi mô perê bay tôri a hen ba, yi gay nij. Wôsa bay gili nan tirji na iyôn ré nij.

Na hen iyôn a, magtubu Jé lê bay jé ré kôl wô dé tô dapare to bay ayê bôô hen. Jésu mô perêrji a nan tini to li jé bô bay ayê bôô a hen. Ôbi kôl kwôli dapare to bay ayê bôô ka na Jubnê hen (nan *ôbi jé Piyêr) Jérusalêm a men, bijné ka na Jubnê ré ka Antiyôk a men, Kworênt a men, Pilip a a men. Kwôli kergare toj ulê béré to *ôbi jé Pol men, gusij to dapare hende to kôrbi hende to hen men, kwôli janê wo bay ayê bôô bay ka hen nan kwôlê woji bi wo hen nan néé wo Tini Kelma men hen.

Luk dêjse magtubu kwône dema, ré lij magtubu to Jé lê bay jé hen tô. Perê magtubu hende to ôbi dêjse hen na, tori toj yiri to ôbi li sa pôn pôn hen. Kirijna ôbi kôl kwôli kergare toji to bay hena Trowas wô erê Pilip a hen na, ôbi ôm nini nini gel wo ôbi ré ya men (Sapitre 16:10-40), kergare toji hende to hen ôrij nan ci kwôy bij Jérusalêm, an na ya hende to hen a, bay ré

bu Pol (Sapitre 20: 5 - 21: 18) men, hena wo bay hena Sésaré wô erê Rôm aṅ Pol li elê wôô ya hen, dema bay ré jô kwôlê sari a tô (Sapitre 27-28).

Aṅga tumô ba, Luk kôl kwôli soderé wo dîré soderé magtubu tori hende to hen tôṅ (Sapitre 1:8) men, kwôli dé tô dapare to bay ayê bôô Jérusalêm a cêgi ayê wo Emen ay Jésu hôriṅ derômarañ a hen (Sapitre 1:1 - 8: 3) men, kwôli béré Kwôlo Dôri wo ôm gôriṅ sa iyére (Sapitre 8: 4 - 12: 25) men, ôm perê bîjé ka kibi cér Méditérané men, ôm kwôy bîj Rôm iyére to dami to bô emê wo sa terare a nà (Sapitre 13 - 28: 31).

Béré Kwôlo Dôri bi wo hen, ôm naṅ kirîṅ kirîṅ sa terare a nà ná sa kibi derê kwôlê wo bay jé men, kwôli kelêrji tumô bîjé a a men. Kwôli Jésu wo bay dô bîj bîjé kêm hen na, (Jubnê men, bîjé ka na Jubnê ré hen men) na, Jésu bi wo na mô sa iyé Palistin a hen. Tunu toṅ hendi bô bôrê yêge sa Jésu bîj tôri kwôy kwôy men, sa kwôli kelêri men, sa jé lêri a men.

Kwôli aṅga kôliṅ bô magtubu to Jé lê bay jé a nà ná, na kwôli aṅga églis to naṅ elê bi wo kêm hen ré lê: Ulê béré Kwôlo Dôri wo Jésu Krist bîj gawrê sa terare a na kêm.

Jésu kôl kwôli Tunu toṅ hendi bô bôrê to Ibari ré joṅ

(Lk 1: 1-4)

¹ Dami wupê Téwpil, bô magtubu tinê to tumô to na en li hen na, na en kôl kwôli aṅga Jésu na li men, kwôlo ôbi na gelîṅ bîjé a men. Kwôli are bay ka en kôlem kwôliji hen na, na kirîja ôbi

na ayiŋ tô jé wori hen. ²⁻³ Kwôy wulê wo Emen ayri hôriŋ derômaran a. Pa dema Emen ré ayri hôriŋ derômaran a tô na, cêgi temayri a na, na bay jé bay ka ôbi na tôrji hen a, ôbi ré si sarji a tumô têê kwône nan yiri na iyôn kwôy wulê tôre pôrbu an gelji wo ré na dôbi a ré jê sé kampê hen men, kôlji kwôli *emê iyére to Emen a men. Ôbi na gelin bay jé ka ôbi na tôrji hen, tôô tori hende to hen nan néé wo Tunu toŋ hendi bô bôrê.

Jésu kôlji kwôli Tunu toŋ hendi bô bôrê to Emen ré joŋ biji

⁴ Wulê wo pôni ôbi mô ôm emê nan ci, menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Merêŋge Jérusalêm a nà kwôy ken gem anga Iban na genge dîré béŋge an na en kelêŋge kwôliji hen, dîba, ken ô anê ré tô. ⁵ Wôsa Ja ba, na lip biŋé batêm na nan kam niŋba, era baa tumô a hen na, na nan Tunu toŋ hendi bô bôrê a Emen ré lêŋge kenbay batêm niŋ.»

Jésu d'ay ô derômaran a

⁶ Kirina bay tô Jésus môrji nan dî baa ya tô menba, bay engereri iyôn ba: «Kelma, na wulê bi wo hen a jeré hô biŋ kam *Israyêl kenare toji hôriŋ hen ba?»

⁷ Menba, ôbi uwôlji sara kôl iyôn ba: «Kwôlo gengin sa wulê nan tayi kwôlo ken engeren hen na, dôlêŋge kenbay ré, niŋba, na Iban a gengé nan bô geyé wori. ⁸ Niŋba, kenbay ba, ka sa upé néé kirina Tunu toŋ hendi bô bôrê a herbo sarŋge a dema kené yé bay derê kwôlen

Jérusalêm a men, Judé a men, Samari men, gôriṅ kirij̄n kêm sa terare a nà a men tô.»

⁹ Kirij̄na ôbi kôlji hen iyônṅ kô nij̄n menba, Emen biri ḏay tirji a hen bô kirij̄n ka geri a ô derômaran̄ a.

¹⁰ Kirij̄na bay ḏebu bô derômaran̄ ḏéṅ kirij̄n ka Jésu ôriṅ ya hen baa ya tô, menba, gawrê wôwô ka tôbe bargay ka bôri soji ḏibiji kwarji a. ¹¹ Aṅ kôlji iyônṅ ba: «Ken gawrê ka Galilé, wô mi a kené ḏebe bô derômaran̄ hen iyônṅ ba? Jésu bi wo Emen biri ḏay ô derômaran̄ a aṅ ken ḏebu bô hen na, herari kôba, a yé môn̄ ôbi wo ken gili ôriṅ derômaran̄ a hen iyônṅ têt̄ têt̄.»

Bay dô gawra pôn gasiṅ hólme Judas

¹² Bay tô Jésu hena sa Keram wo Olibiyé heraji Jérusalêm a, hena ya eré Jérusalêm a na, na kilométer pôn. ¹³ Kirij̄na bay hena sa keram heraji uwo menba, bay ḏay bô iyére to tayi to bay dayriṅ ya gaṅ gaṅ hen. Kaman̄ ka ḏay ô bô iyére hende to hen a na: Piyêr, Ja, *Jak, André, Pilip, Tomas, Bartélémi, Matiyé, Jak kema Alpe, Simô woṅ kema iyére hen naṅ Jud woṅ kema Jak hen. ¹⁴ Bay kôliṅ kapniji aṅ ḏanji ta ta wô uwôlê Emen naṅ bôwô pôn aṅ yébé ka pôn̄i men, si Mari toṅ yoo Jésu men, yêneri a men naṅ ci ya men.

¹⁵ Wulê sem cêgê menba, bay ayê bôwô arew naṅ tôre wôwô ḏanji menba, Piyêr hena ḏebu ta perêrji a wô kelé kwôlê. ¹⁶ Ôbi kôl iyônṅ ba: «Yênên, kwôlo magtubu to Emen na kôl aṅ Tini na yêge sari ca tumô yeṅ biṅ Dabid aṅ ôbi na kôl kwôli Judas wo ré sa derê tumô bay beré Jésu hen na, ariri ré liṅ nij̄n. ¹⁷ Judas Iskariyôt bi wo

hen na, na na kwoni aɲ na uwɔɲ jé môɲ kwo nini li hen iyôɲ men.»

¹⁸ (Na naɲ lari kwôbe bi wo ôbi na uwôɲ hen a ôbi na ré kelip yagê menba, na sa kurip aɲ bôri waɲ aɲ kworɲéri begip kêm aɲ. ¹⁹ Bijné ka Jérusalêm kêm toy kwôli aɲga sa sa Juda a hen. Na ôbi á, bay ré uwôge yagê bi wo Hakeldama hen, bôri na «yagê wɔɲ kwôbe.»)

²⁰ «Ôbi a, bay ré li bô magtubu toɲ kurôɲ kôl iyôɲ ba:

<Bi bô iyére tori yi senge men, bi kwôni mô bô ré men.>

Men, hô lip kôl iyôɲ ba:

<Bi kwôni wo dɛɲgi ré gaseri kini jé wori a a men.>

²¹⁻²² Bi kwôni wo dɛɲgi era sa jôgip naɲ na sa derê kwôli jê sé wo Kelma Jésus. Bi na kwôni wo na ô naɲ na wulê kêm wo Kelma Jésus na ô naɲ na naɲ kirip kirip hen, ayip tôri sa batêm to Ja na liri a kwôy wulê wo Emen ayri perêrna ôrip derômaraj a hen.»

²³ Menba, bay tô bijné wôô dî tumôrji a bay a na si Josêp wo bijné uwôgeri Barsabas men, Justus men hen men, Matiyas a men.

²⁴ Menba, bay ayê bôô kêm uwôl Emen kôl iyôɲ ba: «Kelma, jôbi wo ju hôn bô gawré pôn pôn kêm hen na, geléni kwôni wo ju dôri perê kamaɲ bay ka wôô hen, ²⁵ bi ré yi *ôbi jé hôlmê Judas wo na ay jé wori dɛɲ aɲ ôrip kirip kaɲ mênê ka na yi gengip sari hen.»

²⁶ Menba, bay pool hiniji ta aṅ bay ay pôn perê menba, na Matiyas a bay ré ayri jôgijṅ naṅ bay jé ka môj kibi pôn hen.

2

Emen joṅ naṅ Tunu toṅ hendi bô bôré bijé bijé kari

¹ Kirijṅa sa lê geserê *Pantékwôt nêṁ menba, bay tô Jésu daṅji kirijṅ pôn. ² Kirijṅ bay ka hen na, néé ani ema si ta môṅ kal wo dami iyôṅ, aṅ so wôn bô iyére to bay môrijṅ ya hen berêj ta. ³ Menba, ani gelijṅ môṅ kôli tare iyôṅ aṅ userijṅ mô sarji a pôn pôn kêm. ⁴ Menba, kirijṅ bay ka hen na, Tunu toṅ hendi bô bôré wôn bôrji aṅ li aṅ i i kôba iyêl kibi kwôlé wo daṅgi wo Tunu hende to hen a biri a ré iyêl.

⁵ Wulê bi wo hen na, Jubnê kaṅ bay lê tôô Emen ka hena sa iyére to gay gay to sa terare a nà môrji Jérusalêm a ya men. ⁶ Kirijṅa bay toy tôô bay tô Jésu ka iyêl hen iyôṅ menba, bijé dayrijṅ naṅ kwônêrji aṅ tiniji ge kay, wôsa i i kôba toy kwôlé wo bay ayê bôô kôl hen naṅ kibi kwôlé wori, kwôlé wori. ⁷ Kirijṅa bay toy hen iyôṅ menba, tiniji ge kay yôd aṅ bay kôl iyôṅ ba: «Bijé bay ka kêm ka iyêl hen, na ka Galilé ré ba? ⁸ Menba, na iyeṅ a i i ba, ré toy kibi kwôlé wori kwôlé wori kibriji a hen iyôṅ dī ba? ⁹ Wôsa nabay kêm ka nana dēbe nà ná, nana ka tôrna gay gay, ka hena Partiya a men, Médiya a men, Elam men, Mésopotami a men, Judé a men, Kapadôs a men, Pônt a men, Asi a men, ¹⁰ Priji a men, Pampili a men, Ejipt a men, bô emê wo Libi

to da naŋ Sirên hen men, ka na Rômêjê ka mô na a men. ¹¹ Kamaŋ ka Krêt a naŋ Arabjê kôba, ya naŋ naa men, perêrna hen kôba, Jubjê kaŋ déj déj ya men, ka ay bôrji kôba, ya men, menba, na iyeŋ a nana toy kwôlo bay kôl gengiŋ sa aŋga dôri ka Emen li hen naŋ kibi kwôlê wona, kwôlê wona dî ba?»

¹² Bay kêm tiniji ge kay aŋ bay hôn kwôlê woŋ kelê ré, menba, bay pamniŋ perêrji a kôl iyôŋ ba: «Na mi a geliŋ hen iyôŋ ba?»

¹³ Menba, ka pônî ayrêji kôl iyôŋ ba: «Na care a kwoyréji hen.»

Derê kwôlê wo Piyêr

¹⁴ Piyêr ôbi tô Jêsu perê ka môj kibi pôn ka baa hen, hena dèbe ta aŋ uwôlji sara naŋ tôri to dami kaŋ a ta kôl iyôŋ ba: «Kenbay yênerni Jubjê naŋ kenbay kêm ka ken mô Jérusalêm a hen, are bay ka yi hen na, dôbêŋge marŋge dô ken toyiŋ kwôlo na kelê hen aŋ bi ken hôn tôrji dô. ¹⁵ Mega wo fiŋé ka pônî perêrŋge a kôl iyôŋ ba: «Bijé bay ka hen ré kwoy na kwoyé hen na», bay kwoy na kwoyé ré, wôsa tare baa jal tô. ¹⁶ Niŋba, tiri wori ba, na kwôlo *ôbi kibi Emen Jowêl na kôl hen a ariri ré yi kemnêŋ hen. Ôbi na kôl iyôŋ ba:

¹⁷ «Nôbi Emen, en kelêŋge kirija sa terare baa da wo ta kerê niŋ na,

gelêŋge aŋga na lê a na:

Na bé Tunun erê sa gawré kêm.

Aŋ kamneŋge kaŋ imjê naŋ kaŋ yébé a yé bay keben men,

kam manê kaŋge a henêji tu kwôlê wo Emen bô pelal wo a jôrji a hen men,

Surpnê kanje kôba, a henêji tu kwôlê wo Emen
bô wônê woji a men.

18 Na tiri wulê bi wo hen na, na bê Tunun sa
manê kanê

kan imnê nan kan yébé a, an bay a yé bay keben.

19 Men, na lê anğan ginê derômaran a men, anğa
dê kirij sa terare a nà,

kwôbe nan tare nan gusô tare a men a so yé ya.

20 Tare a bilij hendé culum men, geserê kôba, a
bilij kwôbe a men,

cêgi are bay ka hen dema Wulê won hini emê
nan kwo dami wo Kelma wona ré sa tô.

21 Wulê bi wo hen na, i i wo bi bôri sa Kelma
Emen a ba, a uné gelê.> »

22 Menba, Piyêr kôl iyôn ba: «Kenbay biné ka
*Israyêl, dôbênge marnge dô ken toyij kwôlo
na kelênge hen. Jêsu wo Najarêt na gawra wo
Emen gelênge néé wori nan anğan ginê nan kan
gelé ka dê sa kirij ka ôbi li perêrnge a mega bi
wo ken gelij hen iyôn. 23 Gawra bi wo hen nan
bô geyé men, nan gengé wo Emen na genge a
men na, bay biri bêngge an ken diri nan geré wo
bay henê Emen né, an bay bééri sa gurô tagelê.

24 Nijba, Emen biri ji si kamnê an dôri kibi gusij
to temare a, wôsa néé wo temare nê m beréri tôn
né. 25 Ôbi a, kelma Dabid na ré kôlij kwôli kôl
iyôn ba:

<En gel Kelma tumôn a kwôy kwôy,
wôsa ôbi debe sa kôben won gusurô bi ené kurij
né

26 men, yen dôren men, en kebe kurôn nan yi
derê wôsa

kurônggi yen a sa merê ta gengiŋ sa aŋga Emen
a sa lê ben.

²⁷ Wôsa já d'én aŋ perê temay b'ijé a ré,
men, já dé mana wom wo yi nap jengêri hen,
uyê ré men,

²⁸ na ju gelen geré gelê men, já ben yi derê kirija
na d'ebij tumôm a a men.> »

²⁹ Menba, Piyêr kôl iyôn ba: «Yênên, d'enge
na kelênge kwôlo gengiŋ sa môyrena Dabid, ôbi
ma, aŋ bay emni nà aŋ sa kamjêri yi kemnêŋ
iyére tona na. ³⁰ Nijba, ôbi nà ná ôbi kibi
Emen men, ôbi na hôn aŋga Emen na genge d'iré
biri hen a men. Emen na ay tôri biri mega wo
kungari woŋ bôri a ré sa merê sa gagay kenare a.

³¹ Ôbi na gel tumô aŋga Emen ré sa lê hen, na ôbi
a, ôbi na ré kôl kwôli jê sé wo *Krist, kwo Emen
dôri hen perê b'ijé ka may a aŋ ôbi na kôl iyôn
ba: <Emen na d'iri aŋ perê temay b'ijé ré men,
kurônggi yiri na uyê kamjê ré a men.> ³² Jésu bi
wo hen na, Emen biri ji si kamjê, nibay kém nini
gel nap tirni men, nini dô kwôli a men. ³³ Men,
Emen hôriŋ nap d'í derômaran a aŋ mô sa kôbri
woŋ gusurô a. Haw hen mega wo Emen na ayiŋ
tôri hen iyôn na, ôbi biri Tunu toŋ hendi bô bôré
aŋ ôbi wusérére sarni a mega wo ken toy men,
gel men, hen iyôn. ³⁴ Kelma Dabid wo na d'ay
derômaran a ré hen, kôba, na kôl iyôn ba:

<Kelma Emen na kôliŋ Kelmaren iyôn ba: mô sa
kôben woŋ gusurô a,

35 kwôy wo na biɲ bay barem a yé aŋgaɲ sêlê tēm.»

36 Aɲ bi biɲé ka sa iyé Israyêl a kêm hôn dô mega wo Jésu bi wo ken bééri hen na, ré na ôbi a Emen ré biri yi Kelma men, Krist, kwo Emen dôri hen men hen.»

Bijé dubu subu bi bôrji sa Jésu a

37 Kirɲa biɲé toy kwôlê bi wo Piyêr kôl hen iyôɲ menba, bay hôn aŋga ca lê ré niɲ, menba, bay engeriɲ si Piyêr naɲ bay jé ka dɲaŋgi iyôɲ ba: «Niɲa lê iyeɲ niɲ ba, yênièresni?»

38 Piyêr uwôlji sara iyôɲ ba: «Dêŋge jé lêreŋge wo cay hen baa aɲ ken li batêm naɲ hini Jésu Krist aɲ bi Emen dɲi bôri jal sa têriɲ tonje a men ôbi a béŋge Tunu toɲ hendi bô bôrê a men. 39 Wôsa Tunu toɲ hendi bô bôrê to Emen na genge hen na, gengiɲ na sarŋge kenbay naɲ kamneŋge men, gengiɲ sa ka sa terare to kelanji a ka kwôni ka Kelma wona Emen a uwôgaji hen a men.»

40 Piyêr hô dôrji kwôlo dɲaŋgi gay gay wô bôyiɲji men, dôbiɲji ibiyare bôrji a aɲ kôlji iyôɲ ba: «Bêŋge bôrŋge sa gelê wo Jésu a dɲiba, ken uwôɲ aŋga bay têriɲ ka haw hen a upé hen né.»

41 Bijé ka bi bôrji sa kwôlo Piyêr kôl hen na, bay liji batêm, aɲ wulê bi wo hen na, bay uwôɲ biɲé dubu subu bi sarji a a.

Bijare to bay ayê bôô ka tumô

42 Bay ayê bôô ay yirji biɲ bay jé ré gelji are men, bay biɲ perêrji a men, ômji emê pôn men, uwôlji Emen pôn a men.

⁴³ Bijné kêm tiniji ge kay men, harê liji a men wôsa anğan giñê ka gay gay ka Emen bijn bay jé li hen. ⁴⁴ Bijné kêm ka bi bôrji sa Jésu a hen na, bijnji perêrji a men, anğaji kôba bay day kiniji pôn a men. ⁴⁵ Ta ta bay kelêñ ari unêrji añ dî larirji cêñji nañ doy anğa kwôni ôriñ ôriñ.

⁴⁶ Bay dañ sa pôn pôn derô haba wo *iyéy Emen a nañ bôô pôn men, ômji emê iyé kwo hen a, kwo hen a men, ômji nañ yi derê men, bay uwôyrê yirji ré a men. ⁴⁷ Bay heram Emen men, bijné kêm kôba, geyji a men. Añ sa pôn pôn Kelma bi bijné ka ôbi gôliñ nañ ci hen sarji a sarji a.

3

Bay berare ôbi merayê derô haba wo iyéy Emen
a

¹ Sa to pônî a si Piyêr nañ Ja ôrji *iyéy Emen a nañ tare to yébé ayiñ sa tôpne hen, wô uwôlê Emen. ² Kibi geré wo bay uwôgeri «kibi geré wo li kalmare» hen na, gawra wo pônî wo meray bô yori a yeñ bay ayari ca sa dé kibi geré bi wo hen a. Sa pôn pôn bay ayri sa dî kibi geré bi wo hen a wô uwôliñ bijné ka ô men, hera men, derô haba wo iyéy Emen a hen gursu. ³ Kirija ôbi gel si Piyêr nañ Ja wo ca sé bô iyéy Emen a menba, ôbi masiji bi bay ré biri ani. ⁴ Menba, si Piyêr nañ Ja bôri déñ añ Piyêr kôli iyôn ba: «Berêni ju gel!»

⁵ Ôbi bôrji añ kôl yañ ba, bay ré ca biri na ani. ⁶ Niñba, Piyêr kôli iyôn ba: «En ôriñ nañ gursu ré, niñba, anğa en ôriñ kôben a hen na, na ben: nañ néé wo Jésu Krist wo Najarêt, hena ju ô ta!»

⁷ Menba, ôbi bu kôbri woŋ gusurô aŋ biri hena ta. Kirij bay ka hen na, têri naŋ tô gworjéri iyêderê hôrij. ⁸ Ôbi neŋgere debu ta naŋ têri aŋ ô ta. Aŋ ô naŋ ci derô haba wo iyéy Emen neŋréré men, heramij Emen men. ⁹ Aŋ bijné kêm gili wo ô ta men, heram Emen men. ¹⁰ Bay gili hôn menba, bay kôl iyôn ba: «Ôbi a na miirê kibi geré wo bay uwôgeri <kibi geré wo li kalmare> hen uwôdelé are na ré ba?» Aŋ tiniji ge kay wôsa aŋga ré sa sari a hen.

Kwôlo Piyêr kôlij bijné derô haba wo iyéy Emen a

¹¹ Mega wo gawra bi wo hen dī tô si Piyêr naŋ Ja bul ré hen iyôn na, tini bijné kêm ge kay aŋ bay era sôm sôm si ligirji a tô pal wo bay uwôgeri kwo Salomôn hen. ¹² Kirija Piyêr gel hen iyôn menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Kam *Israyêl, wô mi a tununje ré ge kay sa aŋga li are hen ba? Wô mi a kené berêni mega ré na néé woni ley, derê woni tu Emen ley, a niné berarij gawra bi wo hen ba? ¹³ Emen wo *Abraham wo Isak naŋ kwo Jakwôb, Emen wo balêrna a ulê hini emê sa mana wori Jêsu wo na ken ayri bi bay na diri aŋ kirija *Pilat na gey ulêri ta menba, ¹⁴ na ken kaŋ kwo yi naŋ jeŋgêri men, kwoŋ dôri men hen, aŋ na ôbi deré temare a na kené gey bi bay ré uwôli ta dī hen. ¹⁵ Aŋ Kelma ôbi tô gelê, a na kené bi bay diri dī. Nijba, Emen biri ji si kamjê perê bijné ka ma a aŋ nini gel naŋ tirni. ¹⁶ Aŋ na wô wo nini bi bôrni sa Jêsu a aŋa néé wo hini bi wo hen ré bijn gawra bi wo ken gili aŋ hôn hen néé a ré dëbij ta hen. Na tiri na sa kibi bê bôb sa Jêsu a woŋ tiri

hen, aña gawra bi wo hen ré berarij yôd turnge a hen.»

¹⁷ «Iyôn ba, yênen, en hôn wo ré na henêri ré, aña kenbay nañ kilmérnge na kené lij are bay ka hen hen. ¹⁸ Emen ba, na kôl ca tumô nañ tô bay kibri kê m wo *Mési wo ôbi na genge dîré jor hen, ré gelij gusij, aña na ôbi a yé hen. ¹⁹ Belênge hal woŋge aña ken hera upé Emen, aña bi ôbi mô têrij tonge aña. ²⁰ Menba, Kelma a bênge wulê woñ derê bul kirijna ôbi a jor nañ *Krist Jé su wo ôbi na dôri ca tumô gengij sarŋge hen. ²¹ Pa dema wulê bi wo hen ré sa tô na, Jé su Krist a merê derômaran a kwôy wo derômaran nañ sa terare a hô panij nañ gerérji mega wo Emen na kôl kwôli ca tumô, nañ tôô bay kibri ka yi nañ jengêrji hen. ²² Ôbi a *Moyis na ré kôl iyôn ba: <Kelma woŋge Emen a derê gawra pôn perêrŋge a hen, lij ôbi kibri wo a yé môñ nôbi iyôn. Ka toyé kwôlo kê m wo ôbi a kelênge hen. ²³ Kwôni wo kañ toyé kwôlê kibri a ba, bay a dagêri perê bijné ka Emen aña, bay a diri.> ²⁴ Bay kibi Emen kê m ayij tôri sa Samiyêl a kwôy sañ sa bay jebé tôri a na, kôlji kwôli wulê bi wo nana mô bô a haw hen. ²⁵ Aŋga Emen na genge nañ tôô bay kibri hen na, na wô sarŋge kenbay. Iyôn ba, bijnare to Emen na bijn nañ môpêrŋge hen na, na yi wô sarŋge men, ôbi na kôlij Abraham iyôn ba: <Na terê keben sa tô môñ wo bijné kê m ka sa terare a nâ wô sa kibi kwôngê m.> ²⁶ Na wô sarŋge kenbay tumô, aña Emen né dô mana wori jéri wô terê kibri sarŋge a men, wô lê bi kené bul

3:23 3: 23 Détéronôm 18: 15,18,19 **3:25** 3: 25 Dé tô are 22:

hal woŋge a men hen.»

4

Si Piyêr naŋ Ja tumô danjare to surjê a

¹ Kirijna si Piyêr naŋ Ja dôriŋ biŋé kwôlê baa ya tô menba, bay bê kwôbe naŋ dami wo bay gemé *iyéy Emen naŋ *Sadusiŋêŋê soji. ² Bay li hen iyôŋ wôsa bôrji tarji wô gelé wo Piyêr naŋ Ja geliŋ biŋé are men, kwôli jê sé wo Jêsu ji si kamŋê perê biŋé ka ma a hen a men. Aŋ gel wo biŋé kôba, ré jê sé kamŋê hen iyôŋ men. ³ Mega, kirij kô niŋ hen iyôŋ na, bay pôrji biji danjgay a gemiŋ kirij ka wôli. ⁴ Perê biŋé bay ka toy kwôlo si Piyêr naŋ Ja hen na, kwône ay bôrji aŋ bay ayê bôô kêm nêŋ imŋê dubu bay iyôŋ.

⁵ Kirijna kirij wôl menba, bay sa Jubê naŋ surjê naŋ *bay derê tô tô to Emen danji Jérusalêm a. ⁶ Kirij bay ka hen na, Aan *dami wo damné kaŋ bay bê kwôbe men, Kayib men, Ja men, Alêksander naŋ balê dami wo damné kaŋ bay bê kwôbe kêm kôba, môrji ya. ⁷ Bay bi bay eraŋ naŋ si Piyêr naŋ Ja sa díbiji ta tumôrji a, aŋ bay engeriji kwôlê iyôŋ ba: «Aŋga ken li hen na, ken li na iyeŋ iyeŋ pôn ba? Men, na naŋ néé wo i men, hini i men, aŋa kené liŋ are bay ka hen ba?»

⁸ Tunu toŋ hendi bô bôre wôn bô Piyêr aŋ ôbi kôlji iyôŋ ba:

⁹ «Bay sa biŋé naŋ surjê, kennêŋ ken engeréni wô derê wo nini li naŋ ôbi merayê hen men, niné li iyeŋ a ôbi ré berare hen ba men.

¹⁰ Kenbay men, biŋé ka *Israyêl kêm toyêŋge dô,

na nañ hini Jésu Krist wo Najarêt wo ken bééri añ Emen biri ji si kampê perê ñiné ka ma a hen, na wô sari aña gawra wo ñebu tumôñge a hen ré berariñ hen. ¹¹ Na ôbi, a magtubu to Emen ré kôl gengiñ sari kôl iyôñ ba:

«Keram wo kenbay bay dé iyére ken kañ hen, ôbi a hô yé kwon dé tô iyére hende to hen hen.»

¹² Na ligiri ôbi a pôn nêñ a kené uné kini gelé ñiba, kini gelé wo ñangi nañ, wôsa sa terare a na kêm na, Emen na bi hini kwôni wo ñangi wo ré gôliñ nañ ñiné ba, nañ.»

¹³ Kirina bay gel wo si Piyêr nañ Ja iyêl nañ ibiyare hen iyôñ menba, tiniñ ge kay wô wo bay ré na ñiné ka beray mera ka ré dôyrê are gañ né a men menba, bay hôn wo bay ré na bay erê nañ Jésu. ¹⁴ Niñba, kirina bay gel gawra bi wo berare hen ñebu kwarji a menba, bay hôn kwôlé won kelé ré niñ. ¹⁵ Menba, bay biji bay séñ kini ñañare to *Sanédrên a añ bay iyêliñji perêrji a.

¹⁶ Bay kôl iyôñ ba: «Na liñ ñiné bay ka hen na mi ba? Wôsa bay li giñê wo dami tu ñiné ka Jérusalêm a gel kêm ñiba, na nêmé narê biñ né.

¹⁷ Niñba, bi kwôli giñê bi wo hen ré ôm erê tumô tumô ré na, na karêñgeji gwom bi bay ré dôriñ kwôni kwôlé wôni nañ hini Jésu ré niñ pa pa.»

¹⁸ Bay hô uwôgaji herañ añ kôlji iyôñ ba: «Nini jô bi kené iyêl men, kené geliñ kwôni ani a men nañ hini Jésu.» ¹⁹ Menba, si Piyêr nañ Ja uwôlji sara iyôñ ba: «Kenbay ken erem ken gel, na ba, toyé kwôlé kebrenge a na lê anğan derôre laba, biñ Emen kwôlé a na lê anğan derôre ñi ba?

²⁰ Kwoni nibay ba, anğa nini gel naɲ tirni men, nini toy naɲ marni a men hen na, niɲa wômê kwôliji tòn né.»

²¹ Bay hô karêji gwom damaɲ a, aɲ biji ta wôsa bay uwôn kwôlê wôni wo nê m perêji ré. Wôsa bîné kêm ay kibi Emen wô anğa li are hen.

²² Gawra bi wo berare naɲ giɲê hen na, elêri dé tôte pôrbu.

Uwôlê Emen wo bay ayê bôô

²³ Kirîna bay biji ta menba, si Piyêr naɲ Ja hôrji uné megêrji bay ayê bôô aɲ dôrji kwôlo kêm wo damné kaɲ bay bê kwôbe naɲ surɲê kelaji hen.

²⁴ Kirîna bay toy kwôlo si Piyêr naɲ Ja dôrji hen iyôn menba, bay bi kibriji pôn aɲ uwôl Emen kôl iyôn ba:

«Kelma, na jôbi a dé derômaraɲ naɲ sa terare men, cér naɲ anğa kêm ka yi ya hen, ²⁵ na jôbi a bé naɲ geré wo Tunu toɲ hendi bô bôre aɲa ré bi kwôlê bi wo hen kibi mana wom Dabid wo na môyrini hen, aɲ ôbi na kôl iyôn ba:

<Wô mi a bîné ka sa terare a nà ré karê mapê hen iyôn ba?

Men, wô mi a bîné ré lêrê anğaɲ déɲ iyôn bay ka hen ba?

²⁶ Kilmé ka sa terare a na ɲan yirji men, bîné kêm ka ôriɲ naɲ néé bîɲ tôrji wô liɲ kumbul

naɲ Kelma Emen men, naɲ kwo ôbi dôri hen a men.>

²⁷ Wôsa na hen iyôn a, si *Hêrôd naɲ Pos *Pilât ré daɲji sa iyére hende to nà naɲ bîné ka sa terare a

nà a men, bijné ka Israyêl a a men wô lê kumbul nañ Jésu mana wom wo ju dôri dîri yi gay hen. ²⁸ Na hen iyôn a, bay ré lij are kê m ka na ju genge ca tumô nañ néé wom hen men, nañ bô geyé wom a men hen.»

²⁹ «Haw hen na, Kelma dôbe mam ju toyij gwom to bay karêni hen, añ ju bijn manê kam ré kôl kwôlê wom nañ ibiyare. ³⁰ Jé kôm añ bi berarê bijné men, gijnê nañ anğan gelé ka gay gay lij nañ hini mana wom Jésu wo yi nañ jengêri hen.»

³¹ Kirija bay uwôl Emen hen iyôn kô nij menba, terare yebagij kirij bay ka bay môrij ya hen, añ Tunu toñ hendi bô bôre wiinê bôrji añ bay dô kwôlo Emen nañ ibiyare.

Bijnare to bay ayê bô

³² Bijné kê m ka ay bôrji hen na, bôrji nañ ermé woji na pôn men, kwôni wo kôl ari upérji a ré nà iyôn ba, nañ men, bay kê m day ari upérji na pôn.

³³ Bay jé dô kwôli jé sé wo Kelma Jésu kampê nañ néé wo dami añ terê kibi wo Emen baa nañ ci kê m. ³⁴ Kwôni pôn iyôn perêrji a wo na ôbi nimré ba, nañ, wôsa ka ôrij nañ kirij men, iyére men ley na, bay kelén añ erañ nañ lari are bay ka bay kelén hen. ³⁵ Añ sa bijn bay jé. Añ i i ba, bay biri gengij sa doy anga ôbi ôrij.

³⁶ Menba, Josêp wo bay jé uwôgeri Barnabas (hini Barnabas bi wo hen na, bôri na «ôbi dôbê ibiyare bô kirij a») ôrij nañ yagê wori ya. Ôbi na tô môj wo *Lébit wo yê n Sipre a. ³⁷ Ôbi kelén yagê wori bi wo hen, añ erañ nañ lariri sa bijn bay jé.

5

Kwôlo gengiŋ sa si Ananiyas naŋ Sapira

¹ Nijba, gawra wo pôni bay uwôgeri Ananiyas bay naŋ tamni Sapira. Bay keléŋ yagê woji.

² Menba, ôbi dera kwa lari na dê dō tōŋ aŋ tamni hōn men aŋ eraŋ naŋ tōri wo baa hen sa biŋ bay jé. ³ Menba, Piyêr kôli iyōŋ ba: «Ananiyas, wô mi a Sidan ré ô bôm a aŋ ju kôliŋ Tunu toŋ hendi bô bôre kwôlê woŋ benare hen iyōŋ ba? Wôsa ju dera kwa lari yagê bi wo hen dê dō tōŋ. ⁴ Yagê bi na kwom ré ba? Hena na jeré gey kôba, na já dé keléri aŋ baa ré ba? A hena na jeré keléŋ kôba, lariri na na kwom ré ba? Wô mi a ermé kwôlo hen iyōŋ ré yi bôm a ba? Na gawrê a jeré liji benare hen né, nijba, na Emen.»

⁵ Kirija Ananiyas toy kwôlê bi wo hen iyōŋ menba, ôbi kuriŋ aŋ ma. Biŋé kêm ka toy kwôlê bi wo hen na, tiniŋi ge kay. ⁶ Kam manê sa ay temayri ô haarê aŋ ôriŋ ô emé.

⁷ Tare subu cêgê menba, tamni Sapira ô ira tô si Piyêr a. Aŋga sa sa kurôre a hen na, hende hōn né kwôy tô. ⁸ Menba, Piyêr engerere iyōŋ ba: «Na lari yagê kêm wo ken keléŋ bi ré ba?» Menba, hende uwôli sara iyōŋ ba: «Ew, na lariri bi kêm.»

⁹ Piyêr hô kôle iyōŋ ba: «Ken li iyeŋ a kené biŋ kebrenge wô sébé Tini Kelma hen iyōŋ ba? Toy tê ka uwo emo kurôre hen ema kibi geré hen ya, bay a ôriŋ naŋ mu men.»

¹⁰ Kirija bay ka hen menba, hende kuriŋ aŋ ma tumô Piyêr a. Kirija manê bay ka hen soji ira menba, bay uwôŋ temayre aŋ ay ôriŋ emé kwa

kurôre a. ¹¹ Kirij bay ka hen na, bay ayê bôô kêm nañ ñijé kêm ka toy kwôlê bi wo hen na, harê wo dami liji.

Anğan giñê ka gay gay ka bay jé li

¹² Bay jé li anğan gelé nañ kañ giñê kwône tu ñijé a. Bay ayê bôô kêm kôlij kañniñi añ dañji tô pal wo Salomôn a. ¹³ Kwôni wo dañgi wo gey dañ nañ ci ba, nañ. Men né, ñijé kêm dô kwôliji wo dôri ta men. ¹⁴ Añ ñijé nañ kwônêrji imñé men, yébé men bi bôrji sa Kelma añ dañji nañ ci.

¹⁵ Bijné soorij nañ bay ômpare tô geré, ka pôni sa kwoy a men, ka pôni sa jaare a men, añ bi kirijna Piyêr ré sa ba, tini ré ô si sa kwo pôni gañ. ¹⁶ Kwônê ñijé henaji sa kam iyére to kwa Jérusalêm a hen erañ bay ômpare men, ka tunu to habij dôyrêji men, añ bay kêm berare.

Bay pô bay jé pa dema bay ré biji ta

¹⁷ Kirijna *dami wo damné kañ bay bê kwôbe nañ bay tôri kañ *Sadusijnêñê gel hen iyôn menba, terbére liji menba, bay genge wo ciré lê ani. ¹⁸ Bay pô bay jé ô biji dañgay tô kwônê ñijé a. ¹⁹ Nijba, derô yoyre menba, mana wo Kelma sa bôl kibi iyéy dañgay añ biji si nô añ kôlji iyôn ba: ²⁰ «Erênge ken ô debé *iyéy Emen a añ ken uwôlij ñijé béré kwôlê kêm woñ gelé bi wo hen.»

²¹ Bay toy kwôlê kibri a añ kirijna kirij perap soñ soñ menba, bay ô derô haba wo iyéy Emen a añ gelij ñijé are. Dami wo damné kañ bay bê kwôbe nañ bay tôri uwôgeji dañare to surñé ka kam *Israyêl kêm menba, bay jé wogé bay jé bô dañgay a. ²² Nijba, kirijna asgarñé saji bij iyéy

daŋgay menba, bay uwonji ré menba, bay buloji hera sa dôriŋ bay jériji hen kôl iyôn ba: ²³ «Nini uwôn kibi geré ligiŋ men, bay geméri hen kôba môrji ya a men, niŋba, kirina nini bôl kermiŋ menba, nini uwôn kwôni ira ré.»

²⁴ Kirina dami wo bay gemé iyéy Emen naŋ damné kaŋ bay bê kwôbe hen toy hen iyôn menba, bay hôn kwôlê woŋ kelê sa aŋga sa sa bay jé a hen né aŋ bay engere mi a ré lê are hen iyôn ba. ²⁵ Menba, kirin bay ka hen na, kwôni era sa kôlji iyôn ba: «Gel, biŋé ka ken biji daŋgay a hen debiji derô haba wo iyéy Emen a geliŋ biŋé are yaŋ.»

²⁶ Menba, dami wo bay gemé iyéy Emen ô naŋ biŋé kari ôrji perê bay jé heran. Bay liji ani ré wôsa bay hare wô wo biŋé ma ré gôbiji naŋ jerew. ²⁷ Bay eraŋ naŋ ci sa geliŋ dapare to surpê menba, dami wo damné kaŋ bay bê kwôbe engeriji kwôlê. ²⁸ Ôbi kôlji iyôn ba: «Nini jerêŋge yôd bi kené geliŋ biŋé are naŋ hini gawra bi wo hen, menba, ken li aŋ biŋé ka Jérusalêm kê m toy kwôlê woŋge bi wo hen men, ken gey lê bi kwôbri gawra bi wo hen ré hera sarni a men.»

²⁹ Menba, Piyêr naŋ bay jé uwôlji sara iyôn ba: «Biŋ Emen kwôlê dô dê biŋ gawré kwôlê. ³⁰ Jésu bi wo na ken bi bay na bééri a sa gurô aŋ ma hen na, Emen wo môpêrna na biri ji si kampê. ³¹ Na ôbi aŋa Emen né ayri diri mô sa kôbri woŋ gusurô a mega Kelma men, ôbi gôliŋ naŋ biŋé men, aŋ bi kam Israyêl ré uwônjiŋ geré bilij hal woji aŋ Emen né diŋ bôri jal sa têriŋ toji a. ³² Nibay nini dô kwôli are bay ka hen, nibay

naŋ Tunu toŋ hendi bô bôrê to Emen biŋ biŋé ka biri kwôlê hen.»

³³ Kirijna bay dapare toy kwôlê bi wo hen iyôŋ menba, bôrji tarji aŋ bay gey ciré deré bay jé.

³⁴ Nijba, gawra wo pôni bay uwôgeri Gamaliyêl, ôbi na *Parisijê men, na ôbi gelé tôô wo dami wo biŋé kêm biri kwôlê. Ôbi hena perêrji aŋ kôl bay ré biŋ bay jé ré siji nô sem. ³⁵ Menba, ôbi kôlij surjê ka dap hen iyôŋ ba: «Kenbay kam Israyêl, ermêŋge dô sa aŋga ken gey lê naŋ biŋé ka hen.

³⁶ Wulê wo na di jô hen na, nana gel Tédas wo kôl dîré na kwôni wo dami aŋ li biŋé arew pôrbu ô tôri a. Bay diri, menba, bay tôri bay ka hen kôba, usurijji a men, aŋ ani ka baa ba, naŋ. ³⁷ Cêgeri wori ba, nana gel Judas wo Galilé bô wulê woŋ sajima hen, ôbi kôba, day biŋé tôri a aŋ bay diri menba, bay tôri bay ka hen kêm usurijji. ³⁸ Iyôŋ ba, en kelêŋge, dêŋge turŋge tô biŋé ka hen a ré nij, dêŋgiji ô. Hena ermé woji naŋ jé lêreji bi wo hen ré na kwo gawrê na, ôbi a napê sa kibri mera. ³⁹ A hena ré na kwo Emen na, kena nê mê mênê ré kwôy. Berêŋge dô ré ba, ka lê kumbul naŋ Emen!»

Menba, bay gey kwôlê wori bi wo hen, ⁴⁰ menba, bay hô uwôga bay jé herap aŋ bay bi bay sêji aŋ bay karji gwom bi bay ré uwôge hini Jêsu cêgê ré nij aŋ bay biji ta. ⁴¹ Bay jé soji kini dapare to surjê a naŋ yi derê wôsa Emen ré bôrji môŋ gawrê ka nê m, aŋa ré bi ciré gelij gusij wô hini Jêsu hen.

⁴² Naŋ wulê wulê derô haba wo iyéy Emen a men, bô iyé biŋé a men a na, bay gelij biŋé are

men, bay uwôl béré Kwôlo Dôri mega wo Jésu ré na *Krist, kwo Emen dôri hen.

6

Bay tô bijné jurgem bi ré li nañ bay jé

¹ Wulê bi wo hen na, bay tô Jésu kwône erê tumô tumô menba, kwôlê yi perê Jubnê ka iyêl kibi grêk hen nañ ka yêñ sa terare toji a, wôsa ka iyêl kibi grêk hen kôl sa cé are ka nañ wulê wulê hen na, bay ré lij mamê kaji dô ré. ² Bay jé ka môj kibi wôô hen uwôge dapare to dami to bay ayê bôô kêm añ kôlji iyôn ba: «Dé wo nibay niné dī ulê béré kwôlo Emen baa añ ô wô cé emé ré. ³ Iyôn ba, yêñêrni, wogénge gawrê jurgem perêrñge a hen ka bay kôl kwôliji dô men, ka Tunu toñ hendi bô bôre bôrji a men, kañ bay tu melênê a men, añ niña biji jé bi wo hen kôbri a. ⁴ Añ nibay ba, niña erê wô uwôlê Emen men, gelij bijné are men.»

⁵ Bijné kêm gey kwôlê woji bi wo hen: bay dô Etiyên, na kwôni wo ayê bôô wori dô men, Tunu toñ hendi bô bôre kôba wôn bôri a men, Pilip men, Prokôr men, Nikanôr men, Timôn men, Parménas nañ Nikwolas wo na kwôni wo Antiyôk wo na Jub ré niñba, na bi bôri sa tô toji a hen a men. ⁶ Bay erañ nañ ci sa gelij bay jé, añ bay uwôl Emen wô sarji men, bay uwôl kôbriji sarji a a men.

⁷ Kwôlo Emen ô tumô tumô men, bijné ka bi bôrji sara hen kôba kwône damañ a Jérusalêm a men, bay bê kwôbe kwône bi bôrji sa Jésu a men.

Bay bu Etiyên

⁸ Terê kibi naɲ néé wo Emen baa naɲ Etiyên aɲ ôbi li anɲaɲ giɲê men, kaɲ gelé damné damné a men tu biɲé bay gel. ⁹ Kirijna bay gel hen iyôn menba, biɲé ka pônî bô *iyéy daɲare to bay uwôgere iyéy daɲare to limé ka mô sarji seɲge to na Jubnê ka Sirên naɲ ka Alêksandri daɲ ya hen, naɲ ka Silisi a naɲ ka Asi a men aɲ bay kê m nariɲ kwôlê naɲ dî. ¹⁰ Niɲba, bay nê m dèbé geraɲ tumôri a ré, wôsa ôbi iyêl naɲ tu melênê wo Tunu a biri hen. ¹¹ Menba, bay têbe biɲé aɲ ré kôl iyôn ba: «Nini toy wo ôbi kôl kwôlo habiɲ gengiɲ sa *Moyis men, sa Emen a men.» ¹² Bay sôge tô biɲé men, surɲê naɲ *bay derê tô tôô to Emen. Bay era sa bu Etiyên ereɲ ôriɲ naɲ dî tumô sanédrên a.

¹³ Kirijɲ bay ka hen na, bay eraɲ naɲ gawrê ka pônî sa pôy kwôlê woɲ benare dîri sari a kôl iyôn ba: «Gawra bi wo hen, dî kelê kwôlo habiɲ gengiɲ sa *iyéy Emen tona to yi naɲ jengêre hen baa ré men, gengiɲ sa tôô to Moyis hen baa ré a men. ¹⁴ Men, nini toy ôbi kôl iyôn ba: «Jésu wo Najarêt bi wo hen ré mênê iyéy Emen men, ré hô ɲanê hara wo Moyis na ay béna hen a men.»

¹⁵ Biɲé kê m ka mô kini daɲare to surɲê hende to hen, hen na, tirji na sari a aɲ bay gel tiri yi môɲ to *mana wo derômarɲ a iyôn.

7

Derê kwôlê wo Etiyên

¹ *Dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe engereri iyôn ba: «Kwôlo bay kôl kê m hen na, na tiri ba?»

² Menba, Etiyên uwôli sara iyôn ba: «Balên nap yênên, toyénge, Emen ôbi hini emê si sa môyrena *Abraham a kirîna ôbi na môriñ Mésopotami a pa dema ré ô môriñ Haran a tó. ³ Añ Emen na kôli iyôn ba: «Déñ sa iyére tom men, balêm men, añ ju ô sa iyére to na gelem hen.» ⁴ Menba, Abraham déñ sa iyé Kaldé, añ ôriñ môriñ Haran a. Kirîñ bay ka hen cêgi temare to ibari a menba, Emen biri era sa mô sa iyére to ken môriñ ya haw hen. ⁵ Nîñba, sa iyére hende to hen na, kirîñ kani dê iyôn kôba, ôbi jô biri ré, kañ díñ têri ya kôba, nap nîñba, Emen ay tôri díré biri ôbi men, kwônggêri men, kirîñ bay ka hen, bi wo Abraham kemari na nap hen kôba. ⁶ Añ Emen kôli iyôn ba: «Kwônggêm a merê sa iyére to ðangi a men, bay a liji lemnare men, bay a geliñ tirji gusiñ kwôy elê arew pôrbu. ⁷ Nîñba, ðiné ka sa iyére hende to geliñ gusiñ hen na, nôbi Emen na jerê kwôlê sarji a, añ cêgeri wori menba, na biñ ðiné kañê a sêñ sa iyére hende to hen a, añ bay a teben sa iyé Kanan hende to nà.» ⁸ Menba, Emen kôliñ Abraham iyôn ba: «Añga gel biñare hende to hen na, ôbi a na walê keñ.» Na ôbi á, kirîna Abraham ré yê Isak li sa marge menba, wali keñ. Isak liñ Jakwôb hen iyôn men, Jakwôb kôba, liñ kamni ka môj kibi wôô kañ môñêrna hen iyôn men.» ⁹ «Kam Jakwôb li terbére nap yêniji Josêp añ bay biri keléñ bi bay ré ôriñ nap dí lê lemnare Ejipt a. Nîñba, Emen ba, nap dí. ¹⁰ Men, Emen dôri kibi gusiñ to kêm a añ biri tu melênê men, biri dé tu Parawôn kelma wo Ejipt a. Kelma wo Ejipt bi wo hen biri ôm Ejipt men, biri bô sa bô

iyére tori a men. ¹¹ Kirijn bay ka hen na, kurôn wo dami kuriñ sa iyé Ejipt a kêm men, sa iyé Kanan a men, gusiñ to dami li biñé añ mônêrna uwôn ani kañ emê ré kwôy. ¹² Kirijna bay toy wo kaw ré yi Ejipt a ya na, Jakwôb jé kamni ka na mônêrna hen ôrji têê pôn. ¹³ Têê wôo wori wo bay hera menba, Josêp li añ yêneri gili hôn añ na wulê bi wo hen dema Parawôn ré hôn balé Josêp tô. ¹⁴ Josêp jé wogé ibari Jakwôb nañ balêri kêm añ bay kêm na biñé tôre jurgem kibi bay. ¹⁵ Jakwôb era sa mô Ejipt a, ôbi ma kirijn bay ka hen, mônêrna kôba, môrji na ya men, maji na ya a men. ¹⁶ Bay pôrji ôriñ Sisêm a ô emé bô kampê ka Abraham na kel kôbi kam Hemôr Sisêm a hen.»

¹⁷ «Kirijna wulê wo anga Emen na ayiñ tôri biñ Abraham hen baa ða wo a liñ menba, biñé yêñ yirji Ejipt añ bay kwône tumô tumô. ¹⁸ Kwôy wulê wo kelma wo ðangi wo hôn Josêp ré hen ayiñ kenare sa Ejipt a. ¹⁹ Kelma bi wo hen lam balêrna men, liji habré, añ ôbi biji bay ðéñ kamniñi ka bay yê haw hen bi ré ma añ. ²⁰ Na wulê bi wo hen aña *Moyis ré yêñ ya. Ôbi na kema wo li manare men, dê tu Emen a men. Bay aberi geserê subu bô iyé ibari a. ²¹ Menba, kirijna bay ðiri añ menba, môni Parawôn ayri ô gemé mega kemare woñ bôre iyôn. ²² Bay geliñ Moyis tu melênê wo Ejipt kêm añ ôbi na kwôni wo dami sa kwôli kelêri a men, sa jé lêri a a men.»

²³ «Kirijna ôbi li elê tôre pôrbu menba, ôbi erem erê upé yêneri Israyêlnê. ²⁴ Ôbi gel yêni wo Ejiptinê wo pônî geli gusiñ menba, ôbi ô jerê sari

añ ôbi di Ejiptinê bi wo hen duu. ²⁵ Ôbi kôl yan ba, yêneri ré henê mega wo ré na Emen a ré ða gôlij nan ci nan geré wori hen, nijba, bay hôn né. ²⁶ Wulê wo ðangi ôbi hô gel yêneri wô sênji menba, ôbi waji añ gey bi bay ré hô bij hôrij añ ôbi kôlji iyôn ba: «Milnén, kena yêné a menba, wô mi a kené lij yerŋge habij hen iyôn ba?» ²⁷ Menba, kwo gelij tu yêni gusij hen nôgeri wolé añ kôli iyôn ba: «I a ðém jeré na kelma woni men, ôbi jerê kwôlê sarni a a men ba?» ²⁸ Ju gey deren mega wo henañ ju dirij Ejiptinê wo pôni hen iyôn men ba?» ²⁹ Kirija Moyis toy hen iyôn menba, ge ô uwôbê sa iyé Madina a, ôbi yé kam impê wô kirij bay ka hen.»

³⁰ «Kirija elê tôre pôrbu nêmen menba, *mana wo derômarañ a si sari a derô gwôlê ða nan keram wo Sinay a perê germé kap tare a. ³¹ Kirija Moyis gel hen iyôn menba, tini ge kay añ ôbi uso ða ðiré gelé, menba, ôbi toy tô Kelma ôm kôl iyôn ba: ³² «Ena Emen wo môpê Abraham, Isak nan Jakwôb.» Moyis wuré añ gey ayê tiri gelij ré nij. ³³ Menba, Kelma kôli iyôn ba: «Tô garbê têm a añ wôsa kirij ka ju ðibij ya hen na, na terare to yi nan jengêre. ³⁴ Na tiri, en gel gusij to bay gelij bijé kapê Ejipt a hen men, en toy nôrê woji a men, añ en herbo wô dôrji bô lemnare a. Era, haw hen, na jém Ejipt a.» »

³⁵ «Moyis bi wo bay na kapni kôl iyôn ba: «I a ðém kelma ôbi jerê kwôlê sarni a ba hen» na ôbi a, Emen né ðiri mega kelma men, ôbi derêji bô lemnare a nan néé wo mana wo derômarañ a wo na sij sari a bô germé kap tare a hen. ³⁶ Na

ôbi a sijn nañ ci Ejipt a lij anğan ginê nañ kan gelé sa iyé Ejipt a men, hô cér wo sêyi a men, derô gwôlê a men kwôy elê tôre pôrbu. ³⁷ Na Moyis bi a na kôlij Israyêlnê iyôn ba: <Emen a derê ôbi kibri pôn perê yênrnge a hen, lij ôbi kibri mega nôbi iyôn.> ³⁸ Kirija kam *Israyêl na dañ derô gwôlê hen na, na na ôbi a na derê tô kwôlê perê mônrna nañ mana wo derômarañ a wo iyêli sa keram wo Sinay a. Na ôbi a engé kwôlê woñ gelê bi wo hen herañ béna hen.>

³⁹ «Nijba, mônrna na gey biri kwôlê ré men, bay kapni añ ermé woji hô yi na si Ejipt a dī.
⁴⁰ Bay kôlij Arôn iyôn ba: <Lêni kamrê ka ô tumôrni a nija gelé dība Moyis bi wo derani soñ Ejipt a hen na, ôbi belij na mi kôba nini hôn né.> ⁴¹ Wulê bi wo hen na, bay iyege kema kelba mega kamrê kaji iyôn añ bay li sarga biji men, bay ay kibi ari lê kaji bay ka hen nañ yi derê a men. ⁴² Emen ay tiri añ sarji men, dīji bay ay kibi têbêñne to derômarañ a. Bay kibi Emen kôl kwôliji kôl iyôn ba:

<Kam Israyêl, kirija na ken duu lari lij sarga hô elê wo tôre pôrbu wo na ken li derô gwôlê a hen ba,

nà ná nôbi a na kené li ben hen ba?

⁴³ Na nôbi a na kené li ben hen né, nijba, ken ay iyéy gergé to emen woñ Môlôk nañ anğa ken gengij emen woñge woñ têbêñne wo ken uwôgeri Répan hen, kamrê bay ka ken li añ ken ay kibriji. Na ôbi á, ené perêñge ôrij kelañ nañ Babilôn a sôn.> »

44 «Derô gwôlê a na, mômêrna na ôriṅ naṅ iyéy gergé to magtubu toṅ biṅare yi bô. Iyéy gergé hende to hen, na dṅi na mega to Emen na geliṅ Moyis ré dṅi hen iyôṅ. Wôsa ôbi kôliṅ Moyis ré li giliṅ naṅ to kwo ré gel hen iyôṅ têt têt. 45 Iyéy gergé hende to hen na, bay biṅ mômêrna kaṅ bay jibérji aṅ bay ay ôriṅ kôbriji a kirina Josuwé na dôriṅ tumôriji aṅ bay na bôyiṅ kumbul sa iyére to bṅé ka dṅangi a ka Emen na dageji tumôriji a hen. Bay gem iyéy gergé hende to hen kwôy saṅ sa emê kenare to kelma Dabid a. 46 Na kelma Dabid bi a dé tu Emen aṅ ôbi engereri tôô bi dṅiré dṅé iyére biṅ Emen wo Jakwôb. 47 Nipba, na kemari Salomôn a lê *iyéy Emen hende to hen biri.»

48 «Nipba, Emen wo derômaraṅ a mô na bô iyére to kôbi gawra a lê ré. Mega *ôbi kibi Emen kôl iyôṅ ba:

49 <Kelma kôl iyôṅ ba: Derômaraṅ na gagay kenare tiṅê men, sa terare na kini bê tèn ya men.

Na iyére to iyenṅi a kené lê ben ba?

Men kirinṅ ka yôṅ a ené erê merê ya wô dôriṅ bul ba?

50 Men, are bay ka kêṅ hen na nôbi a lê ré ba?>

»
51 «Ay! Kenbay gawrê kaṅ bay sa iyêrê hen, bôrṅge denṅel môṅ bô bṅé ka bi bôriji sa Emen a ré iyôṅ men, ken lugu marṅge ta sa kwôlo Emen kôl hen men, ken dṅebijṅ Tunu toṅ hendi bô bôrê iyêre kwôy kwôy men, ken geliṅ naṅ mômêrṅge a men. 52 Ôbi kibi Emen wo yôṅ a mômêrṅge na

ré gili gusij ré ba? Tumô bay na duu ka na uwôl béré sa wo ôbi lê anğan derôre wo pôn nêj hen, na ôbi a kené ay sari aņ diri. ⁵³ Kenbay ka Emen na béņge tôte naņ geré wo *manê ka derômarañ a nijba, na ken bi kwôlê sa tôte hende to hen a ré.»

Bay gôbe Etiyên duu

⁵⁴ Kirijna surjê ka mô kini dapare hen toy kwôlê bi wo Etiyên kôl hen menba, tirji sêrê sari a men, bay gederé kaņniji kaņ bô tarê sari a a men.

⁵⁵ Nijba, Tunu toņ hendi bô bôre wôn bôri aņ ôbi bô kirij si derômarañ menba, gel dampare to Emen men, ôbi gel Jêsu đebu sa kôbi Emen woņ gusurô a men. ⁵⁶ Ôbi kôl iyôn ba: «Toyéņge, en gel derômarañ bôliņ aņ en gel *Kema Gawra đebe sa kôbi Emen woņ gusurô a.»

⁵⁷ Menba, bay karê gura wo dami ligij marji ta aņ bay bi kibriji pôn cariņ sari a, ⁵⁸ biri ôriņ wolé kelaņ naņ iyére aņ bay gôbri duu. Bijné ka đebu ya gel hen na, ôriņ naņ bargay kaji ô bê a tumô kema mana wo bay uwôgeri Sôl hen bi ré gem. ⁵⁹ Kirijna bay gôbri ca deré hen iyôn menba, Etiyên uwôl Emen kôl iyôn ba: «Kelma Jêsu, eņge tunun.» ⁶⁰ Menba, ôbi jubu gubari tôte aņ jô gura wo dami kôl iyôn ba: «Kelma, đi bôm jal sa têriņ toji a.»

Kirijna ôbi kôl hen iyôn menba, kibri wôm men.

8

¹ Aņ Sôl dege naņ bijné ka duu Etiyên hen.

Sôl gelij tu bay ayê bôô gusij aŋ bay userij

Wulê bi wo hen na, bay ay tô gelij bay ayê bôô gusij to habij hen Jérusalêm a. Wulê bi wo hen na, bay ayê bôô kêm userijji ge si sa kam iyére men, si Judé men, Samari a men, aŋ na bay jé a baji Jérusalêm a mera. ² Bijné kaŋ bay tibé Emen kaŋ bay bôô pôn sôm Etiyên dô aŋ emni. ³ Sôl ba, mase wô mênê bay ayê bôô. Ôbi ô naŋ bô iyére iyére pô imnê naŋ yébé biji daŋgay a.

⁴ Bay ayê bôô ka userij hen na, ôrji naŋ kirij kirij wô uwôlê béré Kwôlo Dôri wo Emen.

Pilip uwôl béré Kwôlo Dôri wo Emen Samari a

⁵ Ôbi a, Pilip ré ô sa iyére to dami a bô emê wo Samari a ô ulê béré Kwôlo Dôri wo *Krist, kwo Emen dôri hen bij bijné. ⁶ Bijné kêm dôbe marji toyij kwôlo Pilip kôl hen. Bay toy kwôli bi wo hen men, bay gel aŋaŋ giŋê ka ôbi li hen a men.

⁷ Tunu to habij kwône séŋ bô bijné aŋ karê gura wo dami men, bay merayê kwône kôba, berare a men. ⁸ Bijné kêm sa ira li yi derê wo dami.

⁹ Sa iyére hende to hen na, gawra wo bay uwôgeri Simô mô ya, ôbi na beli, ôbi li aŋga tini bijné ka Samari ge kay kwôy kwôy. Ôbi li yiri môŋ kwôni wo dami iyôn. ¹⁰ Aŋ bijné kêm kamrê ré, ka iyêrnê ré dôbe marji toyij kwôlé wori. Aŋ bay kôl iyôn ba: «Gawra wo hen na, na néé wo Emen wo bay kôl ré na néé wo dami hen.»

¹¹ Menba, bay biri kwôlê damaŋ wôsa ca yeŋ ôbi li tiniji ge kay naŋ aŋaŋ beli kari bay ka

hen. ¹² Nijba, kirijna bay bi bôrji sa Kwôlo Dôri wo Pilip uwôlji gengij sa *emê iyére to Emen men, gengij sa hini Jésu Krist a men na, bay li batêm impê ré nañ yébé ré. ¹³ Simô bi wo hen kôba, ay bôri añ li batêm añ ði tô Pilip bul ré kwôy. Kirijna ôbi gel anğan gijê men, kañ gelé ka lij hen menba, tini ge kay.

¹⁴ Kirijna bay jé ka baa Jérusalêm a hen toy wo ðijé ka Samari ré bi bôrji sa kwôlo Emen a hen iyôn menba, bay jé si Piyêr nañ Ja ô unéji.

¹⁵ Kirijna bay ô bij Samari menba, bay uwôl Emen wô bay ayê bôb bi ôbi ré biji Tunu toñ hendi bô bôré. ¹⁶ Wôsa kwôni iyôn perêrji a hen wo Tunu toñ hendi bô bôré herbe sari a baa nañ tô, bay li na batêm nañ hini Kelma Jésu mera. ¹⁷ Si Piyêr nañ Ja uwôlji kôbriji a sa bay ayê bôb ka Samari a añ bay uwôn Tunu toñ hendi bô bôré.

¹⁸ Menba, kirijna Simô gel wo bay jé ré uwôl kôbriji sa bay ayê bôb a dema ôbi ré uwôn Tunu toñ hendi bô bôré tô hen iyôn menba, ôbi kôl ðiré bij si Piyêr nañ Ja gursu. ¹⁹ Añ ôbi kôlji iyôn ba: «Benge néé bi wo hen men, añ ðijé ka en uwôl kôben sarji a ba, bi uwôn Tunu toñ hendi bô bôré men.»

²⁰ Menba, Piyêr uwôli sara iyôn ba: «Kenbay nañ gursu tom hende to hen ken mêne kêm, wôsa ju erem mega jeré kelé nañ gursu anğa Emen bi senge hen. ²¹ Anğam kani nañ nañ ni bô jé woni a, wôsa bôm yi na pôn tumô Emen a ré. ²² Di tô bô habré wom bi wo hen baa añ ju engerij Kelma hena ré iyeñ ba, ré ði bôri jal sam a wô ermé wo habij bi wo sa sam a hen.

23 Wôsa en bôrem hen na, terbére wôn bôm aṅ ju na lema wo têriṅ tom hende to hen.»

24 Menba, Simô kôliṅ si Piyêr naṅ Ja iyôṅ ba: «Kenbay ken uwôl Kelma wô san aṅ bi are bay ka ken kôliṅ kwôliji hen na, ré sa san a ré.»

25 Kirija si Piyêr naṅ Ja dô kwôli hen iyôṅ men, bay uwôl béré kwôlo wo Kelma a men, menba, bay bilji hô Jérusalêm a. Tô geré a na, bay uwôl béré Kwôlo Dôri naṅ kirij kirij sa kam iyére to bô emê wo Samari a.

Si Pilip naṅ dami wo Etiyopi daṅji

26 Mana wo Kelma kôliṅ Pilip iyôṅ ba: «Já erê si kini kuriṅare tare iyôṅ tô geré wo hena Jérusalêm ô Gaja hen. Geré bi wo hen na, na derô gwôlê a.» 27 Menba, Pilip hena lew ô. Kirij bay ka hen dami wo Etiyopi wo li jé gemé lari bô emê wo Kandasé tôlômne to Etiyopi. Ôbi uwo tô tibé Emen Jérusalêm a. 28 Ôbi bul hô iṅ menba, mô bô pus a aṅ dôṅse magtubu to ôbi kibi Emen *Esay. 29 Tunu kôliṅ Pilip iyôṅ ba: «Uso dā, ju dēbu kwa pus bi wo hen a.»

30 Menba, ôbi ge ô menba, toy dami wo Etiyopi bi wo hen wo dēṅse magtubu to *ôbi kibi Emen Esay, menba, ôbi kôli iyôṅ ba: «Ju hôn bô magtubu to ju dēṅse hen ham ba?»

31 Menba, ôbi uwôli sara iyôṅ ba: «Hena kwôni ré dô tôre ben ré ba, na lê iyeṅ a ené henê ba?» Menba, ôbi kôliṅ Pilip ré dāy mô kwari a.

32 Kwôlo Emen wo ôbi dēṅse bi a na:
«Ôbi bôl kibri ré
mega demaṅne to bay bu ôriṅ ca erê deré iyôṅ.

Mega kema gemga wo wôm kôbi ôbi karê gusuriri a hen iyôn.

³³ Bay uwôli tayre sari a nijba, kwôni wo ré jô sari ba, naṅ men,

na i a derê kwôli kwônḡgêri ba?

Wôsa bay mêne gelê wori sa terare a nà.»

³⁴ Menba, dami wo Etiyopi bi wo hen engeriṅ Pilip iyôn ba: «En uwôlem, kôlen na kwôli i a, ôbi kibi Emen ôbi bi wo hen ré kôl kwôli hen iyôn ba? Na kwôli ôbi gaṅ laba, na kwôli kwôni wo dṅaṅi dība?»

³⁵ Naṅ kwôlê bi wo magtubu to Emen kôl hen na, Pilip berij tō kôbri aṅ uwôlij béré Kwôlo Dôri wo Jésu. ³⁶ Bay era era menba, bay saji kibi kam ka pôni a menba, dami wo Etiyopi bi wo hen kôlij Pilip iyôn ba: «Gel, kam a yé na, na mi a jerê bi ené li batêm ba?»

[³⁷ Menba, Pilip kôli iyôn ba: «Hena jeré bi bôm pôn sara ba, já lê batêm.» Menba, dami bi wo hen uwôli sara iyôn ba: «En bi bôn sara mega wo Jésu Krist ré na Kema Emen.»]

³⁸ Ôbi bi bay dēbij naṅ pus tōṅ, aṅ bay naṅ Pilip herbiji ôrji bô kam a menba, Pilip liri batêm. ³⁹ Kirija bay so bô kam a menba, Tini Kelma ay Pilip ôrij aṅ dami wo Etiyopi bi wo hen gili ré nij yôd, menba, ôbi bu geré wori naṅ yi derê ô. ⁴⁰ Tunu ôrij naṅ Pilip ô uwôli Ajôt a aṅ ôbi uwôl béré Kwôlo Dôri naṅ sa iyére iyére to ôbi ôrij ya hen kwôy wo ôbi sa bij Sésaré.

9

*Sôl ay bôri**(Jé lê bay jé 22: 6-16, 26: 12-18)*

¹ Kirij bay ka hen na, ermé wo Sôl ba, yi na sa mênê bay tô Kelma men, sa derérji a a men, ôbi ô upé *dami wo damné kap bay bê kwôbe, ² aṅ engereri bi ôbi ré biri magtubu to ré dô tumôri aṅ diré ôrij wô *iyéy dapare to Damas a. Hena diré uwôṅ bijné ka ay geré wo Kelma, imṅé ley yébé ley ba, diré peraji harê heraj Jérusalêm a.

³ Ôbi fu geré ô menba, kirija ôbi baa ḍa naṅ Damas menba, kirij bay ka hen na, kirij ka perañgi hena derômarañ a sa têli naṅ perañgêrji. ⁴ Kirija ôbi kirij tôṅ menba, ôbi toy tôô kwôni kôli iyôṅ ba: «Sôl, Sôl, wô mi a jeré gelen gusij iyôṅ ba?»

⁵ Ôbi engere iyôṅ ba: «Ju na i ba, Kelma.»

Menba, tô hende to hen uwôli sara iyôṅ ba: «Ena Jésus, na nôbi a jeré gelen gusij hen. ⁶ Nijba, hena ta, ju ô derô ira aṅ bay a gelem aṅga já lê.»

⁷ Bijné ka ô naṅ ḍi hen ḍebiji tôṅ, nijba, bay bôl kibriji kôlij kwôlê wôni ré men, bay toy tôô gawra, nijba, bay gel kwôni ré men.

⁸ Sôl hena terare a, bôl tiri hari, nijba, ôbi gel kirij né, aṅ bay fu na kôbri dema ré ôrij naṅ derô ira Damas a. ⁹ Aṅ sa subu ôbi nêṅ gelé kirij né men, ôbi ôṅ ani ré men, yi ani ré a men.

¹⁰ Ôbi tô Jésus wo pôni bay uwôgeri Ananias mô Damas a ya. Kelma si sari a bô pelal a aṅ uwôgeri «Ananias!» menba, ôbi yuge ôṅ iyôṅ ba: «En nà Kelma!»

¹¹ Menba, Kelma kôli iyôn ba: «Hena ta, ju ô tô geré wo bay uwôgeri kwo dëbu <derôre> a hen aɲ ju engere gawra wo bay uwôgeri Sôl wo Tars iyé Judas a, ôbi mô uwôl Emen kirij bay ka hen ya. ¹² Sôl gel bô pelal a gawra wo bay uwôgeri Ananiyas wo so ira aɲ uwôl kôbri a sari a bi ôbi ré hô gel kirij hôrij.»

¹³ Ananiyas uwôli sara iyôn ba: «Kelma, en toy bijné kwône kôl kwôli gawra bi wo hen men, habré kêm wo ôbi lij bijné kam ka Jérusalêm a hen a men. ¹⁴ Men, damné kaɲ bay bê kwôbe biri tôô bi ré eraɲ nà, sa pôrij bijné kêm ka ré uwôge henem hen aɲ ré harêji a men.»

¹⁵ Menba, Kelma kôli iyôn ba: «Ô, wôsa gawra bi wo hen en dôri mega aɲaɲ ulê béré henen aɲ kirij kirij bijné ka iyére to daɲgi a men, bijné kilmé kaji men, bijné kam *Israyêl a men. ¹⁶ Nôbi aɲ yen na gili gusij to ôbi a gelij wô henen.»

¹⁷ Menba, Ananiyas hena ô. Ôbi bijné bô iyére hende to hen aɲ uwôl kôbri a sa Sôl a, aɲ kôl iyôn ba: «Yênen Sôl, na Kelma Jésus bi wo so sam a tô geré bi wo jeré eraɲ hen, na ôbi a joon bi jeré hô gel kirij hôrij men, bi Tunu toɲ hendi bô bôré ré wôn bôm a men.»

¹⁸ Kirij bay ka hen menba, ani kani gelij môɲ palmé kuyê iyôn herij tiri a aɲ ôbi gel kirij men, hena ta, aɲ bay liri batêm a men. ¹⁹ Kirij bay biri aɲaɲ emé ôm menba, ôbi uwôɲ néri hôrij.

Sôl dô kwôlo Emen Damas a

Sôl wôl sem aɲ bay tô Jésus ka Damas a.

²⁰ Menba, kirij bay ka hen ôbi ô ulê béré bô iyéy

dapare mega wo Jésu ré na Kema Emen. ²¹ Bijné kêm ka toy kwôlo ôbi kôl hen na, tiniiji ge kay sari a aṅ bay engere iyôṅ ba: «Na gawra bi wo hen, a na lijn ðijné ka uwôge hini Jésu bi wo hen habré Jérusalêm a na ré ba? Men, na ôbi na era dôd nâ wô perêji harê ôrijn bijn damné kaṅ bay bê kwôbe hen ré ba?»

²² Nijnba, ôbi uwôṅ néri tumô tumô sa derê kwôlê wori aṅ Jubnê ka Damas uwôṅ kwôlê woṅ kelê ré, kirijna ôbi gelji wo Jésu ré na *Krist, kwo Emen dôri hen.

²³ Wôl gaṅ cêgê menba, Jubnê bay ka hen bijnji bi ciré deréri. ²⁴ Nijnba, Sôl toy kwôli deréri bi wo hen. Bay mô gem kibi iyére hende to hen yoyre naṅ tu tare bi ciré deréri. ²⁵ Nijnba, bô yoyre a menba, bay tôri ayri bô gway a herbe nô si sa gweṅ.

Sôl ô Jérusalêm a

²⁶ Kirijna ôbi sa bijn Jérusalêm a menba, ôbi ô uné megêri bay tô Jésu nijba, bay kêm hare wôsa bay kôl iyôṅ ba: «Ôbi ré na ôbi tô Jésu bi pa pa hari ba.» ²⁷ Barnabas ôrijn naṅ ði ligi bay jé aṅ dôrji kwôli gelé wo Sôl ré gelo Kelma tô geré men, kwôlo Kelma kôli a men. Ôbi dôrji kwôli derê kwôlo ôbi dô naṅ ibiyare naṅ hini Jésu a Damas a hen men. ²⁸ Wulê bi wo hen na, ôbi mô naṅ ci men, ô men hera naṅ ci a men bô Jérusalêm a men, dô kwôlê naṅ ibiyare a men naṅ hini Kelma. ²⁹ Ôbi iyêl naṅ Jubnê ka iyêl kibi grêk hen men, narijn kwôlê naṅ ci a men, nijba, bay woge geré wô deréri. ³⁰ Kirijna yêneri

toy hen iyôn menba, bay ôriņ naņ đĩ Sésaré a aņ biri ô Tars a.

³¹ Bay ayê bô ka sa iyé Judé men, ka Galilé naņ ka Samari a kêm môrji naņ bô jalê men, halij yirji men, harijji Tini Kelma a men, bay kwône erê tumô tumô naņ néé wo Tunu toņ hendi bô bôre.

Ené ôbi merayê

³² Piyêr ô gôr kirij sa ira menba, ôbi sa bij upé bay ayê bô ka Lida a. ³³ Kirij bay ka hen na, ôbi uwôn gawra wo bay uwôgeri Ené wo yi sa kalaņ a. Ôbi meray li elê marge. ³⁴ Piyêr kôli iyôn ba: «Ené, Jésu Krist berarem. Hena ta, ju naņ kalaņ kam naņ kôm!» Kirij bay ka hen na, ôbi hena ta. ³⁵ Kirija ðijé ka Lida naņ ka tu wolé wo Sarôn a gili hen iyôn menba, bay kêm bi bôrji sa Kelma.

Tabita béér

³⁶ Sa iyé Jopé a na, hende ayê bô to pôni bay uwôgere Tabita mô ya. Hene bi wo hen naņ kibi grêk ba na Dôrkas aņ bôri na: Cénire. Hende na hendi lê aņga dôri kwôy kwôy men, hendi bu baliyare naņ bay nimré a men. ³⁷ Wulê bi wo hen na, hende ômiņ aņ ma. Bay pule aņ ô ulêre bô iyére to ta a. ³⁸ Bay tô Jésu ka Jopé toy wo Piyêr ré na Lida a ya. Lida na đa naņ Jopé menba, bay jé ðijé wô ô kôli iyôn ba: «Era lew upéni điba, ju mera sem né.» ³⁹ Piyêr hena kerêd ô naņ ci. Kirija ôbi sa bij menba, bay ôriņ naņ đĩ bô iyére to ta hende to hen, kirij bay ka hen na, yébé kaņ mamê usoji ligiri a naņ sômê men, bay gili bargay ka hende na sôņre kirija hende na baņ naņ ci tô hen a men.

40 Piyêr bi bay si nô kê m aṅ jubu gubari tòn aṅ uwôl Emen menba, bul si ligi temare aṅ kôl iyôn ba: «Tabita, hena ta.» Hende bôl ture aṅ kirija hende gel Piyêr menba, hena mô ta. 41 Ôbi bu kôbre buru hena ta, aṅ uwôga bay ayê bô n aṅ mamê aṅ gelji hendi temare hende to hen. 42 Bijné ka Jopé kê m toy kwôli are bay ka hen, aṅ bay kwône ay bôrji bijn Kelma. 43 Piyêr wôl gaṅ Jopé a iyé gawra wo bay uwôgeri Simô woṅ ôbi uwôn sê ariṅ hen.

10

Pelal jô Kwôrney a Sésaré

1 Sa iyé Sésaré a na, gawra wo bay uwôgeri Kwôrney mô ya, ôbi na dami wo asgarjé ka Rômêné ka bay uwôgeji ré na Itali hen. 2 Gawra bi wo hen, na ôbi lê tôô Emen aṅ, bay n aṅ bijné ka bô iyére tori ayji kibi Emen kwôy kwôy men, ôbi li n aṅ Jubné kaṅ bay nimré damaṅ men, ôbi uwôl Emen ta ta a men. 3 Wulê wo pôn i n aṅ tare to yébé ayiṅ sa tônne hen menba, ôbi gel aṅ hôn mana wo Emen na iyôn n aṅ yiri bô pelal a wo so iyére tori a aṅ kôli iyôn ba: «Kwôrney.»

4 Ôbi bô mana wo Emen bi wo hen déj n aṅ harê aṅ ôbi kôli iyôn ba: «Kelma, na mi ba?» Menba, mana wo Emen bi wo hen uwôli sara iyôn ba: «Uwôlê Emen wom n aṅ lê wo ju li n aṅ bay nimré hen na, dôriṅ Emen aṅ ôbi gôrbijn sam né. 5 Jé bijné kam haw hen, ô Jopé ô kelaṅ gawra wo bay uwôgeri Simô wo jeléri na Piyêr hen ré era. 6 Ôbi yi iyé megari Simô woṅ ôbi uwôn sê ariṅ wo iyére tori dfa n aṅ kibi cér a hen.»

⁷ Kirija mana wo Emen bi wo ré iyêli hen ô niŋ menba, Kwôrney uwôga manê kari wôô naŋ asgar wo pônî woŋ ôbi jé wori woŋ ôbi lê tôô Emen hen. ⁸ Ôbi dôrji kwôli anŋa ré li are hen kê m menba, jéji Jopé.

Pelal jô Piyêr a Jopé

⁹ Kirija kirij wôl aŋ bay ay geré ô aŋ baji ða naŋ Jopé menba, Piyêr ðay sa iyére toŋ dur dur a wô uwôlê Emen naŋ tay ðiŋne. ¹⁰ Kurôŋ liri aŋ ôbi gey anŋaŋ emê. Kirija bay la emê ciré biri menba, pelal jôri. ¹¹ Ôbi gel derômaranŋ bôliŋ aŋ ani kani ka geliŋ naŋ kibi bargay ka dami ka bay ðu jenlare wo pôrbu hen iyônŋ sa herbe kwôy sa teraré a.

¹² Bô bargay ka dami bay ka hen a na, tanare to tère pôrbu kê m bô naŋ tu ka gay gay ka erge hen men, naŋ tu ciré ka gay gay kê m a men.

¹³ Menba, tôô kwôni kôli iyônŋ ba: «Piyêr, hena ta, ju duu tanare hende to kê m aŋ ju ô m.»

¹⁴ Piyêr uwôli sara iyônŋ ba: «En gey ré Kelma, en ô m ani kani ka jôriŋ naŋ ka *kagemi sa pôn né.»

¹⁵ Tôô kwôni bi wo hen hô kôli iyônŋ ba: «Anŋa Emen liŋ ka séli ba, jôbi já kelê ré na ka *kagemi ba?»

¹⁶ Are bay ka hen sa hen iyônŋ têê subu aŋ, cêgê menba, bargay ka dami bay ka hen hô ayiŋ hôriŋ derômaranŋ a.

¹⁷ Piyêr erem na ba, pelal wo ré jôri na ba, bôri ré na iyeŋ pôn ba? Menba, kirij bay ka hen na, bay jé ka Kôrney ka ré wogeji iyé Simô hen, saji kibi geré men. ¹⁸ Bay uwôge bay iyére aŋ

enjeriji iyôn ba: «Na iyére to nà a Simô woƝ Piyêr ré yi ya hen ba?»

¹⁹ Piyêr erem sa pelal wo ré jôri a hen baa ya tô, menba, Tunu kôli iyôn ba: «Gel, imjê subu wogem. ²⁰ Hena ta, ju ô naƝ ci dîba, ju erem sem né, wôsa na nôbi a joji hen.»

²¹ Piyêr herbo uwôn ðijé bay ka hen aƝ kôlji iyôn ba: «Na nôbi wo ken woge bi a nà. Ken era gelen wô mi ba?» ²² Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Na Kwôrney dami wo asgarjê a jéni. Ôbi na kwôni woƝ derôre men, ôbi ay kibi Emen men, Jubjê kêm kôba, geyri a men. *Mana wo derômaraj a kôli ôbi ré uwôgam jeré era iyére tori a bi ôbi ré toy kwôlo jeré kelêri.»

²³ Piyêr biji bay era ira aƝ wôl naƝ dî. Kirija kirij wôl menba, ôbi ô naƝ ci, yêneri bay ayê bôô ka pôni ka Jopé biri ôrij. ²⁴ DaƝ tô hen menba, bay bij Sésaré. Kwôrney mô gemji naƝ balêri men, miljêri kaƝ déj ka ôbi jé uwôgaji hen a men. ²⁵ Kirija Piyêr dfa sé ira menba, Kwôrney jô kwini aƝ di kwini tôƝ tumôri a kwôy terare a naƝ bê kwôlê wo dami. ²⁶ Nijba, Piyêr biri ta, aƝ kôli iyôn ba: «Hena ta! Wôsa nôbi kôba, ena gawra môƝ jôbi hen iyôn men.»

²⁷ Ôbi iyêl naƝ dî aƝ ô ira, kirij ka ðijé ka kwôni daƝ ya hen, ²⁸ menba, ôbi kôlji iyôn ba: «Ken hôn mega wo kwôni woƝ Jub naƝ hara wori na, ré erê naƝ kwôni wo sa iyére to daƝgi a ré men, erê iyére tori a ré a men. Nijba, Emen gelen mega wo ené bô kwôni môƝ aƝga kagemi ré men, wo ré nêmi bi kwôni ré ô naƝ dî ré iyôn né a men. ²⁹ Na iyôn a, kirija kené jé uwôgan

menba, en kirij era mera dîba, en meremné ré hen. Iyôn ba, en gey henê tô uwôgê wo ken jé uwôgan hen.»

³⁰ Menba, Kwôrney uwôli sara iyôn ba: «Kemnêḡ li sa subu nij naḡ tare to yébé ayij sa tôḡne mega megare na iyôn hen na, en uwôl Emen iyére tiḡê. Menba, kirij bay ka hen na, gawra wo pôni naḡ bargay ka eḡné so ḡebu tumôn a. ³¹ Aḡ kôlen iyôn ba: <Kwôrney, Emen toy uwôlê wom men, bôri gôrbij sa lê wo ju li naḡ bay nimré hen né a men. ³² Jé bîjé ô Jopé ô uwôga Simô wo jelêri na Piyêr wo yi iyé Simô ôbi uwôḡsê arij wo mô kibi cér a hen ré era.> ³³ Kirij bay ka hen menba, en jé bîjé wogem aḡ naḡ bô derê wom a jeré eraḡ upéni hen. Haw hen nibay kêḡ nini mô na tumô Emen a wô toyé kwôlê kêḡ wo Kelma kelam jeré sa kelêni hen.»

Piyêr ô iyé Kwôrney a

³⁴ Menba, Piyêr ay kwôlê kôl iyôn ba: «Haw hen en hôn dô bêḡ bêḡ nij wo Emen na, ré dô tu kwôni ré, ³⁵ aḡ gawra wo yôḡ yôḡ wo sa iyére to yôḡ yôḡ wo biri kwôlê men, li angaḡ derôre a men hen na, ré dé tiri. ³⁶ Ken hôn béré kwôlo ôbi na jêḡ bij kam *Israyêl hen. Béré bi wo hen gengij sa Kwôlo Dôri woḡ bô jalê naḡ geré wo Jêsu Krist wo na Kelma wo bîjé kêḡ hen. ³⁷ Cêḡi derê kwôlê wo Ja naḡ batêḡ to ôbi na lip bîjé a men hen na, ken hôn kwôli are bay ka li are ayij tôrji Galilé a kwôy sa iyé Judé a hen. ³⁸ Ken hôn iyeḡ a Emen ré dô Jêsu wo Najarêḡ bi wo hen men, bé wo ôbi biri néé naḡ geré wo Tunu toḡ hendi bô bôreḡ men. Men, ken hôn iyeḡ a ôbi

ré ô gôr sa iyére lij bijné derê men, berarij bijné kêm ka mô bô lemnare to Sidan a a men hen, wôsa Emen baa nañ dî. ³⁹ Añ nibay ka pôni nini gel ari lêri bay ka kêm hen nañ tirni sa iyé Jubnê men, Jérusalêm a men. Ôbi bi wo bay na bééri sa gurô tagelê añ diri hen. ⁴⁰ Li sa wôô, subu tori menba, Emen biri ji si kampê men, biri gel yiri, ⁴¹ bijn bijné kêm né nijba, ka ôbi na tôrji tumô mega bay derê kwôli are bay ka hen iyôn. Na nibay ka na nini ôm men, yi men, nañ dî cêgi jê sé wo Emen biri ji si perê bijné ka ma a hen. ⁴² Añ ôbi kelêni niné uwôl béré añ gelij bijné mega wo ré na Emen a ré dîri mega ôbi jerê kwôlê iyôn sa bijné ka mô geñ men, ka ma a a men, ⁴³ Na ôbi á, bay kibi Emen kêm na ré kôl kwôli kôl iyôn ba: «Emen dî bôri jal nañ néé wo hini sa têriñ to kwôni wo yôn yôn wo bi bôri sari a.» »

Bijné ka na Jubnê ré hen uwôñ Tunu toñ hendi bô bôrê men

⁴⁴ Piyêr kôl kwôli are bay ka hen baa ya tô menba, Tunu toñ hendi bô bôrê herbe sa bijné kêm ka mô toy kwôli bi wo hen. ⁴⁵ Jubnê ka baa Piyêr erañ hen kirijna bay gel wo Tunu toñ hendi bô bôrê to Emen a bé heriñ sa bijné ka sa iyére to ðangi a men hen iyôn menba, tiniñ ge kay. ⁴⁶ Bay toy bijné bay ka hen iyêl kibi yê wo ðangi men, heramiji dampare to Emen men. Menba, Piyêr kôl iyôn ba: ⁴⁷ «Naa jerê bi bijné bay ka hen ré li batêm nañ kam haw hen wo bay uwôñ Tunu toñ hendi bô bôrê môñ nabay iyôn men hen ba?»

48 Menba, ôbi ay tôô bi bay ré liji batêm nap hini Jésu Krist menba, bay kôli ré wôl sem nap ci.

11

Piyêr dô kwôli anga ré li are iyé Kwôrney a hen biñ bay ayê bôô ka Jérusalêm a

¹ Bay jé nap bay ayê bôô ka Judé toy wo ðiñé ka na Jubnê ré hen ka pônî kôba, ré toy kwôlo Emen men. ² Kirijna Piyêr hera Jérusalêm a menba, yêñêri Jub kañ bay ayê bôô nayri kôl iyôn ba: ³ «Ju ô iyé ðiñé ka na Jubnê ré hen men, ju ôm are nap ci a men!»

⁴ Menba, ôbi dôrji tô kwôlê bi wo hen pôn pôn nap geréri geréri kôl iyôn ba: ⁵ «En mô Jopé a uwôl Emen menba, en gel bô pelal a ani kani gelij nap kibi bargay ka dami iyôn herbo derômarañ a tòn nap kibriji pôrbu kwôy ða kwan a. ⁶ En kôbe bôrji menba, en gel tanare to tère pôrbu men, to noni men, ka erge men, ciré men. ⁷ Menba, en toy tôô kwôni kôlen iyôn ba: <Piyêr, hena ta, ju duu tanare hende to kêm hen ju ôm.> ⁸ En uwôli sara iyôn ba: <En gey ré kwôy Kelma. Wôsa kirij ka en yêñ na, ani kani ka jôrij nap ka *kagemi si keben a ré.> ⁹ Tôô kwôni hô ôm derômarañ a kôl iyôn ba: <Anga Emen kôl ré na ka séli ba, jôbi já kelê ré na ka kagemi ré.> »

¹⁰ «Are bay ka hen, sa hen iyôn têê subu menba, are bay ka kêm hen hô pôrij hôrij ta derômarañ a. ¹¹ Kirij bay ka hen menba, gawrê subu saji kibi iyére to en môrij ya hen, bay joji

na Sésaré. ¹² Tunu kôlen ené hena ô nañ ci dîba, ené gaanê ré. Yênerna bay ayê bôh ka jii ka en erañ nañ ci nà a bèn ôriñ Sésaré a. Menba, nini ô ira kêm iyé Kwôrney a. ¹³ Ôbi derêni kwôli *mana wo derômarañ a wo dîré gili bô iyére tori a añ ré kôli iyôn ba: <Jé gawrê ô Jopé ô uwôga Simô woñ Piyêr. ¹⁴ Añ kwôli anğa ôbi a dôrem hen na, a bem gelê nañ bîné kêm ka bô iyére tom a.> ¹⁵ Kirîna ena belê keben tô menba, Tunu toñ hendi bô bôrê heriñ sarji a mega wo na heriñ sarna tumô hen iyôn men. ¹⁶ Menba, en erem sa kwôlo Kelma na kôl kôl iyôn ba: <Ja na liñ bîné batêm nañ kam niñba, kenbay ba, Emen a lênge batêm nañ Tunu toñ hendi bô bôrê.> ¹⁷ Hena Emen né bu baliyare nañ ci mega wo ôbi na bu nañ na wôsa bê bôh wona sa Kelma Jésu Krist a hen iyôn ba, ena i a ené jôriñ Emen lê angari ba?»

¹⁸ Kirîna bay toy hen iyôn menba, bay hô dî bôrji jal añ ayji kibi Emen kôl iyôn ba: «Emen bîñ bîné ka na Jubnê ré hen kôba, geré bi ré bul hal woji añ ré uwônîñ gelê woñ tiri hen men.»

Dé tô églis ka Antiyôk

¹⁹ Bay tô Jésu ka na useriñ wô sa gusiñ to bay gelji cêgi temare to Etiyên a hen na, ôrji kwôy bîñ Pinisi, Sipre nañ Antiyôk, bay uwôl béré bîñ na Jubnê mera. ²⁰ Niñba, ka perêrji a ka na ka Sipre a men, Sirên a men, hen kirîna sa bîñ Antiyôk menba, bay uwôl béré Kwôlo Dôri wo Kelma Jésu bîñ bîné ka na Jubnê ré hen men. ²¹ Néé wo Kelma baa nañ ci añ bîné ka ay bôrji bîñ Kelma kwône erê tumô tumô.

²² Kwôlê bi wo hen era sa kurij maa bay ayê bôô ka Jérusalêm a aṅ bay jé Barnabas Antiyôk a. ²³ Kirijna ôbi sa aṅ gel terê kibi wo Emen tô sa ðijé hen iyôṅ na, yiri dôri damaṅ aṅ ôbi kôlji bay ré ði bôrji pôn lêṅnij tô Kelma.

²⁴ Barnabas bi wo hen, na kwôni wo li aṅṅan derôre men, Tunu toṅ hendi bô bôré wôn bôri men, ayê bôô wori dô a men. Aṅ ðijé kwône bi bôrji sa Kelma.

²⁵ Menba, Barnabas ô Tars a wô wogé Sôl. ²⁶ Kirijna ôbi uwopni menba, herañ naṅ ði Antiyôk a. Bay mô ðem elê pôn naṅ bay ayê bôô ka Antiyôk a. Bay gelij kwônê ðijé are. Na Antiyôk a a bay ré ay tô dé hini woṅ Krétijé hen sa bay tô Jésu a.

²⁷ Wulê bi wo hen na, bay kibi Emen hena Jérusalêm a era Antiyôk. ²⁸ Kwo pôni perêrji a bay uwôgeri Agabus Tunu gili mega kurôṅ wo dami ré lê sa terare a nà. (Aṅ kurôṅ bi wo hen li sa terare a nà tiri a men wulê wo Kulod na ômij kenare hen.) ²⁹ Bay tô Jésu gengiji ciré lê naṅ yênerji ka Judé naṅ ari upé ka Emen né biji. ³⁰ Bay wôge are bay ka hen aṅ jéṅ si Barnabas naṅ Sôl ôrij bij surjê ka bay ayê bôô ka Judé.

12

Bay duu Jak men, bay ðu Piyêr a men

¹ Wulê bi wo hen na, kelma *Hérôd ay tô gelij tu bay ayê bôô ka Jérusalêm a gusij. ² Ôbi bi bay duu *Jak woṅ yêni Ja hen naṅ yebere. ³ Aṅ kirijna ôbi bô wo yi Jubjê ré dôrji hen iyôṅ menba, ôbi

bi bay bu Piyêr. Wulê bi wo hen na, na sa lê geserê mapa wo wubere naɲ bô a hen.

⁴ Hérôd bi bay bu Piyêr ô uwôli dangay a aɲ biɲ asgarɲê pôrbu, pôrbu gwogelérji pôrbu ðebu gemni. Aɲ cêgi *Pak a dema ciré jerê kwôlê sari a tumô biɲé tô.

⁵ Piyêr yi dangay a menba, bay ayê bôu uwôl Emen yôôd naɲ bôu pôn wô sari.

⁶ Bô yoyre hende to kiya Hérôd ða jôriɲ kwôlê sari a hen na, bay harêri naɲ musure aɲ ôbi yi kum derô asgarɲê wôu men, bay gemé kibi geré ðebu gem men. ⁷ Niɲba, kirɲ bay ka hen na, mana wo Kelma so menba, iyéy dangay perange. Mana wo Kelma bi wo hen di kwa bô Piyêr aɲ eɲni aɲ kôli iyôɲ ba: «Hena ta, lew.» Kirɲ bay ka hen na, musure beseriɲ kôbri a. ⁸ Aɲ mana bi wo hen kôli iyôɲ ba: «Ha tô bôm men, ha ganɲi garbê kam a men.» Ôbi li hen iyôɲ hende to hen menba, mana bi wo hen hô kôli iyôɲ ba: «Dôbe bargay kam kaɲ kelanê aɲ ju era tôn a nà.»

⁹ Piyêr so tôri a niɲba, ôbi bô môɲ ré na pelal a ré jôri hen ðiba, ré na aɲgaɲ tiri ré. ¹⁰ Bay saa asgarɲê ka gem kibi geré hen kini wôu kara, menba, saji kibi geré woɲ musure a wo si kini derô iyére hen, menba, kibi geré bi wo hen bôliɲ sa kibri tumôri a mera. Kirɲa bay si nô niɲ menba, bay ô sem tô geré menba, mana wo Kelma bi wo hen ðéɲ Piyêr.

¹¹ Tini uwo yiri a aɲ ôbi kôl iyôɲ ba: «Haw hen, en hôn niɲ, na tiri, na Kelma a jo mana wori sa dôren kibi néé wo Hérôd a men, kibi habré kêm wo Jubɲê genge ré sa san a hen a men.»

¹² Kirija ôbi hôn anja ré li are hen iyôn nijn menba, ôbi ô iyé Mari tojn yoo Ja wo bay uwôgeri Mark hen, bijné kwône mô uwôl Emen ya. ¹³ Kirija ôbi di kibi geré menba, hende jé to pôni bay uwôgere Rodé so era wô belê kermijn. ¹⁴ Hende toy tô Piyêr hôn an wo ré bôl kibi kermijn biri na, yi derê lere an hende ge ô kelê Piyêr ré dëbu kibi geré yan ya. ¹⁵ Bay kôle iyôn ba: «Mu gal.» Nijnba, hende kôlji wo ré na tiri. An bay kôl iyôn ba: «Na *mana wo derômaran a wouj ôbi geméri.»

¹⁶ Piyêr hô di kibi kermijn menba, bay sa bôl menba, na ôbi menba, tiniji ge kay. ¹⁷ Ôbi liji kôbri bay ré wôm tön menba, ôbi dôrji kwôli derê wo Kelma ré dôri bô danjay a an ôbi kôlji iyôn ba: «Erênge ken ô kôlijn Jak* nan bay ayê bôô kêk.» Menba, ôbi si fu geré ô kirijn ka danja a.

¹⁸ Kirija kirijn wôl menba, harê li asgarnê daman an bay enjere anja ré sa sa Piyêr a hen. ¹⁹ Hérôd bi bay wogeri nijnba, bay uwoujni ré. Menba, ôbi bi bay enjerijn asgarnê ka na gem kibi geré hen kwôlê an ôbi kôl bay ré derji. Menba, Hérôd hena Judé era Sésaré an uwôl ya nêk kwôlê.

Temay kelma Hérôd

²⁰ Hérôd ôrij nan kwôlê nan bijné ka Tir a men, ka Sidôn a a men. Bay way ciré jé bijné yiri a, wôsa bay hôn wo tô kibri wo bay uwôgeri Blastus hen ré gey bi diré lê nan ci bi bay ré nan kwôlê woji bi wo hen nan bô jalê. Wôsa are kêk

* **12:17** 12: 17 Na Jak wouj yêni Kelma.

ka bay ôriɲ doyriji hen na, hena na sa iyére tori a.

²¹ Menba, wulê wo bay genge hen na, Hérôd tôbe bargay kari kaɲ kenare aɲ mô sa gagay kenare a aɲ dôrji kwôlê tu wolé. ²² Menba, bîjé kôl iyônɲ ba: «Na emen a kelê kwôlê hen dîba, na gawra ré.»

²³ Kirijɲ bay ka hen na, mana wo Kelma di Hérôd wôsa ôbi ay dampare to Emen lijɲ tori, menba, wôɲne ômni aɲ aɲ ôbi ma.

²⁴ Nijɲba, kwôlo Emen ba, ôm ôriɲ naɲ kwini tumô tumô.

²⁵ Kirijɲa si Barnabas naɲ Sôl liji jé wo bay joji Jérusalêm a hen kô nijɲ na, bay bul hô Antiyôk a, bay herajɲ naɲ Ja woɲ Mark hen kôbriji a.

13

Bay tô si Barnabas naɲ Sôl aɲ jéji ô ulê béré kwôlo Emen

¹ Perê bay ayê bôô ka Antiyôk a na, bay kibi Emen ya men, bay gelé are kôba ya a men, hiniji a na: Barnabas, Siméjôn wo ba uwôgeri gawra wo hendi hen men, Lusiyus wo Sirên men, Manayen wo na melajɲ *Hérôd woɲ kelma kirijɲa ôbi na baɲ kema hen men, Sôl men. ² Wulê wo pônɲ kirijɲa bay tebe Kelma jôriɲ bôrji kurônɲ menba, Tunu top hendi bô bôrê kôl iyônɲ ba: «Terêɲge si Barnabas naɲ Sôl ken dîji gay ben wô jé wo en uwôgeji kwôli hen.»

³ Kirijɲa bay jôriɲ bôrji kurônɲ men, uwôl Emen a men kô nijɲ menba, bay uwôl kôbriji sarji a aɲ dîji ô.

Si Barnabas naŋ Sôl ôrji sa iyé Sipre a

⁴ Kirija si Barnabas naŋ Sôl bô wo Tunu toŋ hendi bô bôre a ré jéji ulê béré hen iyôŋ na, bay henaji Antiyôk eraji Sélesi a wô ayêji bato ôriŋ iyére to derô cér to bay uwôgere Sipre hen.

⁵ Kirija bay sa biŋ Salmin Sipre a menba, bay uwôl béré kwôlo Emen bô *iyéy dapare to Jubnê. Bay ôriŋ naŋ Ja Mark kôbriji a bi ré li naŋ ci.

⁶ Kirija bay ô naŋ kirij kirij sa iyére to derô cér a hen kwôy saŋ Papôs a menba, bay uwôŋ ôbi beli wo li yiri môŋ *ôbi kibi Emen iyôŋ, ôbi na Jub, hini ôm Bar-Jésu, aŋ naŋ kibi grêk ba na Elimas. ⁷ Ôbi na melaŋ Sêrgiyus Pawlus ôbi emé sa iyére to derô cér a hen, Sêrgiyus bi wo hen na, na ôbi tu melênê, ôbi jé uwôga si Barnabas naŋ Sôl wôsa ôbi ôriŋ doy toyé béré kwôlo Emen. ⁸ Niŋba, Elimas woŋ beli hen jibji sêd aŋ woge wô jôriŋ kelma ré bi bôri sa Jésus a. ⁹ Menba, Tunu toŋ hendi bô bôre wôn bô Sôl wo na Pol hen aŋ ôbi bôri ¹⁰ aŋ kôli iyôŋ ba: «Jôbi na, gwosore naŋ habre wôn bôm, kema Sidan, ôbi bayi aŋga dôri, dī mênê geré aŋga Kelma genge hen baa. ¹¹ Ju toy, haw hen Kelma a dêm aŋ tum a dôbê hendé aŋ já gelé berarê tare ré sem.»

Kirij bay ka hen na, tiri dôbe hendu aŋ ôbi mô bô dilemne a aŋ ôbi bul si na si na woge kwôni bi ré fu kôbri. ¹² Kirija kelma gel are bay ka hen iyôŋ menba, ôbi ay bôri wôsa ari gelé ka gengij sa Kelma dô tini.

Si Pol naŋ Barnabas gey erê Antiyôk bô emé wo Pisidi a

13 Pol naɲ megêri dayji bato Papôs a wô erê Pêrgé bô emê wo Pampili a. Menba, Ja Mark diji ya hen aɲ bul hô Jérusalêm a. 14 Bay hena Pêrgé ayji geré kwôy saɲ biɲ Antiyôk bô emê wo Pisidi a. Naɲ *sa merê ta a menba, bay ô bô iyéy dapare a aɲ môrji tòn. 15 Kirija bay dêɲse magtubu tôô naɲ to bay kibi Emen menba, bay sa iyéy dapare hende to hen, jé kôlji iyôn ba: «Yênêrni, hena kwôlê woɲ dôbê ibiyare wôni ya a kené gey kôliɲ biɲé ba, ken kôl.»

16 Menba, Pol hena li kôbri bi bay ré wôm tòn aɲ kôl iyôn ba: «Kam *Israyêl naɲ kenbay ka ba hen ka ken tebe Emen hen, toyéɲge. 17 Emen wo biɲé ka Israyêl na tô môpêrna. Men, ôbi biji bay yêɲ kwône sa iyé Ejipt a, aɲ naɲ néé wori na, ôbi dôrji siɲ aɲ a men. 18 Ôbi uwôl bôri sarji a derô gwôlê li elê tôre pôrbu. 19 Ôbi bi bay mêne tô yê biɲé jurgem bô emê wo Kanan a na, ôbi biɲ biɲé kari sa iyére toji bay liɲ toji. 20 Are bay ka kêma hen li elê arew pôrbu naɲ tôre bay. Cêgeri wori menba, ôbi biji bay jerê kwôlê kwôy saɲ sa Samiyêl ôbi kibi Emen a. 21 Menba, bay gey ôbi ré biji kelma menba, Emen biji Sawul kema Kis môɲ wo Bênjamin ôbi ôm kenare li elê tôre pôrbu. 22 Kirija Emen kaɲ Sawul na, ôbi biji Dabid mega Kelma woji. Na wô sari ôbi a na ré kôl kwôli kôl iyôn ba:

⟨Dabid kema Jésé na
na kwôni wo en diini,
ôbi a lê are kêma ka bôn gey hen.⟩

²³ Kunga Dabid wo pôni na Jésu wo Emen ðiri mega ôbi gôlij naja kam Israyêl wo ôbi na ay tôri ðiré biji hen. ²⁴ Pa dema Jésu ré saja tô na, Ja na uwôl béré bija kam Israyêl kêm ré ði tô têrij toji aja ré liji batêm. ²⁵ Kirija ôbi duu kibi jé wori nij menba, kôl iyôŋ ba: <Ken kôl ené na i ba? Ena kwo ken mô gemni hen ré tô. Nijba, gel ôbi era cêgena hen ya, en nêm beséré gajgi garbé kaj têri ré.> »

²⁶ «Yênên, kenbay kaj kwôŋgê *Abraham naja bijé kêm ka sa iyére to ðajgi a ka mô tebe Emen hen kôba, kwôli gelê bi wo hen na, Emen gengij na sarna nabay tumô. ²⁷ Bijé ka Jérusalêm naja kilmérji hôn Jésu ré na i ba ré, aja bay ré ði kwôli temare fu sari hen. Bay ðênse magtubu to bay kibi Emen naja sa merê ta a kwôy kwôy nijba, bay hôn bôre ré. Aja ulê wo bay uwôl kwôlê sa Jésu hen na, bay li na aja magtubu to bay kibi Emen na kôl hen. ²⁸ Bay uwôŋ kwôlê wôni wo nêm temayri ré, nijba, bay kôlij *Pilata ré bi bay ré diri. ²⁹ Aja kirija bay li are kêm ka magtubu to Emen na kôl gengij sari hen nij na, bay tôri derari sa gurô tagelê ô emé. ³⁰ Nijba, Emen biri ji si kamjê. ³¹ Aja wulê kwône ôbi si sa ka na bari henaja Galilé eraja Jérusalêm a hen, bay a na bay kelê kwôli haw hen bija kam Israyêl. ³² Nibay kôba, nini ulênge béré Kwôlo Dôri bi wo hen na kaj tô to Emen na ay bija môjêrna hen. ³³ Ôbi li ariri béna nabay kwôŋgêri, kirija ôbi bija Jésu ji si mega wo na lij bô kurôŋ wo jôgij wô bô magtubu kurôŋ a kôl iyôŋ ba:

<Jôbi a na Keman

añ kemnêṅ nôbi ena Ibam.>

³⁴ Emen na kôl đíré bijn Jésu ré jê sé kampê đíba, ré hô ma a ré nij. Na ôbi á, ôbi na ré kôl iyôn ba:

<Na béṅge anḡa yi naṅ jeṅgêrji naṅ kaṅ tiri ka nôbi

na en genge ené bijn Dabid hen.>

³⁵ Na ôbi á, ôbi ré kôl bô magtubu to đanḡi a kôl iyôn ba:

<Já dé mana wom wo yi naṅ jeṅgêri hen uyê kampê ré.>

³⁶ Ken hôn, bô wulê bi wo hen na, Dabid na li bô geyé wo Emen. Añ kirijna, ôbi ma añ bay ayri ô emé kwa môṅêri a añ ôbi uyê. ³⁷ Nijba, kwo Emen biri ji si kampê hen na, uyê ré. ³⁸⁻³⁹ Yênen, henêṅge mega wo ré na sa kibi Jésu aṅa béré dé bô jalê sa têriṅ a ré uwôliṅ hen. Men, na na sa kibri aṅa i i wo ré bi bôri sari a ba, têriṅ tori kêm to tôô to *Moyis na nêṅ derê sarṅge a ré hen réé dôriṅ. ⁴⁰ Berêṅge dô wô kwôlo bay kibi Emen na kôl hen na, bi arirji sa sarṅge a ré. Bay na kôl kwôliji kôl iyôn ba:

⁴¹ <Toyêṅge kenbay kaṅ bay uwôyrê yi kaṅ bay kelê kwôlo habijn gengiṅ sa kwôlo Emen kôl hen.

Na lê are ka gelé, are bay ka na lê hen na, hena kwôni ré derêṅge kwôliji kôba, ka bê bôṅge sara ré.

Kirijna ken ba geṅ tô hen na, are bay ka hen a lê añ tunuṅge geré kayê añ ka erê añ.> »

⁴² Kirija si Pol naɲ Barnabas soji nô bô *iyéy dapare a menba, bay uwôlji bi bay ré hô dôrji kwôlê bi wo hen hôriɲ sa merê to cêgê. ⁴³ Cêgi dapare a menba, Jubnê kwône naɲ bijné ka bi bôrji sa tôô to Jubnê hen ôrji tô si Pol naɲ Barnabas aɲ si Pol naɲ Barnabas iyêl naɲ ci men, bay dôbji ibiyare bôrji a men bi bay ré lêɲnê tô bô derê wo Emen a men.

Jubnê ka Antiyôk kaɲji béré Kwôlo Dôri wo Si Pol naɲ Barnabas uwôlji hen

⁴⁴ Naɲ sa merê ta to daɲgi a menba, bijné ka derô ira kê m era wô toyé Kwôlo Kelma. ⁴⁵ Kirija Jubnê gel wo bijné era kwône hen iyôn menba, terbére liji aɲ bay gage kwôlo si Pol aɲ bay tiréri.

⁴⁶ Si Pol naɲ Barnabas kôlji naɲ ibiyare kôl iyôn ba: «Béré kwôlo Emen bi wo hen, ré uwôlji bérge na kenbay tumô. Nijba, mega wo ken kaɲ kwôlê bi wo hen aɲ ken bô yerɲge mega wo kené nê m upé gelê wo naɲ kwini ré hen iyôn nij na, nija erê upé bijné ka iyére to daɲgi a.

⁴⁷ Wôsa Kelma ay tôô béni kôl iyôn ba:

«En dé m môɲ kirij ka perañgi iyôn bij tô yê bijné ka sa terare a nà, wô ulê béré kwôlê woɲ gelê bij bijné kê m gôriɲ kirij sa terare a nà.» »

⁴⁸ Kirija bijné ka iyére to daɲgi hende to hen toy hen iyôn menba, bay li yi derê men, ay kibi kwôlo Kelma men, aɲ ka gelê wo naɲ kwini na yi wô sarji hen na, ayji bôrji kê m.

⁴⁹ Béré kwôlo Kelma ô m naɲ kirij kirij sa ira kê m. ⁵⁰ Menba, Jubnê gwôse yébé ka tebe Emen

ka balêrji na ka damné hen naɲ damné bi bay kôl bay ré lij si Pol naɲ Barnabas habrê men, bay ré dageji sa iyére toji a a men. ⁵¹ Si Pol naɲ Barnabas yebageji beni têrji sarji a aɲ dɛɲ yirji ô Ikôniyôm a. ⁵² Bay tô Jésu ka Antiyôk a yirji dôrji men, Tunu toɲ hendi bô bôrê wôn bôrji a men.

14

Si Pol naɲ Barnabas ôrji Ikwoniyôm a

¹ Ikôniyôm a kôba, si Pol naɲ Barnabas ôrji *iyéy dapare to Jubnê aɲ dôrji kwôlê aɲ li wo, Jubnê naɲ ðjné ka na Jubnê ré hen a kwône ay bôrji. ² Njɲba, Jubnê ka kaɲ kwôlê woji bi wo hen na, gwôseji ðjné ka na Jubnê ré hen, ré lij bay ayê bôô habrê. ³ Si Pol naɲ Barnabas wôl gaɲ Ikôniyôm a men, bay uwôl béré kwôlo Emen naɲ ibiyare men, wôsa bay bi bôrji sa Kelma menba, ôbi biji néé bay lij angaɲ ginê naɲ kaɲ gelé. Aɲ gel wo béré kwôlê woɲ bô derê bi wo bay ré uwôl hen na, ré na tiri. ⁴ Aɲ li wo ðjné ka Ikôniyôm a bay ka hen kariɲ kirij wôô: ka pôni ô tô Jubnê men, ka pôni ô tô bay jé men.

⁵ Jubnê naɲ ka na Jub ré hen naɲ kilmérji genge ciré gelij si Pol naɲ Barnabas gusij men, ciré gôbêji deré a men. ⁶ Kirija si Pol naɲ Barnabas toy hen iyôn menba, bay ge si sa iyé>Listre a men, Dêrb a men ka bô emé wo Likaniya naɲ sa iyére to mérji hen. ⁷ Aɲ bay uwôl béré Kwôlo Dôri wo Emen ya.

Si Pol naɲ Barnabas ôrji>Listre a men, Dêrb a a men

⁸ Listre a na, gawra wo pôni na ôbi merayê mô ya, wôsa têri meray wôô bem nañ kampêri yeñ, añ nêmbé debé ta ré. ⁹ Wulê wo pôni ôbi toy Pol dô kwôlê. Menba, Pol bôri déñ tiri a, añ bô wo ôbi bi bôri sa Emen a mega wo ré berarêri. ¹⁰ Menba, Pol kôli nañ tôri to dami kôl iyôn ba: «Hena, ju debu ta nañ têm!» Ôbi hena nengere añ ô ta.

¹¹ Kirija kwônê bijné gel anga Pol li hen iyôn menba, bay kôl nañ kibi kwôlê woji Likawnijê kôl iyôn ba: «Kamrê bul yirji gawrê añ herbiji sarna.»

¹² Menba, bay uwôge Barnabas «Jês»^{*} men, Pol «Hêrmês»[†] men, wôsa Pol a na ôbi kibriji. ¹³ Ôbi tibé kamrê Jês ka iyéyrerji dîñ cêd kibi kalmê hen, bi bay ôriñ nañ kelbê ka bay elageji nañ béé gurô bi ré li manare hen, nô wolé nañ iyére, wôsa ôbi gey bi bijné ré li sarga bijn si Pol nañ Barnabas.

¹⁴ Kirija bay jé Barnabas nañ Pol toy hen iyôn menba, bay yêgerê bargay kaji añ gerji ô ligi bijné kariñ gura kôl iyôn ba: ¹⁵ «Miljêrni, wô mi a kené li hen iyôn ba? Nibay kôba niné gawrê mega kenbay hen iyôn men. Béré Kwôlo Dôri wo nini uwôl béñge hen na, na wo kené dî tô kamrê kañ déñ iyôn bay ka hen añ, añ kené bul upé Emen woñ ôbi merê tu geñ men, ôbi dé derômarañ nañ sa terare men, cér nañ anga kêm ka yi ya hen a men. ¹⁶ Wulê wo na tumô hen na, Emen na dî bijné i i ba, na ay geré wori geré

^{*} **14:12** 14: 12 Na hini emen wo dami wo Grêkñê. [†] **14:12** 14: 12 Na hini emen wo Grêkñê woñ ôbi jé wo emen wo kwôni wo Grêkñê tebe hen.

wori, ¹⁷ nɪɲba, ôbi na gelji yiri naɲ bô derê wori kwôy kwôy wôsa ôbi bi emen uwônɲe men, kaw naɲ geserêri geserêri a men. Na tiri ôbi a bɛɲge emê naɲ kwônêri men, bi yi derê wôn bônɲe a men.»

¹⁸ Kwôlê bi wo Pol dôrji hen kôba, bay naɲ Barnabas li kôbriji a kôbriji a dema bay ré jôriɲ bɪɲé bi ré li sarga biji tô.

¹⁹ Cêgi are bay ka hen na, Jubnê ka hena Antiyôk bô emê wo Pisidi a naɲ Ikônnyôm eraji sa gwôse bɪɲé aɲ bay gôbe Pol naɲ keram kuu aɲ wuréri ô ulê wolé naɲ iyére aɲ bay kôl yaɲ ba ôbi ré ma nɪɲ. ²⁰ Nɪɲba, kirɪɲa bay ayê bôô dap sari a menba, ôbi hena ta, aɲ hô derô ira. Kirɪɲ wôl menba, bay ôrji naɲ Barnabas Dêrb a.

Si Pol naɲ Barnabas buloji hera Antiyôk a bô emê wo Siri a

²¹ Kirɪɲa si Pol naɲ Barnabas uwôl béré Kwôlo Dôri Dêrb a aɲ bɪɲé kwône bi bônɲi sa Jêsu hen iyôn menba, bay bulo hera si Listre, Ikônnyôm a naɲ Antiyôk bô emê Pisidi a. ²² Aɲ kirɪɲ kêm ka bay ô ya hen na, bay dôbji ibiyare bô bay ayê bôô a bi bay ré lêɲnê tô ayê bôô woji a men, bay kôlji iyôn ba: «Naa gelɪɲ gusɪɲ gaɲ dem aɲa nana sé bô *emê iyére to Emen a tô.»

²³ Bô églis a pôn pôn na, bay tô surɲê biji men, uwôlji Emen men, jôriɲ bônɲi kurôn a men, aɲ bay biji kôbi Kelma wo bay bi bônɲi sari a hen.

²⁴ Kirɪɲ bay ka hen na, bay so si bô emê wo Pisidi a aɲ saji bɪɲ Pampili. ²⁵ Bay uwôl béré kwôlo Emen Pêrgé a aɲ ôrji Ataliya a. ²⁶ Kirɪɲ bay ka hen na, bay dɛay bô bato wô herê Antiyôk bô emê

wo Siri a kirij̄n ka bay na henaj̄n ya hen men, na kirij̄n bay ka hen a a bay na ré d̄iji naj̄n bô derê wo Emen wô jé wo bay la hen men hen.

²⁷ Kirij̄na bay bij̄n menba, bay day bay ayê bôô aj̄n dôrji kwôli are kê m ka Emen ré li naj̄n geré woji hen men, wô belê wo ôbi ré bôl kibi geré bij̄n ðij̄né ka na Jubnê ré hen bi bay kôba ré bi bôrji sari a men hen. ²⁸ Menba, bay wôl gap̄n naj̄n bay ayê bôô.

15

Kwôlê yi Antiyôk a gengij̄n sa walê keŋ

¹ Bij̄né ka pôni hena Judé era Antiyôk a. Bay gelij̄n bay ayê bôô are aj̄n kôlji iyôn̄ ba: «Hena kené wal keŋ môj̄n wo tôô to *Moyis kôl hen iyôn̄ ré ba, ka uné gelê ré.» ² Si Pol naj̄n Barnabas narij̄n naj̄n ci sa kwôlê woji bi wo hen a. Bay narij̄n kwôlê damaj̄n sara. Bay genge bi Pol, Barnabas naj̄n bay ayê bôô ka pôni ka Antiyôk ré ôrji Jérusalêm a ô uné bay jé naj̄n surj̄né wô sa kwôlê bi wo hen.

Daj̄nare to dami to Jérusalêm

³ Bay ayê bôô ka Antiyôk a d̄iji geré. Si Pol naj̄n megêri siji si Pinisi naj̄n Samari aj̄n dôrji kwôli bilé wo ðij̄né ka sa iyére to d̄angji a bul uwôn̄ Emen hen menba, yi bay ayê bôô bay ka hen dôrji damaj̄n. ⁴ Kirij̄na bay bij̄n Jérusalêm a menba, bay ayê bôô naj̄n bay jé naj̄n surj̄né berji a yirji a menba, si Pol naj̄n megêri dôrji kwôli anja Emen né li naj̄n geré woji hen.

⁵ Parisinêñê ka pônî ka ay bôrji hen na, kôlji iyôn ba: «Kôlînge ðîné ka na Jubnê ré hen ré wal keñ men, ré bi kwôlê sa tôô to Moyis a a men.»

⁶ Bay jé nañ surñê danji wô kebê kwôlê bi wo hen gelé. ⁷ Kirîña bay narîñ kwôlê uwoy gañ hen iyôn menba, Piyêr hena añ kôl iyôn ba:

«Yênên, ken hôn, Emen na dôren perêrñge a na ca yeñ bi ené uwôl béré Kwôlo Dôri bîñ ðîné ka na Jubnê ré hen bi bay ré toy añ ré bîñ bôrji sara. ⁸ Emen bi wo hôn bô gawrê hen na, ôbi gel wo ðîré geyji añ bîji Tunu toñ hendi bô bôrê mega wo na béna nabay hen iyôn men. ⁹ Diba ôbi dô tirji dê iyôn gay nañ na ré, na nañ ayê bôô woji a ôbi ré bîji yîñ ðîné ka séli hen. ¹⁰ Iyôn nîñ ba, wô mi a kené cubu tu Emen ayîñ aña néy bay ka môpêrna na nêñ ayê ré men, nabay kôba nana nêñ ayê ré men hen dé sa bay ayê bôô ba? ¹¹ Nana bi bôrna mega wo nana upé gelé nañ bô deré wo Kelma Jêsu môñ wo bay kôba, uwônîñ gelé hen iyôn men.»

¹² Kirîña Piyêr dô kwôlê bi wo hen iyôn menba, bay wôm sidîñ, menba, bay toy si Pol nañ Barnabas dôrji kwôli gîñê nañ añañ gelé ka Emen né bîji ciré li perê ðîné ka na Jubnê ré hen.

¹³ Kirîña bay iyêl kô nîñ menba, *Jak kôl kwôlê kôl iyôn ba: «Yênên, toyêñge kwôlo na kelê hen.

¹⁴ Simô kelêna haw, na wô terê wo Emen na ré tô ðîné kari tumô perê ðîné ka na Jubnê ré hen.

¹⁵ Kwôli are bay ka hen na, bîñ nañ kwôlo bay kibi Emen na kôl kôl iyôn ba:

¹⁶ <Cêgi are bay ka hen menba, na hô hera dé iyé Dabid to tîñ hen ta.

Hôlmêre wo baa hen na, na herê dère hôrij men, na hô panêre ta derê a men.

17 Kirij bay ka hen na, tô bijné ka sa terare a ka baa hen a wogéji Kelma.

Na tiri, tô yê bijné kêm ka na en uwôgeji ré yi kajê hen.

18 Gel, na kwôlo Kelma kôl bi a na, ôbi na bi are bay ka hen hônij ca yeŋ.»

19 Na ôbi á, ené gey bi nana dayré anŋa néy dī sa bijné ka na Jubné ré ka bul uné Emen hen né.

20 Na lênge magtubu biji mera kôlji bi bay ré ôm tanare to bay tibij kamrê hen ré men, bay ré yij yijare toŋ têrij ré men, tanare to kwôbe bijn tôŋ né hen né men, kwôbe ré a men. 21 Ca wo balê yeŋ na, bijné dêŋsêrê tôô to Moyis *sa merê ta a kwôy kwôy bô *iyéy danare a, naŋ sa iyére iyére.» Jak kôl kwôlê bi wo hen iyôŋ wôsa tôô to Moyis to jô are bay ka hen na, bijné hôn ca yeŋ.

Magtubu to bay bay jéŋ bijn bay ayê bôô ka na Jubné ré hen

22 Menba, bay jé naŋ surjê naŋ bay ayê bôô kêm bijnji bi ciré tô gawrê perêrji a hen, jéji Antiyôk a naŋ si Pol naŋ Barnabas. Bay tô si Jud woŋ Barsabas naŋ Silas bay na bijné ka bay ayê bôô kêm biji kwôlê men, geyji men.

23 Bay biji magtubu hende to hen kôl iyôŋ ba:

«Bay jé naŋ surjê naŋ bay ayê bôô kêm lij bay ayê bôô ka na Jubné ré ka Antiyôk men, ka Siri a naŋ ka Silisi a dosé. 24 Nini toy mega wo yênerni ka pôni ré ô dôyrêŋge men, ré mène ermé woŋge a men, naŋ kwôli kelêrji, nijba, na

nibay a jéji ré. ²⁵ Na ôbi á, niné kôlîj kapnini wô terê bîjé aṅ jéji yerṅge a naṅ yêñêrni si Pol naṅ Barnabas, ²⁶ ka ay yirji uwôl aṅ wô sa hini Kelma Jésu Krist hen. ²⁷ Nini jé si Jud naṅ Silas bi ré ô kelêṅge naṅ kibriji a, kwôlo nini li bô magtubu a hen. ²⁸ Wôsa Tunu toṅ hendi bô bôrê men, nibay men, nini genge bi niné dêṅge ani kani ka néy sa ka ré liṅ hen a ré niṅ. ²⁹ Aṅga nini kôl kwôlîji bô magtubu hende to hen a na: Emê tanare to bay tibîj kamrê ré men, emê kwôbe ré men, lari ka bay gwôse tôrji hen né men, yiṅ yiṅare toṅ têriṅ hen né a men. Hena kené pô yerṅge aṅ yi are bay ka hen a na, ken li dô. Dosé toṅ yêñîṅare.»

³⁰ Bay dî bay jé kaji bay ka hen geré ôrji, aṅ bay sa bîj Antiyôk a aṅ bay day bay ayê bôô kêm aṅ bîji magtubu hende to hen. ³¹ Kirîṅa bay dêṅse na, yirji dôrji damaṅ wô ibiyare to magtubu hende to hen dôbji bôrji a hen.

³² Mega wo si Jud naṅ Silas kôba, na bay kibi Emen men hen iyôṅ na, bay dôrji kwôlê damaṅ dôbîj ibiyare bôrji a men, gerîjji a men. ³³ Bay wôl naṅ ci sem menba, bay dîji geré hô upé ka na joji hen naṅ derêri. [³⁴ Niṅba, Silas genge dîré baa tôṅ aṅ na Jud pini a herê Jérusalêm a.]

³⁵ Menba, si Pol naṅ Barnabas môrji Antiyôk a. Bay naṅ ka dāṅgi kwône gelîj bîjé are men, uwôlîj béré Kwôlo Dôri wo Kelma a men.

Si Pol naṅ Barnabas karijji

³⁶ Sem cêgê menba, Pol kôlîj Barnabas iyôṅ ba: «Na hô ô gelé yêñêrna ka sa iyére to pôn pôn to na nana uwôlîj béré kwôlo Kelma ya hen. Aṅ na ô gelé na ba, bay yi iyeṅ pôn ba?»

³⁷ Barnabas gey bi Ja woɲ Mark hen ré ô naɲ ci.
³⁸ Niɲba, Pol gey bi ôbi ré ô naɲ ci ré, wôsa ôbi na doji aɲ Pampili a tumô men, na ô naɲ ci kini jé woji a cêgê ré niɲ a men. ³⁹ Kwôli Ja bi wo hen li, aɲ nariɲare to dami yi perêrji a aɲ bay kariɲ aɲ i ba ô naɲ kwa wori kwa wori. Barnabas ay Mark naɲ dî ôriɲ Sipre a men, ⁴⁰ Pol ay Silas naɲ dî, aɲ kirɲa bay ayê bôô uwôl Emen bi ré tô kibri sari a menba, bay ô haji niɲ. ⁴¹ Bay ô bô emê wo Siri a men, Silisi a a men aɲ dôbiɲ ibiyare bô bay ayê bôô a tô ayê bôô woji a.

16

Pol gey bi Timoté ré biji bay naɲ Silas

¹ Pol sa biɲ Dêrb a men, Listre a a men. Kirɲ bay ka hen na, ôbi ayê bôô wo pôni bay uwôgeri Timoté, yori na Jub to ay bôre men, ibari na Grêk men. ² Kwôli ôm dô perê bay ayê bôô ka Listre a men, ka Ikôniyôm a a men. ³ Pol gey ayêri bi ré ô naɲ dî. Ôbi wali keɲ wô Jubnê ka mô sa iyére hende to hen a, wôsa bay hôn kê m wo ibari ré na Grêk. ⁴ Sa iyére to si Pol naɲ Silas ô ya ya hen na, bay dôriɲ biɲé tôô to bay jé naɲ surɲê na ay Jérusalêm a, aɲ bay kôlji bay ré bi kwôlê sara. ⁵ Bay ayê bôô uwôɲ nêrji tô bê bôô woji a men, kwônêrji erê tumô naɲ wulê wulê a men.

Emen uwôge Pol Maséduwan a

⁶ Tunu toɲ hendi bô bôrê jô bi si Pol naɲ Silas ré uwôl béré Kwôlo Dôri Asi a menba, bay soji si kirɲ ka yi perê Priji a naɲ Galati a hen. ⁷ Kirɲa bay baa dfa naɲ Misi a menba, bay woge ciré erê

Bitini a, niɲba, Tini Jésu jôrji. ⁸ Bay so si Misi a wô erê Trowas a. ⁹ Pelal jô Pol yoyre to pône a menba, ôbi gel gawra wo Maséduwan wo pône ðebu ta tumôri a aɲ uwôli kôl iyôn ba: «Era Maséduwan, ju sa li naɲ ni men.» ¹⁰ Peraɲ cêgi pelal bi wo hen menba, nini woge geré wô erê Maséduwan a, wôsa nini hôn wo ré na Emen a ré uwôgêni bi niné ulê béré Kwôlo Dôri biɲ biɲé ka Maséduwan a hen.

Iyore to pône bay uwôgere Lidi ay bôre Pilip a

¹¹ Nini hena Trowas a ay bato ôriɲ sa iyére to derô cér a to bay uwôgere Samotras hen. Kirija kirij wôl cêgê menba, nini sa biɲ Néyapolis. ¹² Menba, nini ô Pilip a to na iyére to Rômênê ôm men, na kibi iyére to tumô bô emê wo Maséduwan a men, aɲ nini wôl gaɲ ya. ¹³ Naɲ *sa merê ta a menba, nini séɲ wolé ô kibi cér a kirij ka nini kôl yaɲ ba niné upé kirij ka Jubɲé ré uwôliɲ Emen ya, nini mô tôn iyêl naɲ yébé ka ðaɲ kirij bay ka hen. ¹⁴ Iyore to pône perêrji a hen bay uwôgere Lidi, hende na iyore to Tiyatir men, na hendi dé gara bargay ka gararji mé mé hen men, na hendi tibé Emen a men. Kelma bôl bôre aɲ hende dôbe mare toyiɲ kwôlo Pol dô. ¹⁵ Bay lere batêm naɲ biɲé ka bô iyére tore a kêm menba, hende uwôgêni iyôn ba: «Hena kené bôren mega wo ené bi bôn tiri sa Kelma na, eraɲge iyére tipê a.» Hende masêni aɲ nini gey naɲ tu sara.

Bay bu Pol uwôl ðaɲgay a Pilip a

¹⁶ Wulê wo pône nini ô kini uwôlê Emen a menba, môni temale toɲ hendi jé to pône era

yerni a, tunu to habiɲ yi bôre a aɲ lere hende kôrbe aɲ uwôɲ are damaɲ biɲ bay iyéyrere naɲ korbê kare bay ka hen. ¹⁷ Hende era tôrni a nibay naɲ Pol pê pê karê gura kôl iyôɲ ba: «Biɲé ka hen, na manê ka Emen wo derômaran a, bay ulênge na béré geré wo a ôriɲ naɲ ken kini gelê.»

¹⁸ Hende ôm hen iyôɲ wulê kwône. Deré kibri menba, bô Pol tari menba, ôbi bare cêgeri aɲ kôliɲ tunu hende to bôre a hen iyôɲ ba: «En kôlê naɲ hini Jésu Krist séɲ bô iyore hende to hen a.»

Menba, tunu hende to hen séɲ bôre a kirɲ bay ka hen a men. ¹⁹ Kirɲa bay iyérrere bô wo tunu to saɲ naɲ lari biji hen ré si erêɲ hen iyôɲ na, bay pô si Pol naɲ Silas wuréji ôriɲ tu wolé tumô bay emê iyére a. ²⁰ Bay ôriɲ naɲ ci biɲ bay jerê kwôlê kaɲ Rômêɲê aɲ kôl iyôɲ ba: «Biɲé ka hen gusiré biɲé derô iyére tona a men, bay na Jubɲê a men. ²¹ Men, bay geliɲ biɲé hal wo jôriɲ, wo nabay kaɲ Rômêɲê nana bi bôrna sara ré hen men, nana ay liɲ jé ré hen a men.»

²² Bô biɲé ka daɲ hen tarji sarji a men, menba, bay jerê kwôlê bi bay tô bargay yi si Pol naɲ Silas a aɲ bi bay yêmnêji naɲ sera. ²³ Aɲ cêgi sê wo bay sêji a hen menba, bay biji daɲgay a aɲ kôliɲ gumɲa woɲ ôbi gemé iyéy daɲgay hen ré bôrji dô. ²⁴ Na kwôlo bay kôli wô sarji bi wo hen menba, ôbi ôriɲ naɲ ci ô bê a bô iyére to gerɲé aɲ harê têrji bô kwogelé gurô a.

²⁵ Da naɲ sa kirɲ ka jali menba, si Pol naɲ Silas uwôlji Emen men, kibji kurôɲ heramiri a men, aɲ megêrji bay daɲgay toy tôrji. ²⁶ Menba, kirɲ bay ka hen na, terare yebagiɲ naɲ nére aɲ

tô iyéy danḡay a yebaḡiḡ kêm. Kibi iyére kêm pôliḡ, men, musure to bay hariḡ tê danḡaynê hen kôba, beseriḡ kêm a men. ²⁷ Gumḡa woḡ ôbi gemé kibi iyére hen enḡiḡ tô kum a menba, gel kibi geré kêm pôliḡ hen iyôḡ menba, ôbi dô yebere tori điré deriḡ yiri. Wôsa ôbi kôl yaḡ ba, danḡaynê kêm ré si ge niḡ. ²⁸ Niḡba, Pol jô gura kaḡ a ta kôl iyôḡ ba: «Duu yem né nini baa na ya kêm.»

²⁹ Ôbi enḡere tare ôriḡ lew bô ira, ôbi wuré naḡ harê aḡ ô kuriḡ tê si Pol naḡ Silas a. ³⁰ Ôbi biji bay so nô aḡ ôbi kôlji iyôḡ ba: «Gawrê, na lê iyeḡ a ené uwôḡiḡ gelé ba?»

³¹ Menba, bay uwôli sara iyôḡ ba: «Bi bôm sa Kelma Jésu a, aḡ já upé gelé jôbi naḡ bjiḡe ka bô iyére tom a.»

³² Aḡ bay uwôli béré kwôlo Kelma naḡ bjiḡe ka bô iyére tori a kêm. ³³ Derô yoyre hende to hen, ôbi ôriḡ naḡ ci ô pelé tu iyare to yirji a hen aḡ, menba, kirij bay ka hen, bay liri batêm naḡ bjiḡe ka bô iyére tori a kêm. ³⁴ Men, ôbi ôriḡ naḡ si Pol naḡ Silas iḡ tori ô biji emê aḡ li yi derê naḡ bjiḡe ka iyére tori a wô bê wo điré bi bôri sa Emen a hen.

³⁵ Kirija kirij wôl menba, bay jerê kwôlê Rômêḡnê jé bay tôrji ô kôliḡ gumḡa na iyôḡ ba: «Bi gawrê bay ka hen ta.»

³⁶ Menba, gumḡa na ô kôliḡ Pol kôl iyôḡ ba: «Bay jerê kwôlê jé kôlen ené bêḡge ta. Hen iyôḡ na, ken si ô naḡ bô jalé haḡe niḡ.»

³⁷ Niḡba, Pol kôliḡ bay jé na iyôḡ ba: «Kwôlê wôni bú sarni ré tô menba, bay bi bay sêni tu

wolé nibay kap Rômêpnê, bay bêni dangay a an haw hen bay gey ciré bêni ta jegêd iyôn mera. Na iyôn né. Bi bay era nan yirji sa bêni ta.»

³⁸ Bay jé ka bay jerê kwôlê bay ka hen hô ô kôlji kwôlo Pol kelaji hen menba, harê li bay jerê kwôlê bay ka hen wôsa bay toy wo si Pol nan Silas ré na Rômêpnê men. ³⁹ Menba, bay era sa uwôlji bô jalê an biji ta an kôlji bay ré erên sa ira. ⁴⁰ Kirîna si Pol nan Silas siji dangay a menba, bay ô uné Lidi. An kirîna bay gel bay ayê bôô men, dôbji ibiyare bôrji a a men, menba, ôrji ta.

17

Si Pol nan Silas ôrji Tésalonik a

¹ Si Pol nan Silas soji si Ampipolis nan Apoloni an sa bin Tésalonik, Jubnê ôrij nan *iyéy dapare kirin bay ka hen. ² Mega wo Pol lêrê gan gan hen iyôn na, ôbi ô nan *sa merê ta a subu bô iyéy dapare a ô iyêlê nan biné ka mô ya hen gengin sa kwôlo Emen. ³ Ôbi gelji mega wo kwôlo Emen ré kôl hen, mega kwo Emen né dôri hen ré ma an Emen ré biri hô gôl hôrij. Ôbi hô kôlji iyôn ba: «Jésu bi wo en kelênge kwôli hen na, na ôbi na *Mési kwo Emen dôri hen.»

⁴ Si Pol nan Silas bôy Jubnê ka pônî nan kwôlê bi wo hen, an bay ôrji tôrji a men, biné ka na Jubnê ré kap bay tibé Emen hen kôba, kwône ô tôrji a men, yébé ka damné damné hen kôba, ô tôrji a a men.

⁵ Nînba, Jubnê ka pônî terbére liji an bay pera bay galê ka bay uwonji tô geré hen, an li bay gusuré biné derô ira. Bay ôrji iyé gawra wo bay

uwôgeri Jasôn hen ciré erê wogé si Pol naɲ Silas ôriɲ naɲ ci tumô dapare to kwône bɲé a wô jerê kwôlê sarji a. ⁶ Kirɲa bay ɲaɲi ré niɲ menba, bay pera si Jasôn naɲ bay ayê bôô ka pôni eraɲ naɲ ci tumô bay emê sa iyére a, bay kôl iyôn ba: «Bɲé bay ka hen gusuré bɲé ka sa terare aɲ, haw hen bay ná nâ niɲ ⁷ aɲ bay yi iyé Jasôn a. Bɲé bay ka kêm hen li na aɲga bɲ naɲ tôô to kelma *Sésar hen né, wôsa bay kôl iyôn ba: <Ciré naɲ kelma wo daɲgi ya, bay ré uwôgeri Jésu.> »

⁸ Kwôlê woji bi wo hen gusuré kwônê bɲé naɲ bay emê sa iyére. ⁹ Aɲ bay li Jasôn naɲ bay ayê bôô tɛbiji pa dema bay ré biji ta tô.

Si Pol naɲ Silas ôrji Béré a

¹⁰ Bô yoyre hende to hen bay ayê bôô bɲ si Pol naɲ Silas ô Béré. Kirɲa bay sa bɲ menba, bay ô iyéy dapare to Jubnê. ¹¹ Jubnê ka Béré a na, li dô dɛba, bay yi mega ka Tésalonik ré, bay gey Kwôlo Dôri wo si Pol bi wo hen naɲ bô pôn, aɲ naɲ wulê wulê bay dɛɲse magtubu to Emen ciré gelé na ba, kwôlê wo Pol ré dô hen na, ré na tiri hari bi ba. ¹² Aɲ ka pôni kwône perêrji a ay bôrji. Men, perê bɲé ka sa iyére to daɲgi a bay ka hen na, yébé ka damné damné hen naɲ impê kwône a men ayji bôrji men. ¹³ Kirɲa Jubnê ka Tésalonik toy wo si Pol ré uwôl béré kwôlo Emen a Béré a men na, bay saji wô gwôsê kwônê bɲé aɲ sôge tôrji. ¹⁴ Kirɲ bay ka hen na, bay ayê bôô bɲ Pol ô si kibi cér iyôn aɲ na si Silas naɲ Timoté a baji tôɲ. ¹⁵ Bɲé ka bi Pol hen na, ôriɲ naɲ dɛ kwôy Atên a dema ré heraji Béré a tô, aɲ

Pol kôlji ré heraji sa kôlij si Silas naɲ Timoté ré eraji upéri lew Atên a.

Pol na Atên a

¹⁶ Kirija Pol mô gem si Silas naɲ Timoté Atên a menba, bôri tari wô kamrê ka ôbi gel naɲ kirij kirij perê ira hen.

¹⁷ Ôbi iyêl naɲ Jubnê men, bijné ka sa iyére to dɛɛŋgi a ka mô tebe Emen hen men, bô iyéy dapare a men, sa pôn pôn ôbi iyêl tu wolé naɲ bijné ka ôbi uwonji tô geré hen a men.

¹⁸ Bay henê are ka bay uwôgeji épikuriɲê naɲ éstoysijê* hen kôba, era sa iyêl naɲ dî. Ka pôni engere iyôn ba: «Ôbi heragê bi wo hen kôl na kwôli mi hen ba?» Kirija ka pôni toy wo Pol dô kwôlo Jésu men, kwôli jê sé wo bijné ka ma a men na, bay kôl iyôn ba: «Ôbi dô na kwôli kamrê ka sa iyére to dɛɛŋgi a.»

¹⁹ Menba, bay biri ô naɲ ci kini dapare to bay emê sa iyére a to bay uwôgeji *Ayéropaj hen aɲ kôli iyôn ba: «Derêni tô aɲgaɲ gelé ka kôrbi ka ju kôl kwôliji hen nija henê. ²⁰ Wôsa ju derêni na kwôlo kôrbi kôrbi aɲ nini gey henê tô kwôlé bi wo hen.»

²¹ Bijné ka Atên a kêm, kergê ré bay iyére ré naɲ wulê wulê môrji na wô toyé men, kelê men, kwôli aɲga si haw.

²² Menba, Pol hena dɛebu ta tumôrji a, aɲ kôl iyôn ba:

* **17:18** 17: 18 Hini bi wo wôô hen na, na bijné ka ô tô ermé wo Grêknê ka bay uwôgeji Epikurus naɲ Jéno hen.

«Bijé ka Atên, tun a ba, ermé wonje yi sa Emen a kêm. ²³ Wôsa kirija en ô derô ira na, en gel iyéy kamrê kanje men, en gel kirij uwoyé anjan sarga bij Emen kwône nijba, kwo pôni ka bay dî are sara kôl iyôn ba: <Kini uwoyé gindiriw wo emen wo nini hône ré.> Iyôn ba, na Emen wo ken tibri an ken wôni ré bi a ené era wô ulê béré kwôlê wori hen.»

²⁴ «Emen won ôbi dé sa terare nan are kêm ka yi ya hen, ôbi won Kelma wo derômaran nan kwo sa terare a nà, ôbi mô na bô iyére to kôbi gawra a lê ré men, ²⁵ ôbi ôrij doy gawra ré li ani biri ré, wôsa na ôbi a bij gawré kêm gelê nan bul nan are kêm a men. ²⁶ Na nan gawra pôn nêj a ôbi ré lij tô bijé kêm hen, an dji sa terare a nà kêm men, ôbi genge wulê wo are kêm a lij men, jengê kini merêji biji a men. ²⁷ Ôbi li hen iyôn bi gawré ré wogeri an kirija bay ré hamnêri wô unêri, an iyej ba, bay ré uwonni. Tiri wori ba, Emen debu kelan nan kwôni iyôn perêna na ré.

²⁸ <Wôsa na yiri a a nana uwônij gelê hen men, nana nêj ôrij si na si na hen men, nana yij gawré hen a men.>

Mega wo bay piyé kurôn kanje ka pôni na kôl hen:

<Wôsa nana kwôngêri.>

²⁹ Mega wo nana kwôngêri hen iyôn na, na ermênje mega wo ôbi ré gelij môj kamrê ka bay li nan lôr men, nan lari men, réba jerew wo jerannê men, wo na ermé nan kôbi gawra lê hen né nij. ³⁰ Emen erem sa wulê wo gawré kêm na na, bay tu tij hen ré nij, nijba, haw hen ôbi uwôge gawré kêm nan kirij kêm bi bay ré dî

tô têriṅ lêreji aṅ. ³¹ Ôbi genge wulê wo ôbi a jôriṅ kwôlê sa ãiné a kêm naṅ geréri naṅ kwo ôbi dôri hen. Ôbi biri ji si kamṅê perê ãiné ka ma wô geliṅ ãiné kêm mega wo ré na ôbi a ðiré dôri ré yi ôbi jerê kwôlê hen.»

³² Kirina bay toy wo Pol kôl wô jê sé kamṅê wo ãiné ka ma menba, ka pôni ayrêri men, ka pôni kôl iyôṅ ba: «Cêgê já hô kelê nina toyé a.»

³³ Kirin bay hen menba, Pol ðiji aṅ ô ta. ³⁴ Menba, ka pôni ði yirji yiri a menba, ay bôrji, perêrji a na, gawra wo bay uwôgeri Denis wo na dami perê ðaṅpare to bay berê sa iyére hende to hen men, iyore to bay uwôgere Damaris, naṅ ãiné ka ðaṅṅi a men.

18

Dé tô églis to Kworênt

¹ Cêgê menba, Pol hena Atên a ô Kworênt a. ² Ya hende to hen na, ôbi uwôṅ Jub wo pôni bay uwôgeri Akilas na kwôni wo bay yêri sa iyé Pônt. Ôbi hena Itali a sa haw naṅ tamni Prisil, wôsa kelma wo dami Kulod na ay tôri bi Jubṅê kêm ré ôrji aṅ sa iyé Rôm a. Menba, Pol fu milṅpare naṅ ci. ³ Mega wo Pol kôba, na ôbi lê tanda môṅ bay iyôṅ men hen na, ôbi mô iyére toji a aṅ li jé naṅ ci. ⁴ Naṅ *sa merê ta a merê ta a kwôy kwôy na, ôbi dô kwôlê bô *iyéy ðaṅpare a aṅ woge bi Jubṅê naṅ Grêkṅê ré bi bôrji sa kwôlê wori bi wo hen a.

⁵ Niṅba, kirina si Silas naṅ Timoté henaji Maséduwan a saji menba, ôbi ði jé lê tanda ba, aṅ li na jé derê kwôlê yôd kôliṅ Jubṅê mega wo

Jésu ré na *Mési kwo Emen dôri hen. ⁶ Bay kap kwôli men, bay tiréri a men menba, Pol gage bunu bargay kari aṅ kôlji iyônṅ ba: «Kwôbrenṅe a baa sarṅge a, kwôlê wôni naṅ san a, aṅ haw hen, na erê iyé ðijé ka na Jubnê ré hen.»

⁷ Ôbi hena kirij bay ka hen ô iyé Titus Justus a wo na ôbi tibé Emen wo iyére tori jénij naṅ iyéy dapare hen. ⁸ Krispus ôbi sa iyéy dapare hende to hen bi bôri sa Kelma naṅ ðijé ka bô iyére tori a kêm men, ðijé kwône ka Kworênt a ka toy kwôlo Pol hen na, ay bôrji aṅ bay liji batêm.

⁹ Bô yoyre to pônî a, Kelma kôlij Pol bô pelal a iyônṅ ba: «Hare ré dô kwôlê yôd yôd dîba ju wôm tônṅ né. ¹⁰ Ena naṅ ju, kwôni wo a dé kôbri sam a wô gelem gusij ba, naṅ, wôsa ðijé kapé kwône baa derô iyére hende to hen ya tô.»

¹¹ Pol mô Kworênt a li elê pôn naṅ geserê jii dôrij ðijé kwôlo Emen.

Bay ôrij naṅ Pol tumô Galipô a

¹² Wulê wo Galipô na na ôbi emê kirij ka Akay a hen na, Jubnê bij tôrji aṅ birji Pol ôrij kini jerê kwôlê a. ¹³ Aṅ bay kôl iyônṅ ba: «Gawra bi wo hen woge bi ðiré biyé ðijé bi bay ré tebe Emen naṅ geré wo bij naṅ tôô ré hen.»

¹⁴ Pol ða kelê kwôlê tô menba, Galipô kôlij Jubnê iyônṅ ba: «Hena henaṅ ré na ðagê sa tôô lay, ré na aṅga habij kani ka dami lay na, ré ené toyé kwôlê wonṅe bi wo hen tiri a men. ¹⁵ Nijba, mega wo na napare tonṅe to gengij sa kwôlê wonṅ kelê men, sa hini a men, sa tôô tonṅe a

men hen na, na kwôlê wonje dîba, nôbi na panê kwôlo hen iyôngi hen né.»

¹⁶ Menba, ôbi dageji kini jerê kwôlê a. ¹⁷ Bay kêm bu Sôstên ôbi sa iyéy dapare sêri kini jerê kwôlê a nijba, dôlij Galijô ré kwôy.

Pol bulo hera Antiyôk a

¹⁸ Pol wôl gan Kworênt a menba, ôbi d'ên yêneri bay ayê bôô an day tera nan bato wô erê Siri nan si Prisil nan Akilas. Nijba, pa dema ôbi ré da erê tô na, ôbi bi bay dili sari a Sênkré a, wôsa ôbi na ay tôri tumô Emen a. ¹⁹ Bay sa bij Epês a menba, Pol dî si Prisil nan Akilas an, an ô iyéy dapare a ô dôrij Jubnê kwôlê. ²⁰ Bay kôli ôbi ré wôl sem nan ci, nijba, ôbi kan. ²¹ Pa dema ôbi ré ô ta, tô ná, ôbi kôlji iyông ba: «Hena Emen né gey na, na hô hera.»

Menba, ôbi ay bato ô ta. ²² Kirija ôbi sa bij Sésaré an herbe tông menba, ôbi ô Jérusalêm wô lij bay ayê bôô ka ya hen dosé pa dema ré ô Antiyôk a. ²³ Ôbi wôl ya hende to hen sem menba, bul hô ô gôr bô emê wo Galati a nan Priji dôbij ibiyare bô bay ayê bôô ka ya hen a.

Apolôs ô Epês a men, Kworênt a men

²⁴ Jub wo pôni bay uwôgeri Apolôs ôbi yêp na Alêksandri a, ôbi sa bij Epês a. Na kwôni wo kwôlê gwa kibri a men, hôn magtubu to Emen dô a men. ²⁵ Bay na hali nan geré wo Kelma, menba, ôbi uwôl béré men, gelij bijné nan geréri kwôlo Jésu nan yi derê nijba, na batêm to Ja a ôbi ré hôn mera. ²⁶ Ôbi dô kwôlê nan ibiyare bô *iyéy dapare a nijba, kirija si Prisil nan Akilas

toy kwôlo ôbi dô hen iyôn menba, bay biri ô nan ci an gili geré wo Emen damañ a nan geréri. ²⁷ Menba, ôbi genge dîré erê bô emê Akay a, bay ayê bôô dôbri ibiyare bôri a, an bay li magtubu bij bay ayê bôô ka Kworênt a bi bay ré biri yirji a dô. Kirija ôbi ô bij menba, nan bô derê wo Emen na, ôbi li nan bay ayê bôô damañ. ²⁸ Wôsa ôbi kôl kwôlê nan ibiyare tu wolé kanij kwôlo Jubnê men, gelji nan magtubu to Emen mega wo Jésu ré na Mési kwo Emen dôri hen.

19

Pol sa bij Epês a

¹ Kirija Apolôs baa Kworênt a tô na, Pol waya si bô emê wo Asi sa iyére to keram yi ya hen an sa bij Epês a. Ôbi uwôn bay ayê bôô ka pôni kirij bay ka hen. ² An ôbi engeriji iyôn ba: «Kirija na kena bij bônge sa Jésu hen na, na ken uwôn Tunu toñ hendi bô bôre ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Kwôli Tunu toñ hendi bô bôre kôba, nini toy ré.»

³ Pol engeriji iyôn ba: «Batêm to yôn a bay ré lêngge ba?» Menba, bay uwôli sara iyôn ba: «Na batêm to Ja na uwôl bérére hen.»

⁴ Menba, ôbi kôl iyôn ba: «Ja na lij bijné ka *Israyêl batêm to gel wo bay ré dên tô têrij toji an, an ôbi na kôlji bi bay ré bi bôrji sa kwo ré era cêgeri a hen, ôbi a na Jésu.»

⁵ Kirija bay toy kwôlê wori bi wo hen iyôn menba, bay bi bay liji batêm nan hini Kelma Jésu. ⁶ Pol uwôl kôbri sarji a menba, bay uwôn Tunu toñ hendi bô bôre an bay iyêl kibi yê wo

ɔaŋgi men, bay uwôl béré kwôlo Emen biji hen a men. ⁷ Bijné bay ka hen kêm na môj kibi wôô.

Pol dô kwôlê a Epês a

⁸ Pol ô hô *iyéy dapare a aŋ dô kwôlê kwôy kwôy li geserê subu, ôbi dôriŋ bijné kwôli *emé iyére to Emen naŋ ibiyare bi ðiré biyêji. ⁹ Ka pôni bôrji denŋel aŋ kaŋ kwôli bi wo hen tu bijné aŋ kôlji kwôlo habiŋ genŋiŋ sa geré wo Kelma hen, menba, Pol dô yiri yirji a aŋ dô bay ayê bôô ôriŋ wolé, aŋ naŋ wulé wulé ôbi dôriŋ kwôlê bô iyéy gelé are to Tiranôs a. ¹⁰ Ôbi gilji are bay ka hen iyôŋ kwôy li elê wôô aŋ li wo bijné ka sa iyé Asi a Jubnê ré, Grêkpnê ré kêm toyji kwôlo Kelma.

¹¹ Aŋ Emen biji Pol li giŋê wo ðê kirij. ¹² Aŋ na hen iyôŋ a bijné ré pô kibi bargay ka hebe yiri hen ô hebiŋ yi bay ômpare, menba, bay berare men, ka tunu to habiŋ si aŋ bôrji a men. ¹³⁻¹⁴ Jubnê ka pôni dagiŋ tunu to habiŋ bô bay ômpare a ôriŋ si na si na. Perê Jubnê bay ka hen na, na kam *dami wo damné kaŋ bay bê kwôbe woŋ Jub wo bay uwôgeri Sébéba ka jurgem hen. Aŋ bay kôba, gey uwôgê hini Kelma Jésu sa bijné ka ôriŋ naŋ tunu to habiŋ bôrji a hen aŋ bi hende ré séŋ, menba, bay kôliŋ tunu to habiŋ hende to hen iyôŋ ba: «En ay tón béŋge naŋ hini Jésu wo Pol uwôl béré kwôlê wori hen bi kené si aŋ.»

¹⁵ Menba, tunu to habiŋ hende to hen uwôlji sara iyôŋ ba: «En hôn Jésu men, en toy kwôli Pol a men. Niŋba, kenbay ba, kena si i men ba?»

¹⁶ Menba, gawra wo tunu to habiŋ yi bôri a bi wo hen kuriŋ sarji a aŋ basirêji gôliŋ, aŋ bay tôriŋ kôbri a aŋ bay séŋ iyére tori a ge tôriŋ seŋge

men, naŋ iyare yirji a men. ¹⁷ Bijné ka Epês a kêm Jubnê ré, Grêknê ré toy kwôlê bi wo hen, aŋ bay kêm harê liji aŋ bay bi kwôlê damaŋ sa hini Kelma Jésus. ¹⁸ Aŋ kwônê ðijné ka ay bôrji hen era sa dô tô jé lêreji wo habiŋ bi wo hen ta tu wolé. ¹⁹ Bijné kwône ka na li aŋgaŋ beli hen na, eraŋ naŋ magtubu toji toŋ beli hende to hen, aŋ uwoyré aŋ tu ðijné. Magtubu toji hende to hen larirji kêm na, ré erê selé sak tôre bay.

²⁰ Na iyôn a, kwôlo Kelma ré ô tumô tumô naŋ néé wori men, gel néé wori bi wo hen a men.

Kwôlê yi Epês a aŋ Pol ô ta

²¹ Cêgi are bay ka kêm hen menba, Tunu toŋ hendi bô bôrê dô tumô Pol aŋ ôbi genge ðiré sé si Maséduwan naŋ Akay aŋ erê Jérusalêm a. Ôbi kôl iyôn ba: «Hena ené bijn yeŋ na, na erê Rôm a men.»

²² Ôbi jé si Timoté naŋ Erast megêri bay jé Maséduwan a aŋ ôbi ba, wôl sem bô emê wo Asi a.

²³ Wulê bi wo hen na, kwôlê wo dami yi Epês a wô sa geré wo Kelma. ²⁴ Sa hende to hen na, gawra wo pôni bay uwôgeri Démétriyus, na ôbi igé lari, ôbi ay lari aŋ ige are geliŋ naŋ iyéy kamrê kaŋ Artémis hen aŋ bay kel, aŋ ôbi naŋ bay jé kari uwônjiŋ are damaŋ kini jé woji bi wo hen a. ²⁵ Ôbi day bay jé kari naŋ megêri bay igé lari aŋ kôlji iyôn ba: «Megên, ken hôn, na jé wona bi wo hen a béna derê hen. ²⁶ Ken gel men, toy a men, aŋga gawra woŋ Pol bi wo hen li hen. Ôbi kôl mega wo emen wo kôbi gawra a ré lê hen na, ré na emen woŋ tiri ré. Aŋ ôbi bôy

ɓijé kwône, na Epês a pôn mera ré, nijba, bô emê wo Asi a kêm. ²⁷ Aɓ kwôlê wori bi wo hen a lê aɓ jé wona a mênij men, hini emê wo iyéy emen wo dami woɓ Artémis hen kôba a mênij a men. Aɓ emen bi wo ɓijé ka bô emê wo Asi a naɓ sa terare a na kêm tebe hen na, dampare tori a naɓê sari a.»

²⁸ Kirijna bay toy hen iyôɓ menba, bôrji tarji aɓ bay ka gura kôl iyôɓ ba: «Artémis emen wo Epês a na kwo dami.»

²⁹ Lê woji bi wo hen ay kirij derô ira aɓ bay pô si Gayus naɓ Aristark ka Maséduwan megê Pol kaɓ bay biri ôrij kergare hen ôrij naɓ ci tu wolé. ³⁰ Pol gey ðiré erê ɓné kwônê ɓijé tu wolé nijba, bay ayê bôô jôri. ³¹ Miljéri ka damné ka Asi ka pônî kôba, kôli ôbi ré ô tu wolé ré.

³² Heragê wo dami ôm tu wolé aɓ i i ba ka gura wori wori, li aɓ kini dapare a hen na, kwônî hôn na ba, wô mi a bay ré daɓ ba, ré kwôy. ³³ Perê kwônê ɓijé bay ka hen na, ka pônî dôrij Alêksander woɓ Jub wo bay ayri ði tumô hen sa tê kwôlê bi wo hen, ôbi li kôbri bi bay ré wôm tôɓ aɓ ðiré dôrji kwôlê jôrij sa si Gayus naɓ Aristark. ³⁴ Nijba, kirijna bay hôn wo ôbi ré na Jub hen iyôɓ menba, bay ka gura kibriji pôn kwôy li tare wôô kôl iyôɓ ba: «Artémis emen wo Epês a na kwo dami, Artémis emen wo Epês a na kwo dami.»

³⁵ Menba, dami wo pônî woɓ ôbi emê sa iyére biji bay wôm tôɓ aɓ kôlji iyôɓ ba:

«Gawrê ka Epês, ɓijé kêm hôn wo sa iyé Epês ré na sa iyére to iyéy emen Artémis naɓ aɓga gelij naɓ ci ka kurij ta hen. ³⁶ Kwônî wo a narê

ba, naɲ, iyôŋ na, wômênge tôŋ dîba, ken li are mega kené erem kwôlê ré iyôŋ né. ³⁷ Gawrê ka ken eraj naɲ ci nà ná, bay li ani kani ka habiɲ iyéy kamrê a ré men, bay uwôge hini kamrê wo habiɲ wôni ré a men. ³⁸ Hena Démétriyus naɲ bay jé kari ré ôriɲ naɲ kwôlê wôni naɲ kwôni na, wulê woɲ jerê kwôlê ya men, kilmé nà ya men, bi bay uwôgiɲ yirji tumôri a. ³⁹ Men, hena kwôlê wôni wo dangi ré ya ba, naa janê tumô bay jerê kwôlê ka bay tôri dî naɲ geréri hen. ⁴⁰ Nana bô dô ré ba, bay a ulêna kwôlê sarna mega wo nana na bay mène kiriɲ wô sa dapare tona to kemnêŋ, wôsa ani ka li aɲa nana dap na ba, naɲ, men, naa nême derê tô dapare hende to hen ré a men.»

Kiriɲa ôbi kôl hen iyôŋ menba, ôbi biɲ biɲé bur haji niɲ.

20

Pol bul hô Maséduwan a men, Grês a men

¹ Kiriɲa tô kwôlê bi wo hen jôriɲ niɲ menba, Pol day bay ayê bôô aɲ dôbji ibiyare bôri a. Men liji dosé aɲ bu geré wô erê Maséduwan a.

² Kiriɲa ôbi ô naɲ kiriɲ kiriɲ sa iyé Maséduwan a dôriɲ bay ayê bôô kwôlê kwône dôbiɲ ibiyare bôri a, menba, ôbi ô Grês a. ³ Aɲ ôbi li geserê subu ya. Kiriɲa ôbi dâ ayê bato wô erê Siri a menba, ôbi toy wo Jubnê ré way kwôli liri habrê hen ya, menba, ôbi genge herê si Maséduwan. ⁴ Biɲé ka biri tô kergare tori hende to hen a na: Sopatêr kema Pirus wo Béré a men, Aristark naɲ Sékôndus ka Tésalonik men, Gayus

wo Dêrb naŋ Timoté men, Tikik naŋ Tropim ka bô emê wo Asi a men. ⁵ Bijné bay ka kêm hen na, ôrji tumô ô geméni Trowas a. ⁶ Nibay ba, nini hena Pilip cêgi geserê wo mapa wo wubere dîŋ ya ré hen menba, nini li wulê bay geré dema niné bijn upéji Trowas a tô, aŋ nini li wulê jurgem ya.

Gerjé kergare to Pol ô Trowas a

⁷ Naŋ sa demas perare menba, nini daŋ kibi emê wo Kelma aŋ Pol kiya da erê ta niŋ menba, ôbi iyêl naŋ bay ayê bôô kwôy sa kirij jal. ⁸ Bô iyére to ta to nini daŋ ya hen na, lampa kwône berare kirij ya. ⁹ Kema mana wo pôni bay uwôgeri Etik mô da naŋ tu pinêter menba, yi kum kaŋ dôre wôsa Pol dô kwôlê cêgeri kelaŋ. Kum ayri aŋ ôbi kurij ta bô iyére to subi to ta* aŋ bay ca ayêri ta menba, ôbi ma. ¹⁰ Pol herbo aŋ era lew sa denge gili aŋ sa ayri kôbri a aŋ kôl iyôŋ ba: «Sunéŋge ré! ôbi baa geŋ baa ya.»

¹¹ Menba, Pol hô day hôrij bô ira ta, aŋ ô merê kibi gwoy emê to Kelma menba, bay hô iyêl kwôy wo tare siŋ menba, ôbi ô ta hari niŋ.

¹² Kema mana bi wo hen, gôl aŋ bay ayri ôrij iŋ aŋ na yi derê wo dami.

Pol hena Trowas ô Milé

¹³ Nibay nini day bato ôrij Asôs a tumô. Na ya hen a Pol ré sa dayê naŋ ni. Na hen iyôŋ a, ôbi ré genge, wôsa ôbi gey diré erê naŋ têri.

¹⁴ Kirija ôbi sa bijn upéni Asôs a menba, bay daŋ naŋ ni aŋ nini ô Mitilên a. ¹⁵ Kirij bay ka hen na, kirija kirij wôl menba, nini ô kwôy da naŋ

* **20:9** 20: 9Na iyére to bay dî sa megare a megare a.

Kiyo, aṅ dāṅ to hen menba, nini sa biṅ Samô s a aṅ wulê pôn cêgê menba, nini sa biṅ Milé. ¹⁶ Pol genge điré đebé tōṅ a Epês a ré, wôsa ma điré đebé sem bô emê wo Asi. Wôsa ôbi mase hena ré iyeṅ ba, điré biṅ Jérusalêm a tumô *Pantékwôt.

Pol liṅ surṅê ka Epês a dosé Milé a

¹⁷ Pol jé uwôgê surṅê ka bay ayê bôô ka Epês a Milé a. ¹⁸ Kirija bay sa biṅ upéri menba, ôbi kôlji iyôṅ ba:

«Ken hôn hal wupê naṅ ken wulê kê m wo na en môriṅ perêṅge a kirija na en saṅ bô emê wo Asi a hen. ¹⁹ En li jé biṅ Kelma naṅ uwôyrê yi ré men, naṅ cémé tun a men, perê wayê wo Jubnê way kwôlen wô gelen gusiṅ hen a men. ²⁰ Ani kani ka dôri ka ré lê naṅ ken ka en uwôbe sarji tōṅ ba, naṅ, en uwôl béré are kê m men, en gelêṅge are tu wolé men, bô iyére toṅge a men. ²¹ Anṅaṅ gelé kapê na, na wo Jubnê naṅ biṅé ka iyére to dāṅgi a ré ré bul upé Emen men, ré bi bôri sa Kelma wona Jésu a men. ²² Haw hen, Tunu buren ereṅ bi ené ô Jérusalêm a, aṅga a lèn ya hen kôba, en hôn né tô. ²³ Niṅba, aṅga pôn ka en hôn na, naṅ sa iyére iyére to en ôriṅ hen na, Tunu toṅ hendi bô bôré gelen wo ené yé dāṅgay men, ené geliṅ gusiṅ damaṅ a men. ²⁴ Niṅba, en bô yen mega ani ré iyôṅ, derêri ba, na wo ené bu iyére deriṅ kibi jé wo Kelma Jésu bèn kôben a hen. Ôbi a na ulê béré Kwôlo Dôri wo gengiṅ sa bô deré wo Emen hen.»

²⁵ «Na en mô perêṅge a na kê m uwôl béré kwôli *emê iyére to Emen aṅ haw hen, en hôn kwôni pôn iyôṅ perêṅge a hen a gelé tun né

nij yôd. ²⁶ Na ôbi á, ené kelênge kemnêṅ wan a ta hen, hena kwôni pôn perêṅge a ré ge kay ba, na kwôlê wupê nôbi ré nij. ²⁷ Wôsa na en uwôlênge béré aṅga Emen na genge hen kêm điba, na en uwôbênge sarji tōṅ né. ²⁸ Gemênge yerṅge dô men, ken gem gamgê kêm ka Tunu toṅ hendi bô bôre bēṅge ken yi bay gemérji hen men, berêṅge sa bay ayê bôô ka Emen uwonji naṅ kwôbri kemari wori hen a men. ²⁹ En hôn wo cêgen wo na ôriṅ ta hen na, gawrê ka gelij mōṅ heṅṅê iyôṅ hen, a tōbê yirji perêṅge a aṅ gamgê kôba, bay a điji ré. ³⁰ Perêṅge a hen kôba, bijné ka pōni a kelê kwôlê woṅ benare aṅ wô terê bay ayê bôô bê a tōrji a. ³¹ Đeṅge tu melêṅ sa yerṅge a. Ken hôn, elê subu wo na en li perêṅge a hen na, yoyre naṅ tu tare en halêṅge pôn pôn, aṅ kirij ka pōni a naṅ cémé tun a.»

³² «Aṅ haw hen na, en bēṅge kôbi Emen a men, naṅ kwôlê wori woṅ bô derê hen. Ôbi ôriṅ naṅ néé wo ka đebij tō ayê bôô woṅge a men, kwon bēṅge aṅga dôri kêm ka ôbi gem wô bijn bijné ka na kari hen men. ³³ En li tu bôriyare sa gursu to kwôni a ré men, sa lôr wo kwôni a ré men, sa bargay ka kwôni a ré a men. ³⁴ Kenbay ken hôn ené li jé naṅ kôben wupê aṅa niné uwônij aṅga ré li naṅ ni nibay naṅ megên. ³⁵ Kirija en li jé damaṅ hen iyôṅ na, en gelêṅge na gelé, wôsa na hen iyôṅ a, kené lê naṅ bay nimré men, ermij sa kwôlo Kelma Jêsu naṅ yiri na kôl kôl iyôṅ ba: <Kwôni wo bi na, li yi derê gôlij kwôni wo uwôn.> »

³⁶ Kirija ôbi kôl kwôlê bi wo hen iyôṅ kô nij

menba, ôbi cubu gubarji tòn nap ci kêm an uwôl Emen. ³⁷ Bay kêm herij tô Pol a nap sômê men, biri a kabrêrji a a men wô liri dosé ton erê ta. ³⁸ Tirji li na wô sa kwôlo ôbi kôl iyôn ba: «Bay ré gelé tiri ré nij hen.» An bay biri kwôy ôrij kibi bato a.

21

Pol ô Jérusalêm a

¹ Kirija nini diji an nij menba, nini ay bato an hergij sarni si Kôs a, an nini wôl ya. Kirija kirij wôl menba, nini ô Rôd a an nini wôl ya. An nini hena Rôd a ô Patara. ² Kirij bay ka hen na, nini uwôn bato to ta erê Pinisi a menba, nini day ô.

³ Kirija nini gel sa Sipre ba da menba, nini dere an sa kôbi maa an nini ô si Siri, an nini herbe Tir a, wôsa bay ca terê anja bô bato hen tòn. ⁴ Nini li sa jurgem ya hende to hen, wôsa nini uwôn bay ayê bô ya. Menba, Tunu kôlji bay ré kôlij Pol ré ô Jérusalêm a ré. ⁵ Kirija wulê woni kô nij menba, nini ô wô dayê bato wô erê kergare toni menba, bay kêm bēni nap yéberji men nap kamniji dé kibi kalmê a nap iyére. Kirij bay ka hen na, nini cubu gubarni tòn kibi cér a an nini uwôl Emen. ⁶ An kirija nini lij dosé kô nij menba, nini day bô bato a menba, bay hô ij haji nij.

⁷ Kirija nini hena Tir a sa bij Tolémé menba, nini ô beré kôbi bay ayê bô ka ya hen an nini wôl nap ci. ⁸ Kirij wôl menba, nini hena ya hen ô Sésaré an nini ô wulê iyé Pilip won ôbi ulê béré wo pōni perê ka jurgem ka bay na tōrji

Jérusalêm a hen. ⁹ Kamni kañ kalmê pôrbu na bay kôlij bîjé kwôlo Emen yêge sari biji hen men. ¹⁰ Kirija nini li wulê kwône hen iyôn menba, *ôbi kibi Emen wo bay uwôgeri Agabus hen hena Judé sa. ¹¹ Ôbi era sa upéni aṅ ay ariṅ wo Pol hariṅ tô bôri hen, hariṅ kôbri wori naṅ têri tori aṅ kôl iyôn ba: «Kwôlo Tunu toṅ hendi bô bôrê kôl iyôn ba: <Ôbi iyéy ariṅ woṅ harê tô bô bô bi wo hen na, gel, na hen iyôn a, Jubnê ré bîri harê Jérusalêm a aṅ bîj bîjé ka sa iyére to dangi a.> »

¹² Kirija nini toy hen iyôn menba, nibay naṅ bay ayê bôô ka Sésaré nini mase Pol ré ô Jérusalêm a ré. ¹³ Nijba, ôbi ulêni sara iyôn ba: «Wô mi a kené sômnê men, wô mi a kené woge wô té dengôn men, hen iyôn ba? Na yé dangay a mera ré nijba, na temare hende kôba, na ma Jérusalêm a wô sa hini Kelma Jésus.»

¹⁴ Mega wo nini nêni biyêri ré hen iyôn menba, nini uwôli dôriṅ dôriṅ ré nij, aṅ nini kôl iyôn ba: «Bi Kelma li bô geyé wori.»

¹⁵ Kirija wulê woni nêni hen iyôn menba, nini naṅ yerni aṅ nini ô wô erê Jérusalêm a, ¹⁶ bay ayê bôô ka Sésaré bêni aṅ bay ôriṅ naṅ ni iyé gawra wo bay uwôgeri Nasôn wo nijba erê yé iyére tori a hen, ôbi na kwôni wo Sipre hen, ôbi na ôbi ayê bôô ca yeṅ.

Pol ô gelé surjê ka églis to Jérusalêm

¹⁷ Kirija nini sa bîj Jérusalêm a na, bay ayê bôô beréni yirji a naṅ yi derê. ¹⁸ Kirij wôl menba, nini ô naṅ Pol iyé *Jak a aṅ surjê ka églis kêm kôba ya men. ¹⁹ Pol liji dosé menba, dôriṅ

kwôli are kêm ka Emen né li naŋ geré wori sa iyé ðiné ka na Jubné ré a hen. ²⁰ Si Jak naŋ surné toy kwôlo Pol dôrji hen iyôn menba, bay heram Emen aŋ kôli iyôn ba: «Yênini, ju gel Jubné kwône ay bôrji men bay kêm ði yirji daman baa yi tôô to *Moyis a baa ya tô. ²¹ Men, bay kôlji kwôli anŋaŋ gelé ka jeré gelin Jubné ka mô peré ðiné ka sa iyére to ðanŋi a hen, bi bay ré ðén tôô to Moyis men, jeré kôlji bay ré walin kamniji keŋ ré men, bay ré li hara wo Jubné ré a men. ²² Na lènge iyeŋ nin ba? Wôsa bay a toyé wo jeré sa hen ya. ²³ Li anŋa nina kôlem hen. Perêrni a na ðiné pôrbu ka na ay tôrji bin Emen nà ya. ²⁴ Pôrji naŋ ju, ju ôriŋ lôniŋ yem naŋ ci mega wo hara wona gey hen iyôn men, ju têbe are kêm ka bay lin sarga hen aŋ bi bay dilji sarji. Aŋ kirina ðiné gel hen iyôn menba, bay a kelé kwôlo bay na ré kôlji gengin sam hen na, ré na kwôlê won benare ðén iyôn, wôsa jôbi kôba, jeré li tôô baa ya men. ²⁵ Biné ka sa iyére to ðanŋi a ka ay bôrji hen na, nini li magtubu ayin tôô kôlji iyôn ba: <Bay ré ôm tanare to bay tibin kamrê hen né men, kwôbe ré men, tanare to kwôbrere bin tôŋ né hen né men, bay ré yin yinare toŋ têriŋ ré a men.> »

²⁶ Kirin wôl menba, Pol pô ðiné bay ka hen ôriŋ aŋ lôniŋ yiri naŋ ci men, ôbi ô *iyéy Emen a wô jeré sa to kirina lôné yi ré kô nin ba, ðiré bê kwôbe wô sarji pôn pôn.

Bay bu Pol derô haba wo iyéy Emen a

²⁷ Kirina wulê wo jurgem hen ða kerê nin menba, Jubné ka hena bô emê wo Asi sa hen,

gelji Pol iyéy Emen a menba, gwôsiji bîné kêm aṅ bay bîri. ²⁸ Aṅ bay ka gura kôl iyôn ba:

«Kam *Israyêl, néninge men, gel gawra wop ôbi erê naṅ kirij kirij kôlij bîné kêm kwôlo habij gengij sa kam Israyêl men, sa tôô to Moyis men, sa iyéy Emen a men hen. Aṅ haw hen ôbi hô eraṅ naṅ bîné ka na Jubnê ré hen derô haba wo iyéy Emen a wô mênij kirij ka yi naṅ jengêrji bay ka hen sôn.»

²⁹ Bay kôl hen iyôn, wôsa bay gel Tropim wo Epês a derô ira naṅ dî menba, bay erem yaṅ ba ôbi ré ôrij naṅ dî derô haba wo iyéy Emen a.

³⁰ Aṅ lê woji bi wo hen ay bîné kêm derô ira aṅ bay dayrij naṅ kwônêrji. Bay bu Pol sij nô derô haba wo iyéy Emen a aṅ bay legeré kibi geré ta lew lew. ³¹ Kirij bay ka hen na, bay gey ciré deréri menba, kwôli era sa kurij ma dami wo asgarjê mega are ré li are bô Jérusalêm a kêm. ³² Menba, ôbi day asgarjê naṅ bay sarji ôrij lew kwôli bîné bay ka hen, kirijna bay gel asgarjê naṅ damné kaji bay ka hen iyôn menba, bay dî sê Pol ba. ³³ Dami wo asgarjê bay ka hen era sa bi bay bîri aṅ kôlji bay ré harê kôbri naṅ ganji musure wôô, aṅ engere ôbi ré na i ba? Men, ré na mi a ôbi ré li ba a men. ³⁴ Nijba, bîné bay ka kêm hen na, ka pônî kaa gura kôl na iyôn men, ka pônî kaa gura kôl na iyôn men, aṅ dami wo asgarjê nêm toyé kwôlé wônî dêrêrê henê ré, menba, ôbi bi bay ôrij naṅ Pol galay a. ³⁵ Kirijna bay eraṅ naṅ dî da kibi ira menba, asgarjê ayri ta wôsa bô bîné tarji damaṅ. ³⁶ Bîné kêm era tôri a aṅ ka gura kôl iyôn ba: «Diiri, diiri.»

Pol dô kwôlê jôrij sari

³⁷ Kirija bay ca sijn nap dî bô galay a menba, Pol kôlij dami wo asgarnê iyôn ba: «En gey kôlem kwôlê pôn.» Menba, dami wo asgarnê na engereri iyôn ba: «Ju hôn kelê kibi grêk men ba? ³⁸ Iyôn ba, jôbi a na Ejipt, wo na gwôse bijné aɲ na gerij nap ka pônî dubu pôrbu derô gwôlê hen ba?»

³⁹ Menba, Pol kôli iyôn ba: «Ena ôbi ré. Nôbi ena Jub wo Tars bô emê wo Silisi a, ena kema iyére to dami, en uwôlen dên na iyêlij bijné kwôlê.»

⁴⁰ Ôbi dîri aɲ Pol hena dëbu ta aɲ lij bijné kôbri. Né kirij wôm sidiɲ menba, ôbi kôlji kwôlê nap kibi yê Jubnê kôl iyôn ba:

22

¹ «Yênên nap balên, toyénge kwôlo na derénge wô jôrij san hen.»

² Né kirij hô wôm sidiɲ a kirija bay toy wo Pol iyêlji nap kibi yê wo Jubnê hen.

³ Ôbi kôlji iyôn ba: «Ena Jub wo bay yên Tars a bô emê wo Silisi a. Nijba, en li manare na Jérusalêm a na men, ôbi gelenare are na Gamaliyêl men. Ôbi gelen are ka gengij sa tôô to môjêrna kwôy yôd. Na en ay yen bijn Emen môj wo kenbay kêk kemnêɲ ken lij hen iyôn men, ⁴ en gelij tu bijné ka ay geré wo Kelma hen, gusij men, ka pônî uwôn temare a men, en bi bay pô impê ré yébé ré bay harê kôbriji nap musure aɲ biji daɲgay a men. ⁵ *Dami wo damné kap bay bé kwôbe nap surjê kêk a kelénge mega wo ené kôl na tiri, wôsa na bay a na lê magtubu ben wô

yênêrna Jubnê ka Damas a, na wô perê bay ayê bôô ka ya hen herañ nañ ci Jérusalêm a wô gelji gusij.»

*Pol kôl kwôli ayê bôô wori
(Jé lê bay jé 9: 1-19, 26: 12-26)*

⁶ «En ô ô, menba, kirijna en baa dfa nañ Damas na, tare dëbu dïñne nij menba, kirij ka perañgi ka dami hena derômarañ a sa perañge kirij kwan a. ⁷ En kirij tôñ menba, en toy tôô kwôni kôlen iyôñ ba: <Sôl, Sôl, wô mi a jeré gelen gusij hen iyôñ ba?> ⁸ En engere iyôñ ba: <Ju na i ba, Kelma?> Menba, kwôni bi wo hen kôlen iyôñ ba: <Ena Jésus wo Najarêt, na nôbi a jeré gelen gusij hen.> »

⁹ «Bijé ka ô nañ en hen na, bay gel kirij ka perañgi bay ka hen, nijba, bay toy tôô kwôni bi wo iyêlen hen né. ¹⁰ En engere iyôñ ba: <Kelma, na mi a ené lê nij ba?> Menba, Kelma uwôlen sara iyôñ ba: <Hena ta, ju ô Damas a, bay a gelem are kêm ka Emen ay tôri bem bi jeré li hen.> ¹¹ Nijba, perañgê wo kirij ré perañge hen na, jôren gelé kirij añ na bay bêren hen, a beré kôben ôrij nañ en Damas a.

¹² Kirij bay ka hen na, gawra wo pôni bay uwôgeri Ananiyas na kwôni wo tebe Emen men, bi kwôlé sa tôô tona a a men, añ Jubnê ka Damas a kêm dô kwôli dô. ¹³ Ôbi era sa upen dëbu kwan a añ kôlen iyôñ ba: <Yênen Sôl bi ju hô gel kirij hôrij.> Menba, kirij bay ka hen na, en hô gel kirij hôrij añ en gili. ¹⁴ Ôbi kôlen iyôñ ba: <Emen wo môpêrna a dôrem bi jeré hôn bô geyé wori men, jeré gel kwoñ ôbi lê anğañ derôre hen

men, jeré toyɨn kwôlo ôbi ré kôlem naɨn kibri wori hen a men. ¹⁵ Já yé ôbi kelê kwôli tumô gawré kêm gengɨn sa aɨga ju gel naɨn tum hen men, ka ju toy naɨn mam hen a men. ¹⁶ Wô mi a jeré hô gaané sôɨ ba? Hena ta, ô ju ô lê batêm aɨn bi têriɨn tom ré pilɨn aɨn naɨn hini.> »

Pol dô kwôli jé wo Emen né jéri ligi bɨjé ka na Jubnê ré hen

¹⁷ «Kirɨna en hera Jérusalêm a na, wulê wo pôni en uwôl Emen bô *iyéy Emen a menba, pelal jôren, ¹⁸ en gel Kelma aɨn ôbi kôlen iyôɨ ba: <Hena lew ju si ô aɨn Jérusalêm a, wôsa bay a toyé kwôlê wupê wo ju dôri hen né.> ¹⁹ En uwôli sara iyôɨ ba: <Kelma, bay hôn dô wo na ré na nôbi a na ré erê naɨn bô *iyéy dapare iyéy dapare peré bɨjé ka bi bôri sam a hen biji dangay aɨn sêji a men hen. ²⁰ Men, kirɨna bay na duu Etiyên wop ôbi derê kwôlem hen na, nôbi kôba, na en ya men, na en bɨn naɨn bay deréri bay ka hen men, na en gem bargay kaji a men.> »

²¹ «Nɨnba, Kelma kôlen iyôɨ ba: <Ô, wôsa na jém kelaɨn upé bɨjé ka na Jubnê ré hen.> »

Pol kôliɨn dami wo asgarɨné wo dɨré na Rômê

²² Bɨjé dôbe marji toyɨn kwôlo Pol bi wo hen kwôy sa bɨn sa kwo ôbi kôl wô erê upé bɨjé ka sa iyére to dangi a hen menba, bay karê gura kôl iyôɨ ba: «Gawra wo hen iyôɨɨgi hen na, bi mênɨn sa terare a nà aɨn! Ôbi dé bi ré gôl ré.»

²³ Bay karê gura men, tô bargay kaji lêré belgey belgey men, pôri terare wusiré ta a men.

²⁴ Menba, dami wo asgarɨné bi bay ôriɨn naɨn Pol

bô galay a bi bay ré ô yêmnêri aṅ eṅriṅni kwôlê hônij tô aṅga ôbi ré li aṅa bijné ré karê gura sari a hen. ²⁵ Nijba, kirija bay ca harêri aṅ bi ciré yêmnêri menba, Pol kôlij ôbi sa asgarjê wo wulê bi wo hen iyôṅ ba:

«Ken ôrij naṅ tôṅ toṅ sê kwôni wo na Rômê wo kwôlê ñiri ré tô hen ba?»

²⁶ Kirija ôbi toy hen iyôṅ menba, ôbi ô kôlij dami woji iyôṅ ba: «Já lê iyeṅ ba? Gawra bi wo hen na Rômê.»

²⁷ Menba, dami wo asgarjê bi wo hen eṅgere Pol iyôṅ ba: «Kôlen, ju na Rômê tiri a men ba?» Menba, Pol uwôli sara iyôṅ ba: «Ew, ena Rômê.»

²⁸ Ôbi hô kôl iyôṅ ba: «Nôbi en têbe daman dema ené yij Rômê tô.» Menba, Pol kôl iyôṅ ba: «Nôbi en yêṅ Rômê.»

²⁹ Bijné ka ré ca eṅgeriri kwôlê hen na, dô tôrji wolé ligi Pol a men, dami wo asgarjê bi wo hen kôba, harê liri men, kirija ôbi hôn wo Pol ré na Rômê aṅ ñiré bi bay ré harêri naṅ gaṅgi musure hen.

Bay ôrij naṅ Pol tumô daṅare to surjê a

³⁰ Dami wo asgarjê bi wo hen gey henê tô kwôlo Jubjê ré ñij Pol sari a hen. Aṅ kirija kirij wôl menba, ôbi bi bay besere musure têri a, aṅ ay tôri bijn bay sa bay bê kwôbe naṅ sanédren kém bi bay ré daṅ. Menba, ôbi eraṅ naṅ Pol sa ñiji tumôrji a.

23

¹ Pol bô surjê ñéṅ a bô tirji a aṅ kôlji iyôṅ ba: «Yênên, na naṅ bôṅ pôn a ené ayij geré wo Emen bi wo hen ca yeṅ kwôy saṅ kemñêṅ hen.»

² Menba, *dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe Ananiyas kôliɲ bay tôri ka ɖebu ɖa kwa Pol a hen bay ré sê kibri. Menba, Pol kôli iyôɲ ba: ³ «Na jôbi a Emen ré dêm tumô, gweɲ wo bôri. Ju mô na wô jerê kwôlê naɲ tôô menba, tôô hende to hen ju ɖage sare aɲa jeré kôliɲ bi bay ré sên hen.»

⁴ Bijné ka ɖebu ɖa kwa Pol a hen kôli iyôɲ ba: «Ju ô kwôy tiiré dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe wo Emen!»

⁵ Menba, Pol uwôliɲ sara iyôɲ ba: «Yênên en hôn wo ré na dami wo damné kaɲ bay bê kwôbe ré, wôsa liɲ bô magtubu a kôl iyôɲ ba: «Já tiiré ôbi sa bijné kam né.» »

⁶ Pol hôn wo kwa surɲê ré na *Sadusiɲêɲê men, kwarji ré na *Parisɲêɲê men, na ôbi a, ôbi ré hena ɖebu ta tumôri a aɲ kôl kaɲ a ta kôl iyôɲ ba: «Yênên, ena Parisɲê, kema Parisɲê, na wôsa en hôn mega bijné ka ma ré jê sé kamɲê hen, a kené ka jeré kwôlê san a hen.»

⁷ Kirija Pol kôl hen iyôɲ menba, nariɲare kwôlê yi perê Sadusiɲêɲê naɲ Parisɲêɲê menba, ɖaɲare kariɲ kini wôô. ⁸ Wôsa Sadusiɲêɲê kôl iyôɲ ba, bijné ka ma ré jê sé kamɲê ré men, *mana wo derômaran a ré naɲ men, tunu to habiɲ kôba, ré naɲ a men. Niɲba, Parisɲêɲê ba kôl are bay ka kêm hen ré ya men. ⁹ Heragê ôm wuu menba, *bay derê tô tôô to Emen ka pôni perê Parisɲêɲê henaji kariɲ maɲê naɲ nérji aɲ bay kôl iyôɲ ba:

«Nini uwôɲ kwôlê wôni woɲ uwôliɲ kwôlê sa gawra wo na a ré. Na tunu tôni réba, na mana

wo derômaran̄ a a kôli kwôlê bi wo hen kôba nana hôn né.»

¹⁰ Bay nariñ kwôlê uwoy tumô tumô menba, dami wo asgarñê hare wô wo bay ma ré yêgerê Pol derôre a menba, kôlij̄ asgarñê ré ô perêrji a hen ré dera Pol herañ nap̄ dī bô galay a.

¹¹ Derô yoyre menba, Kelma si sa Pol a añ kôli iyôñ ba:

«Bu yem ibiyare, ju dera kwôlen Jérusalêm a niñ, añ baa wo Rôm a kôba, já derê kwôlen hen iyôñ men.»

Jubñê ge sa Pol ta ta

¹² Kirij̄na kirij̄n wôl nap̄ tô kirij̄n menba, Jubñê gerji sa Pol ta ta añ dusu yirji kôl iyôñ ba, ciré emê ani ré men, yê ani ré men, kwôy wo ciré derij̄n Pol. ¹³ Bijé ka way kwôli Pol hen na, bay dê tôre pôrbu. ¹⁴ Bay ô uné bay sa bay bê kwôbe nap̄ surñê añ kôlji iyôñ ba: «Nini dusu yirni niné emê ani ré kwôy wo niné derij̄n Pol iyôñ iyôñ.

¹⁵ Kenbay nap̄ surñê kê m ken ô kôlij̄n dami wo asgarñê ré erañ nap̄ Pol béñge bi kené hô kebê kwôli gelé sôñ, añ nibay ba, niñna janê yirni añ kirij̄na bay erañ nap̄ dī menba, niñna deréri geré.»

¹⁶ Menba, kuna Pol woñ kema yêri toy kwôlê bi wo hen iyôñ menba, ô bô galay a ô kôli ta.

¹⁷ Menba, Pol jé uwôgê ôbi sa asgarñê wo pôni añ kôli iyôñ ba: «Ôrij̄n nap̄ kema mana wo hen ligi dami woñge a ôbi ôrij̄n nap̄ kwôlê pôn ya ða kôli.»

¹⁸ Ôbi sa asgarñê bi wo hen ôrij̄n nap̄ dī bij̄n dami woji añ kôli iyôñ ba: «Pol woñ danğay hen,

a kelê ené eraj nap kema mana wo nà bem wôsa ôbi ré ôrij nap kwôlê pôn ya wô kôlem.»

¹⁹ Dami wo asgarjê bi wo hen bu kôbi kema bi wo hen ôrij nap dî wolé engereri iyôn ba: «Na kwôli mi a jeré gey kôlen ba?»

²⁰ Menba, ôbi uwôli sara iyôn ba: «Jubjê way bi ciré era sa kôlem jeré bi Pol kiya ré ô tumô sanédren a mega ciré erê kebê tô kwôli gelé sôn iyôn. ²¹ Nijba, ju bi bôm sa kwôlê woji a ré wôsa bijé dê tôre pôrbu perêrji a uwôbê tô geré gemni, wôsa bay dusu yirji ciré emê ani ré men, yê ani ré men, kwôy wo ciré derijni, bay bu sa têrji kô nij aj bay gem na toyé kwôlê wom mera.»

²² Dami wo asgarjê bi wo hen dî kema mana bi wo ô aj kôli iyôn ba: «Kwôlo ré kôli hen na, kwo ré kôlij kwôni wo danji ré pa pa.»

Bay jéj nap Pol Sésaré bij ôbi emê sa iyére Pélis

²³ Menba, dami wo asgarjê na uwôga bay sa asgarjê wôô aj kôlji iyôn ba: «Beréjge sa têrjge nap asgarjê arew wôô men, asgarjê kap bay yêndê tôre jurgem men, bay jebé tôrjge kap bay dargaw hen arew wôô a men aj ka erê Sésaré yoyre hende to hen kirija bijé ô yé tôn tôn hen. ²⁴ Wogéjge yêndê ken bij Pol aj ken ôrij nap dî nap derêri ô bij Pélis ôbi emê sa iyére.»

²⁵ Ôbi li magtubu biji kôbri a kôl iyôn ba:

²⁶ «Klodiyus Lisiyas, a lê magtubu hende to hen bij dami wujê ôbi emê sa iyére Pélis, en lêm dosé! ²⁷ Jubjê bu gawra wo en jéj bem

hen aṅ bay gey diri menba, en ôriṅ naṅ asgarṅê dema ené derari kôbriji a wôsa en toy wo ôbi ré na Rômê. ²⁸ En gey ené henê tô kwôlo bay điri sari a hen menba, en bi bay ôriṅ naṅ đĩ tumô sanédrên a. ²⁹ Menba, gel mega kwôlo bay điri sari a hen na, gengiṅ na, sa nariṅay kwôlo gengiṅ sa tôô toji aṅ kwôlê wôni wo nê̄m deréri lay, yé daṅgay lay ba, naṅ. ³⁰ Kirija en toy mega wo bay ré bu sa têrji ciré deréri, na ôbi a, ené jêṅ naṅ đĩ bem aṅ na kôliṅ bay đéri kwôlê sari a bay ka hen ré ô kaṅgêri tumôm a.»

³¹ Asgarṅê bi kwôlê sa tôô to dami woji ré ay biji hen, aṅ bay ôriṅ naṅ Pol yoyre hende to hen kwôy Antipatris a. ³² Kirija kirija wôl menba, asgarṅê ka naṅ têrji hen bilji hô galay a aṅ điji bay yê̄ndê a ôriṅ naṅ Pol.

³³ Kirija bay ô biṅ Sésaré a menba, asgarṅê kaṅ bay yê̄ndê biṅ kelma Pélis magtubu hende to hen men, bay dôbri Pol kôbri a men. ³⁴ Ôbi dêṅse magtubu hende to hen aṅ eṅgeriṅ Pol iyôṅ ba: «Kwo ré na gawra wo bô emê wo yôṅ ba?» Menba, kirija bay kôli ôbi ré na kwôni wo Silisi a, ³⁵ menba, ôbi kôli iyôṅ ba: «Kirija kamaṅ ka đém kwôlê sam a hen a saji pa dema ené eṅgerem kwôlê tô.»

Aṅ ôbi ay tôô bi bay ré ôriṅ naṅ đĩ ô geméri iyére to *Hêrôd na đĩ hen.

24

Jubnê đĩṅ Pol kwôlê sari a

¹ Wulê bay cêgê menba, Ananiyas *dami wo damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ surṅê ka pôni

saji Sésaré naɲ gawra wo bay uwôgeri Têrtulus woɲ ôbi iré kwôlê woji, bay ô wô kanɲê Pol kibi Pélis ôbi emê sa iyére. ² Pélis jé uwôga Pol aɲ Têrtulus uwôli kwôlê sari a kôl iyôɲ ba:

«Dami wuɲê Pélis, na wô sa kem jôbi aɲa niné môriɲ naɲ bô jalê hen men, na sa kibi tu melênê wom aɲa kirijɲ ré ɲanijɲ wô derê wo sa iyére hende to hen. ³ Na kibi kelanêrem jôbi dami wuɲê Pélis aɲa niné uwôɲijɲ are kê m kwôy kwôy naɲ kirijɲ kirijɲ hen, nini lêm dosé. ⁴ Bi ené jebam ré na, na kelê kwôlê dêj iyôɲ mera, na ôbi a, ené uwôlem dôbê mam ju toyijɲ kwôlo niɲa kôlem hen. ⁵ Nini bô mega gawra bi wo hen na, ré na ôbi mênê kirijɲ wo habijɲ men, ôbi cube tu Jubɲê ka sa terare a nà kê m men, ôbi a na ôbi sa biɲé ka bay uwôgeji *Najarêɲê hen men. ⁶ Ôbi woge dîré mênê *iyéy Emen aɲa niné biri. [Nini gey niné jeré kwôlê sari a naɲ tôô toni, ⁷ niɲba, dami wo asgarɲê Lisiyas era sa dôri kôbrini a naɲ néé, ⁸ aɲ kôlijɲ bay déri kwôlê sari a bay ka hen ré era sa kaɲni tumôm a.] Hena jeré engeriri kwôlê na, kwôlo ôbi a uwôlem sara hen na, já kelê kwôlo niné kôl hen na, ré na tiri mera.»

⁹ Jubɲê kê m kôl iyôɲ ba: «Kwôlo Têrtulus ré kôl hen na, ré na tiri.»

Pol dô kwôlê jôriɲ sari

¹⁰ Ôbi emê sa iyére lip Pol kôbri ré iyêl menba, ôbi uwôli sara kôl iyôɲ ba:

«En hôn wo jeré na ôbi jeré kwôlê bô iyére tona ca yeɲ elê kwône aɲ na naɲ bôô pôn a ené iyêlê kwôlê tumôm a jôriɲ san hen. ¹¹ Jôbi ju enɲere ju gel, li wulê môj kibi wôô ré tô wo en

ô Jérusalêm a wô tibé Emen. ¹² Añ kwôni gelen en iyêl nañ kwôni derô haba wo *iyéy Emen a ré men, en gwôse bijné iyéy dapare a ré men, kirij ka d'angi a derô ira ré a men. ¹³ Bijné bay ka hen bay nê m derê tô kwôlo bay dé n san a haw hen né. ¹⁴ Nijba, ança li are a na: En hên wo ené na mana wo Emen wo môpêni nañ geré wo kô rbi bi wo bay kô l ré na kwo habij hen men, en bi bôn sa kwôlo magtubu to Emen topj tôô a nañ to bay kibi Emen kô l a hen a men. ¹⁵ En bi bôn sa Emen a añ bay kô ba, bi bô rji sara mega wo bijné ka li ançan derô re nañ kan bay lê habrê hen kô ba, ré jê ji sé kampê. ¹⁶ Na ô bi á, ené mase bi ené yij kwôni woj ô bi bôô pôn tu Emen a men, tu gawrê a men hen.»

¹⁷ «Li elê kwône cêgen wo en henap Jérusalêm a ôrij a menba, en herap nañ gursu to bay berij baliyare nañ balên hen wô biji men, wô lê sarga bij Emen a men. ¹⁸ Na ança en li bay ka bay gelen derô haba wo iyéy Emen a bay a hen. En li nañ bijné hara woj lôjê yi hen añ kwônê bijné na nañ nañ en men, kwôni li ani kani kan mapê ré a men. ¹⁹ Nijba, na Jubjê ka pôni ka Asi ka upen hen, añ hena kwôlê wôni ré ya kô ba, ré na bay a ré sa kançen tumôm a dî. ²⁰ Kwo kaman ka dube nà ná, bi bay kô l kwôli ança habij ka en li li kirija na en dube tumô sanêdrên a hen. ²¹ Na wô sa kwôlê pôn nêj wo na en kô l kan a ta dëbij perêrji a hen a, bay ré uwôlij kwôlê san a. Na en kô l mega wo bijné ka ma ré jê sé kampê, na ô bi a, ené dëbij tumôrnge a hen, a kené ka jerê kwôlê san a hen.»

²² Pélis hôn kwôlo gengiŋ sa ayê bôô hen dô, aŋ ôbi jô kibi sariya na ta aŋ kôl iyôŋ ba: «Kirija dami wo asgarjê Lisiyas a sa dema ené jerê kwôlê woŋge bi wo hen tô.»

²³ Ôbi kôliŋ ôbi sa asgarjê kaŋ bay gemé Pol hen ré hôriŋ naŋ dî daŋgay a niŋba, bi bay ré li iyêre naŋ dî ré men, bay ré dî bi miŋjêri ka ré gey ba, ré sa gili men, ré li naŋ dî a men.

Pol yi daŋgay a

²⁴ Wulê sem cêgê menba, Pélis naŋ tamni Drusil saji. Hende na Jub. Menba, ôbi jé uwôga Pol aŋ toy kwôlo ôbi kôl gengiŋ sa bê bôô sa Jésus Krist a.

²⁵ Mega Pol kôl wô lê aŋgaŋ derôre men, beré yi naŋ jerê kwôlê wo a era hen a men, hen na, denŋô Pélis tiri aŋ ôbi kôli iyôŋ ba: «Hô ham niŋ aŋ hen na, ené uwôŋ tulmô kiriŋ dê ba na hô jé uwôgam tô.»

²⁶ Ôbi kôl yaŋ ba, Pol ma ré biri gursu aŋa ré jé uwôgeri kwôy kwôy wô iyêlê naŋ dî hen.

²⁷ Elê wôô cêgê menba, Pôrkiyus Pêstus ay kenare hôlmê Pélis. Mega wo Pélis gey bi yi Jubjê ré dôrji sari a hen iyôŋ menba, ôbi dî Pol daŋgay a.

25

Pol gey bi dîré ôriŋ naŋ kwôlê wori tumô kelma wo dami Sésar a

¹ Pêstus sa kini ayê kenare tori a, li wulê subu menba, ôbi hena Sésaré ô Jérusalêm a. ² Aŋ damné kaŋ bay bê kwôbe Emen, naŋ bay sa Jubjê ôrji ô kaŋgê Pol yiri a aŋ bay maseri

damaŋ ³ bi ôbi ré herañ naŋ Pol Jérusalêm a. Ermé woji a na: bay way kwôli aŋ bôrji a ba, bay gey uwôbê tô geré wô deréri. ⁴ Nijba, Pêstus kôlji iyôn ba: «Pol ré yi dangay a Sésaré a aŋ dôbi kôba, ðiré ða herê na herê ya haw hen.» ⁵ Ôbi hô kôlji iyôn ba: «Bi bay sarŋge hô naŋ en Sésaré aŋ hena gawra bi wo hen ré li ani ka habiŋ ya ba, bi bay ô kaŋgêri!»

⁶ Pêstus wôl Jérusalêm a wulê marge réba môj mera menba, bul hô Sésaré, aŋ kirija kirij wôl menba, ôbi ô kini jerê kwôlê a aŋ bi bay eraŋ naŋ Pol. ⁷ Kirija Pol sa menba, Jubnê ka hena Jérusalêm hen mééri ta aŋ ðiri kwôlo dami dami sari a nijba, bay nê m gelé ðêrêrê aŋga habiŋ bay ka ôbi li hen né. ⁸ Nijba, Pol iyêl kwôlê jôriŋ sari kôl iyôn ba: «En li ani kani ka habiŋ gengiŋ sa tôô to Jubnê ré men, gengiŋ sa *iyéy Emen ré men, gengiŋ sa ôbi emê sa iyére wo dami *Sésar ré a men.» ⁹ Pêstus gey bi yi Jubnê ré dôrji sari a menba, ôbi kôliŋ Pol iyôn ba: «Ju gey erê Jérusalêm a bi ené janê kwôlê wom yeŋ ba?»

¹⁰ Nijba, Pol uwôli sara iyôn ba: «En ðebu na kini jerê kwôlê wo ôbi emê iyére wo dami Sésar a na aŋ na na hende to hen a kwôlê ré a jôriŋ san a. Mega wo ju gel hen iyôn na, nôbi en liŋ Jubnê ani kani ka habiŋ ré yôd. ¹¹ Hena kwôlê wôni ré ðu san lay, hena ené li ani kani ka habiŋ ka nê m wo bay ré deren ná, na kaŋê bi bay ré deren né ré, nijba, hena kwôlo bay ðén san a hen, ré na kwôlê woŋ ðéŋ iyôn na, kwôni nê m wo a ayen biji ré. En gey bi ôbi emê sa iyére wo

dami Sésar ré jan kwôlê woni bi wo hen.»

¹² Menba, Pêstus engerij bay tôri kwôlê aṅ toy kwôlê wo bay kôli hen aṅ kôlij Pol iyôn ba: «Ju gey bi ôbi emê sa iyére wo dami Sésar ré jan kwôlê wonje bi wo hen nij na, já erê tumôri a.»

Bay ôrij naṅ Pol tumô si Agripa naṅ yêri Béréniis a

¹³ Wulê sem iyôn cêgê menba, kelma Agripa naṅ yêri Béréniis saji Sésaré a wô lij Pêstus dosé.

¹⁴ Mega wo bay wôl nê m kwôlê hen iyôn na, Pêstus dôrij Agripa kwôli Pol kôl iyôn ba:

«Gawra wo pônî wo Péliis na điri dangay a hen nà ya. ¹⁵ Kirijna na en ô Jérusalêm a menba, damné kaṅ bay bê kwôbe naṅ surjê ka Jubjê eraji sa kaṅni aṅ bay gey bi kwôlê ré điri.

¹⁶ Nijba, en kôlji iyôn ba: «Tô to Rômêjê kôl jeré đéré kwônî iyôn mera baa wo ôbi naṅ ka điri kwôlê sari a hen môrji bem men, baa wo ôbi ré dô kwôlê jôrij sari ré a men.» ¹⁷ Bay saji na naṅ en, aṅ kirij wôl, en dô bul ré tô menba,

en ô kini jerê kwôlê a aṅ en bi bay eraṅ naṅ gawra bi wo hen. ¹⁸ Bay đéri kwôlê sari a bay ka hen saji nijba, kwôli ani kani ka habij ka ôbi li đêrêrê iyôn ba: en gel ré. ¹⁹ Bay narij naṅ đî na kwôli lê kwôlo Emen woji men, kwôlo gengij sa gawra wo pônî wo bay uwôgeri Jêsu wo ma nij nijba, Pol kôl ôbi ré hô mô geṅ baa ya hen.

²⁰ Aṅ kwôlo na ulê sa kwôlo hen iyôngi a ba, en hôn né, menba, en engerij Pol kwo ré gey herê Jérusalêm a bi bay ré ô jerê kwôlê sari a yaṅ ba?

²¹ Nijba, Pol gey bi ôbi emê sa iyére wo dami Sésar ré jan kwôlê woji bi wo hen aṅ en bi bay

gemni danggay a kwôy wo na jéj náj dī tumô ôbi emê sa iyére wo dami Sésar a.»

²² Menba, Agripa kôlij Pêstus iyôn ba: «Nôbi en gey toyé kwôlo gawra bi wo hen men.» Menba, Pêstus uwôli sara iyôn ba: «Kiya tòn hen já toyéri mera.»

²³ Kirija kirij wôl menba, si Agripa náj yêri Bérésaji náj kwônê bijné men, bay sa asgarjé men, damné ka derô ira a men kini jerê kwôlê a aj Pêstus bi bay eraj náj Pol. ²⁴ Aj ôbi kôl iyôn ba:

«Kelma, Agripa, men, kenbay kêm ka mô náj ni na, ken gel gawra wo hen wo Jubjé kêm eraji sa upen Jérusalêm a men, tòn na men, wô kwôli aj karêji gura kôlji ciré gey bi ôbi ré ma. ²⁵ Kupê nôbi ba, aŋga ôbi li ka nêm deréri ba, en gel ré, nijba, mega wo ôbi gey ôbi emê sa iyére wo dami Sésar ré nan kwôlê wori hen iyôn nij na, en genge ené jéj náj dī. ²⁶ Aj kwôlê wôni wo ené lij magtubu bij ôbi emê sa iyére wô sari ya ba, en gel ré, na ôbi á, ené biri ôbi era tumôrjge a na men, tumôm jôbi kelma Agripa a men, aj kirija jeré enjeriri kwôlê ba, bi ené uwôn kwôlê wôni ba, ené lij magtubu bij ôbi emê sa iyére Sésar. ²⁷ A yé mega kwôlê woj galê iyôn, hena ené jéj náj kwônî woj danggay baa lê magtubu kôlij kwôli aŋga bay dīri sari a hen né.»

26

Pol dô kwôlê tumô Agripa a

¹ Agripa kôlij Pol iyôn ba: «Jôbi ju dô kwôlê wom.»

Menba, Pol ay kôbri ta aṅ dô kwôlê wô jôriṅ sari aṅ kôl iyôṅ ba:

² «Kelma Agripa, kwôlê kêm wo Jubnê déṅ san a hen na, yen dôren gaṅ wô derê kwôlê wupê tumôm a kemnêṅ. ³ Wôsa ju hôn hal wo Jubnê men, naripay kwôlê woji a men. En uwôlem uwôl bôm aṅ ju toyiṅ kwôlo na kelê hen.»

⁴ «Jubnê kêm hôn hal wupê naṅ kampên men, hal wupê wo ca yen wo na en môriṅ perê balên a Jérusalêm a hen men, ⁵ bay hônen ca yen men, hena bay ré gey kôba, bay a derê kwôlen a men mega wo tô lê kwôlo Emen woni a ba, ené na *Parisinê woṅ déṅ kaṅ bay lê tôô dê tô bîné ka baa hen. ⁶ Aṅ haw hen bay eraṅ naṅ en kini jerê kwôlê a nà wô sa bê wo en bi bôn sa kwôlo Emen na ayiṅ tôri bîṅ môṅêrni hen. ⁷ Aṅ tô yê woni wo môj kibi wôô hen bi bôrji wô gelé are bay ka Emen na ayiṅ tôri hen, liṅ. Na ôbi á, bay ré tebri yoyre naṅ tu tare naṅ bôô pôn hen, kelma Agripa, na wô sa bê bôô sa are bay ka Emen na genge hen, aṅa Jubnê ré déṅ kwôlê san a hen. ⁸ Wô mi a kenbay Jubnê kené bô mega wo Emen né bîṅ bîné ka ma ré jê sé kampê ré ba?»

⁹ «Nôbi naṅ yen na en erem mega wo ené lê are bay ka kêm hen wô mênîṅ hini Jésu wo Najarêt. ¹⁰ Na hen iyôṅ a, na ené li Jérusalêm a, en pô bay ayê bôô kwône bi daṅgay a naṅ tôô to bay sa bay bê kwôbe ay ben men, kiripa bay ca dirji kôba, en bîṅ naṅ bay derérji bay ka hen a men. ¹¹ En ô naṅ *iyéy dapare iyéy dapare gelji gusiṅ damaṅ aṅ bi bay ré déṅ tô ayê bôô woji men, bôn bi wo taren sarji a hen na, en ô wô gelji gusiṅ sa iyére to daṅgi a a men.»

Pol dô kwôli ayê bôô wori
(Jé lê bay jé 9: 1-19, 22: 6-16)

¹² «Na hen iyôn a, ené ô ené erê Damas a naṅ néé men, tôô to bay sa damné kaṅ bay bê kwôbe ay dôd ben hen a men. ¹³ Kelma Agripa, kirija en baa geré tô menba, naṅ tay dīṅne menba, en gel kirij ka perangi hena derômaran a aṅ berare dê tare aṅ aṅ perangê woji bi wo hen era sa perange kirij kwan a naṅ kamaṅ ka ô naṅ en hen men. ¹⁴ Nini herij tôṅ terare a kêmenba, en toy tôô kwôni kôlen naṅ kibi yê wo Jubnê kôl iyôn ba: «Sôl, Sôl, wô mi a jeré gelen gusij hen iyôn ba? Debé wo ju deben iyêre hen na, ju mênê na yem wom déṅ iyôn.» ¹⁵ En engere iyôn ba: «Ju na i ba, Kelma» menba, Kelma uwôlen sara kôl iyôn ba: «Ena Jésus, na nôbi a jeré gelen gusij hen. ¹⁶ Nijba, hena ju debu ta. En si sam a na wô wo jeré yi mana wupê men, ôbi derê kwôlen wô kôlij bijné kwôli sé wo en si sam a hen men, wô gelé wo ju gelen kemnêṅ hen men, wô ulêji béré anṅa na gelen hen a men. ¹⁷ Na dôren kôbi Jubnê men, kôbi bijné ka sa iyêre to daṅgi a ka na jém yirji a hen a men. ¹⁸ En jém bi jeré bi tirji ré jôrij men, bi jeré deraji bô kirij kaṅ dilemne a heran kirij ka perangi a men, jeré deraji bô néé wo Sidan a eran kwo Emen a aṅ kirija bay ré bi bôrji sari a ba, bi ôbi ré dīṅ bôri jal sa têrij toji a aṅ bay ré uwônij kirij peré bijné ka na ka Emen hen men.» »

Pol kôl kwôli jé wori

¹⁹ «Kelma Agripa, kirij bay ka hen na, en bi kwôlê sa pelal bi wo hena derômaran a bi wo

hen. ²⁰ Menba, en dôriɲ bɨné ka Damas a naɲ ka Jérusalêm a kwôlê tumô dema ené dôriɲ ka bô emê wo Judé a kêm men, en dôriɲ bɨné ka sa iyére to dɛɲgi a, aɲ en kôlji bi bay ré dɛi tô jé lêreji wo cay hen baa, aɲ bay ré bul wɛné Emen aɲ bi jé lêreji ré gel wo coré bul hal woji bi wo hen tiri a men. ²¹ Na tôri bi wo hen a, Jubnê ré gelen wo en ô derô haba wo *iyéy Emen a menba, bay beren ciré deren ôbi a hen. ²² Na wô ulê wo Emen uwôl kôbri baa ya san a kwôy kemnɛɲ aɲa ené dɛbɨɲ dôriɲ kwôlê bɨɲ bɨné kêm, ka beray men, ka damné men, en kôl na kwôli aɲga magtubu to bay kibi Emen naɲ tôô to *Moyis na kôl tumô niɲ ré sa hen dɛiba, en kôl kwôli aɲga dɛɲgi kani ré. ²³ Bay na kôl iyôɲ ba, Mési, kwo Emen dôri hen réé gelɨɲ gusɨɲ men, ôbi ré yé kwo tumô wo ré jê sé kamɲê perê bɨné ka ma a men, ôbi ré ulê béré kirɨɲ ka perɛɲgi kaɲ gelê bɨɲ Jubnê men, bɨɲ bɨné ka sa iyére to dɛɲgi a a men.»

Pol kôliɲ Agripa ré bi hôri sa Emen a

²⁴ Mega wo Pol iyêl hen iyôɲ menba, Pêstus ôn tôri kôl iyôɲ ba: «Ju gal Pol, ju dôyrê are gaɲ, aɲ lêm aɲ ju gal.»

²⁵ Niɲba, Pol uwôli sara iyôɲ ba: «En gal ré, Dami wuɲê Pêstus, na kwôlé woɲ tiri men, kwôɲ derôre a men a ené kôl hen. ²⁶ Kwôli are bay ka en dô bɨɲ kelma Agripa hen na, ôbi hôn dô. Iyôɲ ba, na naɲ ibiyare a ené iyêlê tumôri a hen. En hôn wo ôbi ré hôn kwôli are bay ka hen kêm. Wôsa are bay ka kêm hen na, liɲ na kini uwôbê ré. ²⁷ Kelma Agripa, ju bi bôm sa kwôlo bay kibi

Emen a na kôl hen ba? En hôn wo jeré bi bôm sara.»

²⁸ Agripa kôlij Pol iyôn ba: «Sem a menba, já lèn na yé ôbi ayê bôô.»

²⁹ Pol uwôli sara iyôn ba: «Ré na kemnêñ, ré wôl gañ kôba, na kwôlê wôni ré, nijba, en uwôl Emen bi ré na jôbi penem mera ré nijba, kenbay kêm ka ken mô toy kwôlo en dô kemnêñ hen kené ay bônge môñ nôbi iyôn, díba en gey bi kené yi danğay a môñ kuñê iyôn né.»

³⁰ Kelma men, ôbi emê sa iyére men, Bérénis nañ bijné kêm ka mô nañ ci hen henaji ta. ³¹ Añ kirija bay dô yirji wolé menba, bay kôlij perêrji a iyôn ba: «Ani ka gawra bi wo hen li ka nêmederéri réba beréri ba, nañ.»

³² Menba, Agripa kôlij Pêstus iyôn ba: «Hena gawra bi wo hen henañ ré gey bi Sésar ré pan kwôlê wori ré na, ré jeré uwôli ta mera.»

27

Bay ay Pol ôrij Rôm a

¹ Kirija bay genge wo niné ay bato wô erê Itali a menba, bay bijn gawra wo bay uwôgeri Juliyus hen bi ré gem Pol nañ megêri danğay ka danği. Juliyus bi wo hen, na ôbi sa asgarjê ka bay uwôgeji ré na ka kelma hen. ² Menba, nini ðay bô bato to hena sa iyére to bay uwôgere Adramit añ ta erê si tera wo bô emê wo Asi a añ nini ô. Aristark wo Maséduwan wo sa iyére tori na Tésalonik a hen ô nañ nini men.

³ Kirija kirij wôl menba, nini sa bijn Sidôn añ nini ðebe tòn sem menba, Juliyus lij Pol dô añ

ôbi ðiri herbe ô ðeré kôbi miljéri men, bi bay ré li nañ ði sa anğa ôbi ôriñ doyriji hen men. ⁴ Nini hô ðay ô ta añ nini ðu si kwonje cér wo si Sipre wôsa kal ge si sarni gañ. ⁵ Nini ô si kibi cér wo ô si Silisi nañ Pampili hen añ nini sa biñ Mira bô emê wo Lisi a.

⁶ Kirijñ bay ka hen na, Juliyus dami wo asgarñê bi wo hen uwôn bato to hena Alêksandri wo ta erê Itali a menba, ôbi béni nini ðay.

⁷ Wulê kwône nini ge gañ né añ nini mase gañ dema niné sa biñ sa iyé Sinid tô. Mega wo kal jerêni erê ta hen iyôn na, nini si si Salmoné iyére to yi sa iyére to derô a to bay uwôgere Krêt hen añ nini ðu kwongé wo Krêt bi wo hen wo kal ge gañ ya ré hen.

⁸ Añ kirijña nini masa ðé ðé menba, nini sa biñ kirijñ ka bay uwôgeji ré na kini ðebé bato ka ðôri ka ða nañ sa iyé Lasé hen.

⁹ Kirijña nini wôl gañ hen iyôn menba, jebé bato na iyére wôsa wulê won jerê bôô kurôn won kibi kelanê di jô nij*. Menba, Pol yêge marji kôl iyôn ba: ¹⁰ «Miljén, en bô mega wo kergare tona ré na kergare to iyére, wôsa hena nana ô hen iyôn na, anğa bô bato a nañ bato yere kôba, a mênijñ men, nabay kôba, dô ré ba, na mênijñ a men.»

¹¹ Nijba, Juliyus ba, bi bôri na sa kwôlo ôbi ayê gôni bato men, sa kwo ôbi iyéy bato a men ði ðiba, sa kwôlo Pol a ré. ¹² Mega wo kini ðebé bato bay ka hen dé merê ya kibi kelanê a ré hen iyôn menba, ðijé kwône ka nañ ni hen ré, gey

* **27:9** 27: 9 Nañ geserê uwoktober na erê sa kam a nañ bato na, iyére gañ.

ciré erê kirij bay ka hen men. Bay gey hena ré iyen ba, ciré erê Pénis kini dèbé bato wo Krêt wo yi si kini kurijay tare hen aṅ ciré erê merê ya kwôy derij kibi kelanê.

¹³ Kal wo hena si sa kôbi gusurô wôre dê menba, bay kôl ré kô nij ciré gôl haji nij, aṅ bay ay musure to néy to bay ré uwôl kam a gerij bato tòn hen ta, aṅ ôrji si kwongé cér wo Krêt a ða ða. ¹⁴ Menba, kal wo bay uwôgeri Erakilôn wo hena si sa keram wo sa iyére to derô cér a hende to hen, aṅ ge naṅ néri. ¹⁵ Kal bi wo hen dô bato dulôn dulôn tumôri a aṅ bay nêm bure heraj né, aṅ nini ðiri derêni ôrij mera. ¹⁶ Kal bi wo hen ayani soṅ si cêgi môni iyére to derô cér a to bay uwôgere Klawda hen aṅ hende têlêni ta dê menba, nini mase gaṅ dema niné hô buro bato woṅ gôlijare yi wo harij tô bato hen ða. ¹⁷ Bay jé ka bô bato a hen ayaji bato bi wo hen bô bato a aṅ harêji naṅ gaṅne tòn wô wo bato ma ré yêgerij. Bay hare wô wo bato ma ré erê hebé haal wo kwongé wo Libi a hen, menba, bay pô kwogelé wo damné damné wo bay harê kwa bô bato a hen bê kam a bi ré bu bato dê tòn aṅ ðiji kal bi ré ôrij naṅ bato kirij ka bôri gey a.

¹⁸ Mega kal lêni damaṅ hen iyôn na, kirija kirij wôl menba, bay pô aṅga bô bato hen bêṅ bô kam a. ¹⁹ Kirij hô wôl cêgê menba, bîjé ka li jé bô bato hen pô kwa aṅgaṅ jé kaji ka pôni bô bato a hen naṅ kôbriji bêṅ kam a. ²⁰ Wulê kwône wo nini gel tu tare ré men, tu têbêṅne ré a men, wôsa kal ge naṅ néri baa ya aṅ ermé wo niné erem wo kwôni ré gôlij naṅ ni ba, naṅ nij.

21 Bijné bay ka bô bato a hen uwôn anğan emê ré li wulê kwône nij. Pol hena dëbu ta perêrji a an kôlji iyôn ba: «Ken gel, milnên, henañ kené toy kwôlê wupê ba, henañ nana banje Krêt a an anğa mênijn kêm hen na, henañ né yé iyôn né tô. 22 Nijba, haw hen ba, en uwôlênge gerénge kapnenge wôsa kwôni pôn iyôn kôba, ani a liri ré, nijba, bato a mênijn yôd dî. 23 Derô yoyre to henañgi hen na, *mana wo Emen wo ena kwori an en li jé biri hen si san a. 24 An kôlen iyôn ba: «Hare ré Pol, já erê tumô *Sésar a iyôn iyôn, Emen nañ bô derê wori gôlij nañ ju men, nañ bijné kêm ka bô bato a nañ ju hen a men.» 25 Gerénge kapnenge milnên, en bi bôn sa Emen a, wôsa a yé mega bi wo mana wori kôlen hen iyôn. 26 Nijba, kal a derêna ô bê kwonjé sa iyére to pônî to derô cér a hen.»

27 Na wulê môj kibi pôrbu nij wo kal layrêni sa cér wo Adriyatik a, sa kirij ka jali menba, bay lê jé bô bato a hen, bô mega wo terare ré baa dâ, 28 menba, bay uwôl ganje to bay ha anğa néy a kibi a hen, kam a bi ciré gelij dógérji menba, dógé kam na têê tôre subu kibi jurgem, tumô dê menba, bay hô uwôl a menba, bay uwôn têê tôre wô kibi marge. 29 Bay hare wô wo bato ma ré hebij nañ keram wônî tô kam a menba, bay pô musure to damné pôrbu bi kam a si tô bato bi ré dëbu kene pôn an bay gem jerañ bi kirij ré wôl lew. 30 Bay lê jé bô bato a hen gey ciré herbé geré menba, ayji gwosore kôl iyôn ba, ciré dayê bô bato won gelê a hen, ô gelé musure to damné to ciré bi tumô bato a hen. 31 Nijba, Pol

kôlij Juliyus naŋ asgarjê iyôn ba: «Hena gawrê ka hen ré môrji bô bato ré na, kenbay ka gelê ré.»

³² Menba, asgarjê jô ganji bato toŋ gelê hende to hen aŋ, aŋ dī kal nôgerêri ôriŋ.

³³ Pa dema kirij ré wôl tô na, Pol kôlij biŋé kêm ka bô bato a hen bay ré ôm ani dê iyôn. Aŋ kôl iyôn ba: «Li wulê môj kibi pôrbu wo ken mô gem baa emê ani kwôy, aŋ haw hen, ³⁴ en uwôlêŋge emêŋge ani dê réba ka gelê ré. Gusiri sa kwôni pôn nêŋ iyôn perêrŋge a hen kôba, a kayê ré.»

³⁵ Kirija ôbi kôl hen iyôn menba, ay mapa aŋ lij Emen dosé tirji a kêm menba, ôbi bôl aŋ ôm. ³⁶ Bay kêm ger kaŋniji aŋ ômji mapa bi wo hen men. ³⁷ Nibay nina biŋé arew wôô naŋ tôre jurgem kibi jii bô bato a. ³⁸ Kirija bay uyirê nij menba, bay pô kaw ka baa hen bêŋ kam a, aŋ dīŋ bato gwa dê iyôn.

³⁹ Kirija kirij wôl nij menba, bay jé ka bô bato a hen, kay kirij aŋ bay gel na kwonjé naŋ haal mera. Bay kôl ré na iyeŋ ba, ciré dēbiŋ naŋ bato tôŋ kirij bay ka hen. ⁴⁰ Aŋ bay ka tô gaŋne to bay na hariŋ masure to damné bê a kam a hen men, bay buser gaŋne to bay na hariŋ gurô woŋ jebé bato hen aŋ men, bay ay bargay ka dê tumô bato a hen ta bi kal ré nôge bato ôriŋ aŋ herŋge sarji si sa haal. ⁴¹ Nijba, bato ô jebé kebre gôg haal a kirij ka kam tēl sa haal ta hen, aŋ kini derêre naŋ, kal usuré tôre dēŋgê dēŋgê aŋ bô kam a.

⁴² Asgarjê gey ciré deré danjayê wô wo ka pôni ma ré nélé geré erê. ⁴³ Nijba, Juliyus jôrji

wôsa ôbi gey gôliɲ naɲ Pol, ôbi kôl ka ré hôn nélé ba, heriɲ kam a nél ô hayê, aɲ ⁴⁴ tô ka ré baa hen na, ka réé ðayê sa gurô bato a pa men, sa gerɲgare a pa men. Na hen iyôɲ a bay kêmm ré ô biɲ kirijɲ ka hay a naɲ derêri.

28

Bijé ka Malt a bu si Pol naɲ megêri yirji a dô

¹ Kirijɲa nini si gôl kêmm hen iyôɲ niɲ, menba, cêgê dema niné sa toy wo iyére to derô cér a hende to hen bay ré uwôgere Malt. ² Bijé ka sa iyére hende to hen na, bay lêni dô damaɲ. Bay lam tare to dami béni nini iyêbe, wôsa emen uwôɲge aɲ kelanê dii damaɲ. ³ Pol pô kam gurô bi tare a menba, jênêre so bô a wô tare to uwoyre hen aɲ ger kôbri lêɲ pa da da a. ⁴ Kirijɲa bay iyére gel wo jênêre lêê a kôbi Pol a hen iyôɲ menba, bay ɲamnij perêrji a kôl iyôɲ ba: «Gawra wo hen, na ôbi deré temare, wôsa jerê kwôlo Emen bu sari aɲ gey bi ôbi ré gôl ré, ôbi gelaɲ cér sôɲ, a jênêre ré gereri hen a hen.»

⁵ Niɲba, Pol wusu jênêre hende to hen uwôl tare a aɲ ani kani iyôɲ kôba, liri ré. ⁶ Ka pôn kôl yaɲ ba, ciré geléri ré uwôyrê réba kurijɲ ma niɲba, bay gem dé dé aɲ ani iyôɲ liri ré, menba, bay hô kôl iyôɲ ba: «Ôbi na emen!»

⁷ Da kwa kirijɲ ka bay môriɲ ya hen na, kirijɲ ka Pibuyus ôbi emê sa iyére to derô cér a hende to hen kaɲ yiri yi ya, ôbi béni nini ô yé ya wulê subu aɲ lêni kergare dô a men. ⁸ Kal di ibari men, bi kaɲ kwôbe damaɲ a men aɲ yi ira. Pol ô tôri a ô geléri, ôbi uwôl Emen aɲ uwôl kôbri sari menba,

ôbi berare. ⁹ Cêgeri wori menba, bay ômpare ka sa iyére to derô cér a hende to hen kê m eraji men, aṅ ôbi berareji men. ¹⁰ Bay li are gay gay gel wo niné yi gay tirji a men, kirija nija dayê bô bato wô erê ta kôba, bay béni saade damaṅ a men.

Si Pol naṅ megêri henaji Malt wô erê Rôm a

¹¹ Nini li geserê subu Malt a dema niné ay bato to Alêksandri a to bay uwôgere kamrê kaṅ karmê hen wô ôriṅ Rôm a. Bato hende to hen na, hariṅ tôṅ Malt a wô kibi kelanê. ¹² Nini sa bij Sirakus aṅ nini li wulê subu ya.

¹³ Nini hena ya hen fu kwongé cér ôriṅ Régiyo. Kirija kirij wôl menba, kal wo hena si cêgerni iyôṅ nôge tôrni aṅ nini li wulê wôo menba, nini ô bij Pujolês. ¹⁴ Nini uwôṅ bay ayê bôo ya aṅ bay kelêni niné li wulê jurgem naṅ ci. Na hen hende to hen a niné ô wô ôriṅ Rôm. ¹⁵ Kirij bay ka hen na, bay ayê bôo ka Rôm ka toy kwôlini hen na, jeraji kwinini kwôy saṅ gasugo wo Apiyus a men, ka pôni sa bij Obêrj to Subu a men, kirija Pol gelji hen iyôṅ menba, ôbi lij Emen dosé aṅ uwôṅ néeri dé.

Pol sa bij Rôm a

¹⁶ Kirija nini sa bij Rôm a menba, bay ay tôo ciré bij Pol iyére tori gay naṅ asgar pôn bi ré gemni.

¹⁷ Wulê subu cêgê, menba, ôbi uwôge damné ka Jubnê ka Rôm a bi ciré daṅ. Kirija bay daṅ menba, Pol kôlji iyôṅ ba:

«Yênên, nôbi en lij balên ani ka habij né men, en dage sa hara wo môpêrna ré a men,

nijba, bay buren Jérusalêm a aṅ biṅ Rômêṅê. ¹⁸ Rômêṅê pi tô kwôlê wuṅê bi wo hen menba, bay uwôṅ kwôlê wôni wo nêṁ derenare ré aṅ bay gey uwôlen ta. ¹⁹ Nijba, Jubṅê kaṅ aṅ lèn wo en gey bi *Sésar ré ṅan kwôlê woni bi wo hen, nijba, kwôlê wôni wo na dé sa sa iyére tiṅê ba, naṅ. ²⁰ Na tôri bi wo hen aṅa ené gey geléṅge men, iyêlê naṅ ken men hen. Wôsa en yi danggay a na wô sa kwo kam *Israyêl dī bôrji sari a hen.»

²¹ Menba, bay uwôli sara iyôṅ ba: «Yênêrni ka Judé li magtubu tôni iyôṅ béni gengiṅ sam né men, kwôni wôni sa aṅ kelêni kwôlê wôni ré men, kelêni kwôlo habiṅ wôni gengiṅ sam né a men. ²² Nijba, nini gey bi jôbi jeré derêni niṅa toyé, wôsa nini hôn wo ḡiṅé ré kaṅ geré woṅge bi wo ken ay hen naṅ kiriṅ kiriṅ.»

²³ Bay genge wulê naṅ Pol aṅ bay era naṅ kwônêrji uwoṅni ira. Kiriṅa Pol dôrji kwôlê hen iyôṅ na, ôbi kôl kwôli *emê iyére to Emen, aṅ tô kiriṅ kwôy perare na, ôbi kôl kwôli Jésu ayiṅ tôri bô magtubu tôô to *Moyis a naṅ bay kibi Emen. Ôbi li hen iyôṅ bi dīré biyêji. ²⁴ Ôbi bôy ka pôni naṅ kwôlê wori bi wo hen men, ka pôni kaṅ bê bôrji sara men. ²⁵ Kwôy wo bay ca usuriṅ hen kôba, bay biṅ perêrji a ré, menba, Pol hô kôlji iyôṅ ba:

«Kwôlo Tunu toṅ hendi bô bôre na kôliṅ *ôbi kibi Emen *Esay kôliṅ môṅêrna hen na, na tiri. Ôbi na kôl iyôṅ ba:

²⁶ <Ô ju ô kôliṅ ḡiṅé bay ka hen iyôṅ ba:
Ka toyé derê nijba, ka henê ani bô ré kwôy,
Ka gelé derê nijba, ka gelé ani ré kwôy.

27 Marji suriŋ ta aŋ bay toy kwôlê wôni ré men,
 Bay lugu tirji ta aŋ bay gel ani ré men,
 Wôsa bô bîné bay ka hen dengel wôsa bay gey
 bi ermé woji ré yi sara ré,

Wô wo ma ciré belé upén

Aŋ ma ené berareji.> »

28 Pol hô kôlji iyôn ba: «Bi ken hôn mega wo béré
 kwôli gelê wo Emen bi wo hen na, uwôliŋ bîŋ
 bîné ka na Jubné ré hen, wôsa bay baa a toyé.»

[29 Kirîŋa Pol kôl kwôlê bi wo hen iyôn menba,
 Jubné ôrji ta, aŋ nariŋ kwôlê perêrji a damaŋ.]

30 Pol li elê wôô bô iyére to ôbi têbe naŋ geserê
 geserê hen, aŋ bîné kêm ka era upéri hen na, ôbi
 iyêl naŋ ci na ya. 31 Ôbi uwôl béré *emê iyére
 to Emen men, gelîŋ bîné kwôlo gengîŋ sa Kelma
 Jésu Krist naŋ ibiyare aŋ kwôni iyôn dôyrêri sara
 ré.

Magtubu tôô top bijare to kôrbi
Kimré: Magtubu tôô top bijare to kôrbi New
Testament

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kimré

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

9dff176-4e78-52cc-9acd-204efe85cf84